

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11821

KHELEMER MAYSES

Menahem Kipnis

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

כעלמער מעשיות

געזאמלט
און
באַרבעט

מ. קיפניס

סדר

פארלאג ש. צ. קער ווארשע

CHELEMER MAJSES
M. Kipnisa

Wyd. SZ. CUKIER, Warszawa,
Nowolipki 26. 1930.

Druk. „Renoma“, Karmelicka 17

זעצערין ה. גרונבערג,
ווארשע, נאדוואַליפּקע 30, טעלעפאָן 23-239

יעדעס פאלק האָט זיין „קלוגע שטאַט“.
 יעדעס לאַנד האָט זיין שטאַט פון וועלכער מען
 דערציילט קאַמישע, נאַרישע און לאַכנדיקע מעשיות.
 מיר יידן האָבן — כעלם.
 כעלם מיט אירע מעשיות, איז מפורסם איבער
 דער גאַנצער וועלט אונטערן נאָמען:
 „כעלעמער מעשיות“.
 „כעלעמער נאַראָנים“.
 מען וויצלט זיך אויך און מען זאָגט, אַז די כע-
 לעמער הייסן שוין נישט כעלעמער נאַראָנים, נאָר כע-
 לעמער נאַרן, ווייל זיי אַליין זענען קלוג, נאָר זיי
 נאָרן אַנדערע...
 אַ פאַקט איז אָבער, אַז, וואו נאָר אַ יידישער
 ישׁוב — דאָרט ווייסט מען פון כעלם, און פון כעלע-
 מער מעשיות.
 כעלם איז אזוי שטאַרק פאַפולער ביים פאַלק, אַז
 וואו נאָר אַ קאַמישע און אַבסורדאַלע נאַרישע מעשה,
 איז מען זי מיחס צו כעלם:
 — ס'איז אַ כעלעמער מעשה!
 — ס'האָט פאַסירט אין כעלם! — זאָגט מען,
 אויסהערנדיק אַ לאַכנדיקע מעשה, וואָס לייגט זיך
 נישט אויפן שכל און די גאַנצע חכמה פון דער מעשה
 איז — די נאַרישקייט אירע...
 אין מיין דאָזיקער באַאַרבעטער זאַמלונג, וואָס איך
 ברענג פאַר דער עפנטלעכקייט, האָב איך זיך באַמיט-
 אויף וויפיל ס'איז מיר אינגאַנצן געלונגען — צו געבן
 דעם אויסוואַל פון די כעלעמער מעשיות, וועלכע טראָגן
 אויף זיך דעם פאַלקסטימלעכן שטעמפל, שטייגער און
 אייגנאַרטיקייט מיט וועלכע עכטע כעלעמער מעשיות
 צייכענען זיך אויס.

מ. ק.

פון א פאָלקס-לעבנערע.

1. עה גאָט האָט באַשאַפן די
וועלט און געגאָנגען שאַפן דעם ישוב, האָט ער
ארויסגעשיקט אַ מלאַך מיט צוויי זעק נשמות. איין
זאָק איז געווען אָנגעפילט מיט קלוגע נשמות און
דער צווייטער — מיט סאַמע נאַרישע.

שוועבנדיק אזוי איבערן כרום-הארץ האָט ער געזיט
פון דער הויך אויף דער ערד אַראָפּ די נשמות, אַ
הויפן נאָך אַ הויפן. אַ הויפן קלוגע און אַ הויפן
נאַרישע, און אזוי האָט ער גלייך איינגעטויילט די
וועלט, אז עס זאָל נישט אויספאלן פאַר איין שטאַט
מער קלוגע אָדער נאַרישע נשמות, ווי פאַר דער
צווייטער...

פליענדיק איבערן אָרט, וואו איצט שטייט כעלס,
האָט מיטן מלאַך געטראָפן אַן אימגליק: ער האָט
זיך פאַרטשעפעט מיטן זאָק נאַרישע נשמות אָן שפּיץ
פאַרג. דער זאָק האָט זיך צעריסן און אַלע נאַרישע
נשמות האָבן זיך אויסגעשאַטן אויף איין אָרט...
און באַלד טאַקע איז אויסגעוואַקסן כעלס...

אָפּגערוקט דעם באַרג פון שטאַט

כעלעמער יידן האָבן זיך אַמאָל אַרומגעקוקט, אַז דער הויכער באַרג אינמיטן שטאַט טויג זיי נישט: ער פאַרנעמט אַן אומזיסט אָרט, פאַרשטעלט בייטאָג די זון און ביינאַכט די לבנה, און פּונקט – ווען מען דאַרף זי מחדש זיין... וואָס זשע טוט מען?

האַט מען געמאַכט אַן אַספּה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט און ס'איז געבליבן, אַז ס'איז נישטאָ קיין אַנדער מיטל, נאָר מען זאָל דעם באַרג מיט געוואַלט אַרויסרוקן פון שטאַט. און פך הוה:

צומאָרגנס גאַנץ פרי האָבן זיך אַלע כעלעמער בעלי-בתים אַרויסגעלאָזט צום באַרג און גענומען אים שטופּן מיט אַלע כוחות, וואָס זיי האָבן נאָר געהאַט.

האַבן זיי אים געשטופּט און געשטופּט עטלעכע שעה פּסדר, ביז זיי זענען מיד און פאַרשוויצט געוואָרן שטופּנדיק.

האַט מען אויסגעטון די קאַפּאַטעס און ווייטער געשטופּט. בינו-לבּינו, בעת די בעלי-בתים זענען געווען שטאַרק פאַר-נומען מיטן שטופּן דעם באַרג, זענען געקומען גנבים און צוגעגנבעט אַלע קאַפּאַטעס...

אַז די בעלי-בתים האָבן זיך שפּעטער אויסגעקרעוועט און דערזען, אַז ס'זענען נישטאָ די קאַפּאַטעס, איז געוואָרן שמחה וששון...

— אַו-וואָ, — האָבן זיי געפּליאַסקעט מיט די הענט פון גרויס שמחה — מיר האָבן שוין דעם באַרג אַזוי ווייט אָפּגעשטופּט, אַז מען זעט שוין אַזש די קאַפּאַטעס נישט אַרויס...

אַרײַנגעפאַקט די לבנה אין אַ פּאַסט...

איז כעלעמער חכמים זענען געווען בכוח אַפּצושטופן דעם גרויסן באַרג פּון שטאַט – דאָס לעגט זיך נאָך אויפן שכל, נאָר אַראָפּצוכאַפּן די לבנה פּון הימל, דאָס איז שוין אַ זאך למעלה מן השכל, און כעלם האָט דאָס באַוויזן... ווי קומען די כעלעמער אַראָפּצוכאַפּן די לבנה און צוליב וואָס האָבן זיי דאָס געדאַרפט? די מעשה איז פּאָרגעקומען נישט צוליב, חלילה, מרידה פּון כעלם קעגן רבונו של עולם, נאָר, פשוט – צוליב פרנסה... כעלם איז דעמאָלט אין אַ זייער שלעכטן מצב געווען. די שטאַט-קהלה איז געווען אַרעם און די הצטרכותן פּאַר דער שטאַט זענען געווען זייער גרויס: מען האָט געדאַרפט חתונה מאַכן דריי בוגרות, וואָס דער אַלטער רב האָט איבערגעלאָזט; מ'האָט גע-דאַרפט אַ פּאַרקאַן צום בית-עולם און אַ וואַרם-קעסל אין מקוה אַרײַן, און דאָס ערגסטע פּון אַלץ איז געווען דער פּריש פּון כעלם, וואָס האָט אַלע טאָג געשיקט פּרישע עקזעקוציעס אויפצומאַנען שטייערן און ציגשן.

איז מען אין כעלם אַרומגעגאַנגען אָן קעפּ: וואו נעמט מען אַזוי פיל געלט פּאַר די געוואַלטיקע הוצאות?

האָט מען געמאַכט אַן אַספה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט און עס איז געבליבן, אַז כעלם מוז אויסזוכן אַזאַ הכנסה-קוואַל, וואָס זאָל זיך ליינמאַל נישט אויסשעפּן – עפעס אַזעלכעס, וואָס כעלם אַרײַן זאָל דאָס האָבן, און די גאַנצע וועלט זאָל צו כעלם דאַרפן אָנקומען און דערפאַר גוט באַצאָלן...

וואו-זשע נעמט מען אַזאַ זאך?

האָט מען ווידער געמאַכט אַן אַספה און חכמי-כעלם האָבן

געטראכט און געקנייטשט די מוחות אזוי לאנג און אזוי ברייט, ביז מ'האָט געפונען:

— מ'דארף פאקן די לבנה...

מ'דארף אראפכאפן פון הימל די לבנה, אריינשטעלן זי אין שול אריין, און אזוי ווי ס'וועט אין ערגעץ קיין לבנה נישט זיין, וועלן אלע יידן פון דער גאנצער וועלט פארן מחדש זיין די לבנה קיין כעלם און ס'וועט דערפון זיין א גאר פיינע הכנסה... ווי אזוי פאקט מען אָבער די לבנה?

האָט מען ווידער געמאכט אן אספה, געטראכט און געטראכט זיבן טעג און זיבן נעכט.

ס'איז געווען א געדאנק, אז מען זאל צוגויפבינדן אלע ליי-טערס פון שטאָט, מאכן איין לאַנגן לייטער, אָנשפארן אים ביי דער אלטער שול, און דער שמש זאל אַרויפקלעטערן און אַראָפ-שלעפן די לבנה.

האָט מען אָבער מורא געהאט, אזוי ווי ער איז אַ שלים-מזל, טאָמער פאלט ער אַראָפ און ווערט געהרגעט, וועט אויף דער שטאָט פאלן אַ פרישער עול אויסצוהאלטן זיין ווייב מיט די קינדער — האָט מען גאר געטראכט שיקן דעם שבת-גוי. איז געוואָרן אַ געשריי:

— אן ערל נאָך דער לבנה? ער וועט זי דאָך מטמא זיין! און וואָס טוט מען, אז ער נעמט זי אַראָפ און טראָגט זי גאר אוועק צו די גוים?..

הקיצור, האָט מען ווידער געטראכט און געטראכט און מ'האָט געפונען:

— מען זאל אוועקשטעלן נעבן דער שול אַ פּאַס וואַסער, און אז די לבנה וועט אַריינקריכן אין וואַסער אַריין, זאל מען זי גיך פאַרבינדן מיט אַ גראָבן זאק און פטור... און — אומר ועושה!

אַרום האַלבער נאַכט איז דאָס געווען, אז די לבנה האָט זיך שפּאַצירט אַ קלאַרע און א רואיקע אינמיטן הימל און נישט געוואוסט פון וואָס און ווען, האָבן זיך אוועקגעשטעלט די ראשי-

הקהל מיט אַ פּאַס וואָסער אויפן שול-הויף, און אַז די לבנה האָט זיך אָפּגעשפיגלט אין וואָסער פון פּאַס, האָט מען זי אויף שנעל צוגעדעקט מיט אַ גראָבן זאַק, גוט פאַרבונדן און אַריינגעטראָגן אין שול אַריין. כעלם איז געווען זיכער, אַז אויף דער גאַנצער וועלט איז שוין נישטאָ קיין לבנה און אַלע יידן וועלן קומען קיין כעלם מחדש זיין די לבנה...

אויפן צווייטן חודש איז געקומען איינער און דערצייילט, אַז ער האָט געזען אין טריסק מחדש זיין די לבנה, האָט ער גע-קריגן פאַר דעם לייגן געשלאָגן מכות-רצה... סטייטש, אַז די לבנה איז מיט אַ זאַק פאַרבונדן אין אַ פּאַס וואָסער און שטייט אין שוהל, ווי קומט זי גאָר קיין טריסק?

שפעטער איז מען געקומען פון לודמיר און פון קאָוועל און דערצייילט, אַז מ'האָט דאָרט אויך געזען מחדש זיין די לבנה, האָט מען אַלץ נישט געגלייבט—מאַלע, וואָס שונאים טראַכטן אויס.. — האָט מען זיך געטרייסט.

ערשט, אַז מ'האָט געזען, אַז קיינער קומט נישט, האָט מען אויפגעבינדן דאָס פּאַס און געזען, אַז די לבנה איז טאַקע נישטאָ— איז גאַנץ כעלם געפאַלן פון שרעק אויף דער ערד.

— פּלאי-פּלאים — האָט גאַנץ כעלם געשאַקלט מיט די קעפּ— אַזוי שטאַרק געווען באַהאַלטן און דאָך אַנטלאָפּן... זעט אויס, אַז קיין גוט באַהעלטעניש איז שוין אויף דער וועלט גאָר נישטאָ...

דער מלמד מיטן באַק

ביי אַ כעלעמער מלמד איז אַמאָל נישט געזונט געוואָרן דאָס ווייב, האָט ער זיך אוועקגעלאָזט אין אַ קליין שטעטל קויפן אַ ציג.

פירנדיק די ציג פאַר אַ שטריקל צוריק קיין כעלם, איז ער פאַרבייגעגאַנגען אַ קרעטשמע. דאָ טראַכט ער זיך, אַז גאָט האָט אים געהאַלפן און ער פירט אַן אייגענע ציג, דאַרף מען דאָך נעמען אַביסל בראַנפן.

האָט ער אַריינגעפירט די ציג אין שטאַל און איז אַריין אין קרעטשמע נעמען אַביסל בראַנפן.

דער קרעטשמער האָט דערקענט, אַז ס'איז אַ כעלעמער. האָט ער געטראַכט: מען דאַרף אים אָפטון אַ שפיצל. ער איז אַריין אין שטאַל, צוגענומען די ציג און אוועקגעשטעלט אויף איר אַרט אַ באַק.

דער מלמד האָט גענומען אַ גלעזל בראַנפן מיט פאַרבייסן, דערנאָך איז ער אַריין אין שטאַל, גענומען דעם באַק פאַרן שטריקל און אוועק.

געקומען אַהיים, איז געוואָרן ביי אים אין שטוב אַ גרויסע גדולה: אַ קלייניקייט עפעס אַן אייגענע ציג! דאָס ווייב נעמט מעלדן די ציג – אַ קלאַנג, אַ בראַך, עס מעלדט זיך נישט!

– שלים-מזל מיינער, מען האָט דאָך דיך אָפגענאַרט – האָט זי זיך אויף אים צעשריגן – מען האָט דאָך דיר אַריינגערוקט אַ באַק אָנשטאַט אַ ציג...

דערזען אזא זאַך, האָט ער אויף מאַרגן גאַנץ פרי געכאַפט דעם באַק און היידאָ צוריק אין קליין שטעטל אָפנעמען דאָס געלט. דורכגייענדיק די זעלבע קרעטשמע, האָט ער זיך געטראַכט:

אז אויפן האַרץ איז נישט גוט, דאַרף מען דאָך ערשט נעמען אַביסל בראָנפן אויף צו שטאַרקן זיך... האָט ער אַריינגעפירט דעם באַק אין שטאַל אַריין און אַליין איז ער אַריינגעגאַנגען אין קרעטשמע נעמען אַביסל בראָנפן און דערציילט דעם קרעטשמער דאָס גאַנצע אומגליק, וואָס האָט אים געטראָפן: אַז מען האָט אים פאַרקויפט אַ ציג און ס'האַט זיך אויסגעלאָזט, אַז ס'איז גאַר אַ באַק, און אַז ער פירט דעם באַק אָפּ צוריק אין שטעטל אַריין.

איז געגאַנגען דער קרעטשמער און האָט צוגענומען דעם באַק און צוריק אַוועקגעשטעלט די ציג...

דער מלמד האָט אויסגעטרוינקען אַביסל בראָנפן, גענומען די ציג און אַוועק מיט איר אין שטעטל און געמאַכט אַ געוואַלט, אַז דאָס גאַנצע שטעטל איז זיך צונויפגעלאָפן.

— וואָס איז געשען?

— סטייטש, ווי אזוי זאָל איך נישט שרייען, אַז אַנשטאַט אַ ציג האָט מען מיר אַריינגעשטופט אַ באַק — האָט ער זיך גע-וואָרפן אויפן ייד, וואָס האָט אים די ציג פאַרקויפט — אָט האָט איר אים, דעם באַק!

— שוטה איינער, וואָס איר זענט! וואָס פאַר אַ באַק, ווער מיר באַק? — האָט מען גענומען פון אים לאַכן — ס'איז דאָך אַ ציג, נישט קיין באַק...

— וואָס ווילט איר מיר איינרעדן, אַז ס'איז אַ ציג, ס'איז פאַרט אַ באַק! — האָט ער נישט אויפגעהערט צו געוואַלטעווען. הקיצור, דער ייד האָט געשריגן, אַז ס'איז אַ ציג און דער כעלעמער מלמד — אַז ס'איז אַ באַק.

— אַ באַק!

— אַ ציג!

— אַ באַק!

— אַ ציג!

ער וועט נישט אַוועקגיין פונדאָנען, ביז מען וועט אים נישט געבן אַ כתב פון רב אַליין, אַז ס'איז אַ ציג, אַנדערש גלויבט ער נישט... — האָט דער ייד געגעוואַלטעוועט.

זענען אלע דריי אוועק צום רב: דער ייד, וואָס האָט פאַר-
קויפט די ציג, דער כעלעמער מלמד אין די ציג אַליין.

דער רב פֿון שטעטל איז אויך געווען אַ קליינער ידען אין
אַזעלכע זאַכן און האָט אויך נישט געוואוסט אויף זיכער, צי ס'איז
אַ ציג, צי ס'איז אַ באַק, האָט ער אַריינגערופן די רביצן. האָט זי
באַטראַכט די ציג פֿון אַלע זייטן און באַשטעטיקט, אַז ס'איז אַ ציג,
און דער רב האָט אים אַרויסגעגעבן אַ כתב מיט זיין אייגענער
חתימה, אַז ס'איז אַ ציג, נישט קיין באַק...

האָט דער מלמד גענומען די ציג מיטן כתב פֿון רב און
האָט זיך געלאָזט אַהיים.

דורכגייענדיק ווידער די קרעטשמע, האָט ער זיך געטראַכט:
אַזוי ווי גאָט האָט געהאַלפֿן, די ציג איז טאַקע אַ ציג און נישט
קיין באַק און אַ כתב אויף דעם פֿון רב איז אויך דאָ – דאַרף מען
דאָך טאַקע ערשט נעמען דאָס אמתע ביסל בראָנפֿן. האָט ער
אַריינגעפירט די ציג אין שטאַל אַריין און אַליין איז ער אַריין אין
קרעטשמע, צו נעמען אַביסל בראָנפֿן.

איז געגאנגען דער קרעטשמער, צוגענומען די ציג און
אויף איר אָרט ווידער אוועקגעשטעלט דעם באַק...

דער מלמד האָט אויסגעטרונקען אַביסל בראָנפֿן און זיך
אוועקגעלאָזט מיט זיין סחורה קיין כעלם.

געקומען אַהיים, איז ער אָנגעפאַלן אויפֿן ווייב מיט זידלעריי
און קללות: ס'טייטש, ווי אַזוי קאָן זיך נישט אַ יידישע טאַכטער
אויף אַ ציג? ס'איז געווען אַ ציג און ס'איז אַ ציג און נאָ דיר
און מעלך זי!

האָט די מלמדקע גענומען אַ קריגל און געפרוואוט מעלִקן.
עס מעלִקט זיך נישט...

– האָב דיר אכציק שוואַרצע יאָר, משלחת מיינער – איז
זי אויף אים אַרויפגעפאַלן מיט קללות – ס'איז דאָך ווידער אַ באַק!
– וואָס רעדסטו אַ באַק, אַז איך האָב אַ כתב פֿון רב אַליין
אַז ס'איז אַ ציג, מעלִק, חוה, זאָג איך דיר, מעלִק!

האָט זי גענומען שטאַרקער מעלקן, האָט דער באַק אָנגעהויבן
בריקן מיט די פיס...

האָט דער מלמד גענומען צוהאַלטן דעם באַק פאַרן קאַפּ,
האָט דער באַק אים געגעבן אזא שטויס מיט די הערנער, אַז ער
האָט זיך עטלעכע מאָל איבערגעדרייט. האָט ער אים אָנגעכאַפט
פאַרן עק, האָט דער באַק זיך צעשפּרינגען און צעגאַלאָפעט, גענו-
מען לויפן און מיטשלעפן מיט זיך דעם מלמד, קלאַפּנדיק אים
מיט די הינטערשטע פיס גלייך אין פנים אַריין...

אַזוי איז דער באַק געלאָפן איבער די כעלעמער גאַסן און דער
מלמד האָט זיך אים נאָכגעשלעפט פאַרן עק און געשריגן:
— געוואָלט, יידן, ראַטעוועט!

איז גאַנץ כעלם אָנגעלאָפן און מען האָט נישט געוואויסט,
ווי אַזוי צו ראַטעווען דעם מלמד, ביז ס'איז פאַרבייגעגאַנגען אַ
פרעמדער און אַ געשריי געטון:

— וואָס שרייטו, כעלעמער! לאָז אָפּ דעם עק, וועט ער דיך
נישט מיטשלעפן.

האָט ער אָפּגעלאָזן דעם עק און דער באַק איז אַליין אַוועק-
געשפּרינגען...

אַז דער מלמד האָט זיך אויפגעהויבן פון דער ערד, געעפנט
די אויגן, געקומען צו זיך, האָט ער נישט געהאט קיין ווערטער
אָפצודאַנקען דעם פרעמדן פאַר דער עצה, וואָס ער האָט אים
געגעבן און אים מציל געווען פון אזיכערן טויט. ער האָט אויך נישט
אויפגעהערט צו באוואונדערן די קלוגע מענטשן, וואָס געפינען זיך
נאָך אויף גאָטס וועלט...

די מעשה מיט דער קאץ...

4 פרעמדער איז אמאל געקומען צופארן קיין כעלם, זעט ער, אז בעת מען גרייט צום טיש עסן, לעגט מען א מעסער מיט א לעפל מיט עטלעכע ריטלעך פון א בעזעם... פרעגט ער, צו וואס זענען די ריטלעך פון בעזעם אויפן טיש?

ענטפערט מען אים, אז אזוי ווי אין כעלם זענען דא א סך קליינע היהלעך, וואס מען רופט זיי מיין, און באַלד ווי מען זעצט זיך עסן, קומען זיי צו קריכן און רייסן דעם ביסן פון מזיל, דערי-בער מוז מען גלייך מיט דעם מעסער און לעפל צוגרייטן אויך א בעזעם אויף אפצוטרייבן די מיין...

— קאָנט איר גאָר פֿון די מיין נישט פטור ווערן? — האָט דער פרעמדער זיך געוואונדערט.

— ווי אזוי?

— ס'הייסט ווי אזוי? — האָט ער די כעלעמער אָנגעקוקט — מיט א קאץ.

כעלם האָט נאָך דעמאלט קיין קאץ נישט געזען... האָבן זיי אים געפרעגט:

— וואָס איז דאָס אַזוינס א קאץ פאַר אַ היה?

האָט ער זיי דערקלערט, אז דאָס איז אַ מזיק, וואָס רוימט אויס די מיין.

— מיר וואָלטן אייך געגעבן וויפיל איר ווילט נאָר אַליין, אז מיר זאָלן אזאַ היה קאָנען קריגן — האָבן זיי זיך גענומען בעטן.

— איך קאָן זי אייך ברענגען — האָט דער פרעמדער זיך דערפרייט.

הָאָט מען אים באַצאָלט אַן אוצר מיט געלט און ער האָט געבראַכט אַ קאַץ.

אין שטאָט איז געוואָרן אַ לעבן. די קאַץ האָט זיך באַלד געוואָרפֿן אויף די קליינע היהלעך און אין אַ גאַר קורצער צייט האָט זי זיי אויסגעראַטן אַזוי, אַז מען האָט שוין געקאָנט עסן אָן אַ בעזעמל אויפֿן טיש...

הָאָט אָבער די קאַץ אָנגעהויבן אָנטון געוואַלטיקע צרות אין שטאָט. מ'האָט נישט געקאָנט אין ערגעץ אוועקשטעלן אַ שט יקר פֿלייש, פּוּטער, סמעטענע וכדומה: אויף אַלץ איז זי אַ בעלן געווען און אַלץ האָט זי אויפֿגעפרעסן...

— אַ געפערלעכער מזיק — האָבן אַלע געשריגן. מען דאַרף זען פֿון איר פֿטור צו ווערן.

— ווי אַזוי-זשע ווערט מען פֿון איר פֿטור ?

הָאָט מען געמאַכט אַ גרויסע אַספה און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל נעמען די קאַץ, אַרויפֿטראַגן זי אויף אַ בוידעם און צו-נעמען דעם לייטער, וועט זי נישט קאָנען אַראָפֿן און דאַרט בלייבן...

הָאָט מען אַזוי געטון.

אויף מאַרגן מ'גייט אַ קוק: די קאַץ איז ווידער דאָ.

הָאָט מען געמאַכט ווידער אַן אַספה און ס'איז געבליבן, אַז אַזוי ווי מ'האָט זי אַרויפֿגעטראַגן אויפֿן בוידעם און זי האָט געקאָנט אַראָפֿן צוריק אָן אַ לייטער, איז זי אַנדערש נישט, ווי עפעס אַ גלגול, אַ דיבוק און מען דאַרף איר געבן אַ תּיקון.

וואָס-זשע פֿאַר אַ תּיקון גיט מען איר ?

הָאָט מען נאָך אַמאָל געמאַכט אַן אַספה און ס'איז געבליבן, אַז מען דאַרף זי נעמען שבת אין שול אַריין און געבן איר שליש...

און אַזוי האָט מען געטון.

הָאָט מען זי געפירט שבת מיט פֿאַראַד אין שול אַריין, אוועקגעזעצט נעבן רב אויפֿן מזרח-וואַנט און געוואַרט אויף דער קריאה.

אַזוי ווי דער בעל-קורא האָט אויסגעשריגן: יעמוד ר' קאַץ.

שלישי! – האָט זיך די קאַץ דערשראַקן, אַ שפרונג געטון אויפן עמוד, פון עמוד אויפן בעלעמער, פון דאָרט אַ שפרונג געטון אין דער ווייבער-שול, אויסגעזעצט אַ פענסטער אין אַנטלאָפן.

דאָ האָבן אלע געזען בחוש, אַז עס איז אַ פשוטער מזיק. וואָס קאָן מענטשן דורס זיין און מען דאַרף זי הרגענען.

– ווי אַזוי-זשע הרגעט מען זי?

האָט מען געטראַכט זיבן טעג מיט זיבן נעכט און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל זי אַראָפּוואַרפן פון אַ הויכן דאָך.

האָט מען גענומען און זי אַראָפּגעוואַרפן פון אַ הויכן דאָך, איז זי געבליבן שטיין אויף די פיר פיסלעך און גאַרנישט..

האָט זיך קהל ערשט דערשראַקן.

איז דאָס דאָך טאַקע, רחמנא לצינן, אַן אַנשיקעניש...

האָט מען געמאַכט אַ פרישע אַספה און עס איז געבליבן.

אַז אַזוי ווי מען וואַרפט זי אַראָפּ פון דאָך בלייבט זי שטיין אויף די פיס, זאָל מען זי צובינדן צום שמש און אַראָפּוואַרפן זיי צו-זאַמען.

האָט מען אַזוי געטון, איז דער שמש דערהרגעט געוואָרן און

די קאַץ איז אַנטלאָפן.

דאָ האָט מען דאָך ערשט געזען, אַז עס איז אַ צרה, וואָס

קאָן חלילה גאַנץ כעלם חרוב מאַכן, האָט מען געמאַכט אַ גאָר פרישע אַספה, און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל די קאַץ אַריינ-וואַרפן אין טייך אַריין...

האָט מען זי אַריינגעוואַרפן אין טייך אַריין.

איז זי אַרויסגעקראַכן.

האָט מען ווידער געמאַכט אַן אַספה און עס איז געבליבן,

אַז אַזוי ווי מען האָט זי אַריינגעוואַרפן אין טייך, איז זי אַרויס-

געקראַכן – זאָל מען זי צובינדן צום גבאי און אַריינ-וואַרפן צוזאַמען מיטן גבאי, וועט זי שוין נישט אַנטלאָפן.

האָט מען אַזוי געטון.

איז דער גבאי דערטרונקען געוואָרן און די קאַץ איז אַרויס-

געקראַכן.

האָט די שטאָט ערשט זיך אַרומגעקוקט, אַז דאָס איז אַ מזיק, וואָס קאָן, חלילה, די גאַנצע וועלט מזיקן.

האָט מען געבראַכט אויפן שול-הויף אַ פּוּר שטריו, ארייב' געוואָרפן די קאַץ אין דעם שטריו און אונטערגעצונדן.

האָט זיך אָנגעכאַפט דער שול-דאַך, פּוּר שול-דאַך האָט זיך דאָס פייער איבערגעוואָרפן אויף אַ צווייטן דאַך, פּוּר דעם צווייטן — אויף אַ דריטן דאַך. דערנאָך האָט זיך דאָס פייער אַריבערגעכאַפט אויף דער צווייטער גאַס, אויף דער דריטער גאַס און פּוּר דאָרט באַזיג אַרויף, ביז עס האָט אַרומגענומען די קלייטן. ס'איז געוואָרן אַ גרויסע שרפה און די גאַנצע שטאָט איז אַוועק מיטן פייער...

אַז פּוּר אַלץ איז געבליבן קוילן מיט גלישטשעס און פּוּר דער שטאָט איז אַ תּל געוואָרן, האָט ערשט אויף די חורבות זיך אַרומגעשפּאַצירט די קאַץ רואיק און געלאָסן, גלייך ווי גישט זי מיינט מען..

די פיר היסטאָרישע תקנות

זיין כעלם איז אמאל געווען אַ דרדקי-מלמד, האָט זיך אים פאַרגלױסט בלינצעס מיט קעז אויף שבועות.

געזען האָט ער, אַז אין אַלע בעלי-בתישע הייזער עסט מען שבועות בלינצעס מיט קעז, האָט זיך אין אים אויך צעשפּילט דער יצר-הרע צו פּאַרזוכן אמאל שבועות דעם טעם פון בלינצעס מיט קעז...

איז ער אָבער געווען א קבצן, א דלפון און קיין פּרוטה ביי דער נשמה נישט געהאַט. האָט ער גענומען און געמאכט מיט דעם ווייב אן אספה און ס'איז ביי זיי געבליבן, אז היינטיקס יאָר איז פאַרפּאַלן, נאָר איה"ש איבעראַיאָר שבועות, זאָל דונערן און בליצן — און בלינצעס מוזן זיין...

עס דארף דאָך אָבער קאָסטן דעם מלכס אוצרות: מעל, אייער, פּוטער, קעז, צימרינג, צוקער — און קיין געלט איז נישטאָ? האָבן זיי ביידע, דער מלמד מיטן ווייב אויסגעארבעט א פּלאַן, אז אלע טאָג פון א גאַנץ יאָר זאָלן זיי ביידע אָפּשפּאַרן א גראַשן פון דעם אָנבייטן, וואָס זיי עסן אזוי, אז אין משך פון א יאָר זאָל זיך אָנקלײבן דאָס געלט, וואָס בלינצעס מיט קעז דארפן קאָסטן און ס'זאָל נאָך עפעס איבערבלײבן אַ רעשט אויך... און אומר ועושה:

באלד אויף מאָרגן האָבן זיי זיך גענומען ביידע צו דער זאך, א קאָסטן האָבן זיי געהאַט א גרויסן פון זייער חתונה נאָך, האָבן זיי אים גוט פּאַרשלאָסן, געמאכט פון אויבן א שפּאַלט און גענומען אלע פּרימאָרגן אריינזאַרפן אַהין די אָפּגעשפּאַרטע גראַשנס. האָט דער מלמד זיך אָבער באלד באטראכט:

היות, ער איז א מלמד און האָרעוועט שווער מיט קליינע קינדער און דארף זיך גוט שפּייזן, איז אים שווער אָפּצושפּאַרן פּון עסן דעם גראָשן. דעריבער וועט זיין גענוג, אז דאָס ווייב אליין וועט אָפּשפּאַרן דעם גראָשן...

די מלמדקע ווידער האָט זיך אויך באטראכט:

היות, זי איז א שוואכע יידענע מיט א קליין קינד ביי דער ברוסט, טאָר זי זיך דאָס הארץ נישט לָאָזן אָפּשוואכן. דעריבער וועט זיין גענוג, אז דער מאן אליין וועט אלע טאָג אריינארפן דעם גראָשן...

און אזוי האָבן זיי זיך איינער דעם צווייטן א גאנץ יאָר אָפּגענארט...

פאר שבועות, אז ס'איז געקומען צום יאָר, האָבן ביידע זיך געלאָזט עפענען דעם קאסטן, כדי ארויסצונעמען די אָנגעזאמלטע גראָשנס...

דערזעענדיק, אז דער קאסטן איז ליידיק, איז געוואָרן א ויצעקן. דער מלמד איז אָנגעפאלן אויף דער מלמדקע, אז זי האָט אים אָפּגענארט. זי ווידער איז אים באפאלן מיט א קוויטשעריי, אז ער האָט זי אָפּגענארט און אזוי האָבן זיי זיך גענומען ביידע שעלטן און קריגן ביים אָפענעם קאסטן, ביז זיי האָבן זיך גענומען רייסן פאר די נעזער. און שלאָגנדיק זיך אזוי, זענען זיי ביידע אריינגעפאלן אין קאסטן אריין, דער שווערער דעק האָט זיך האַסטיק אראָפּגעלאָזט און האָט זיי ביידע פארשלאָסן...

אין קאסטן איז ערשט געוואָרן דער אמתער „ויתרוצו". ביידע האָבן זיך דאָרטן פריי און אומגעשטערט געטשוכעט און געוואָרפן איינער אויפן אנדערן. און אזוי ווי דער קאסטן איז געווען אויף רעדלעך, האָט ער זיך גערירט פּון אַרט און גענומען ארומפּאַרן איבער דער שטיב. און אזוי ווי די שטיב איז געווען אָן א שוועל און די טיר איז געווען אָפּן, איז דער קאסטן ארויסגעפּאַרן אויפן גאס ארויס. און אזוי ווי דער מלמד האָט געוואוינט אין שול-גאס און די גאס איז געגאנגען בארג אראָפּ און פּונקט אקעגן איבער איז געשטאנען די

אלטע שול, האָט זיך דער קאסטן געלאָזט לויפן באַרג-אראַפּ און
איז מיט דעם גאנצן אימפעט אריינגעפאַרן גלייך אין שול אריין...
אין שול האָט מען דעמאָלט געהאלטן פונקט אינמיטן דאווע-
נען. דערזענדיק אינמיטן דרינען, אז א קאסטן איז אריינגעפאַרן
און שפאצירט זיך ארום פון איין עק צום צווייטן, איז מען זיך צע-
לאָפן מיט טויט-שרעק אויף אלע זייטן, און גאנץ כעלם איז אויפ-
גערודערט געוואָרן.

— שדים !

— א קליפה !

— א גלגול !

— א דבוק !

— דער אשמדאי !

— מען דארף לויפן קברים רייסן !

און דער קאסטן איז זיך דערווייל ארומגעפאַרן פון איין ווינקל
שול צום צווייטן.

האָט דער רב גענומען דעם שטעקן אין דער האנט,
זיך אוועקגעשטעלט אויפן בעלעמער און גענומען שרייען צום
קאסטן :

— דבוק, איך בין אויף דיר גוזר, דו זאָלסט גיין אין דוין
רו אריין, פונוואנען דו ביסט געקומען.

דער קאסטן פאָלגט נישט.

האָט דער רב געהייסן שופר בלאָזן.

דער קאסטן האלט אלץ אין איין ארומלויפן...

האָט שוין דער רב געזען, אז דאָס איז א געפערלעכע
קליפה, רחמנא יצילנו, וואָס קאָן, חלילה, חרוב מאכן די וועלט האָט
ער געהייסן מען זאָל דעם קאסטן אויפרייסן.

נאָר ווער האָט דאָס געוואגט גאָר נאָענט צום קאסטן צוצוגיין?
איז געבליבן, אז מען זאָל ווארפן א גורל. איז געפאלן דער
גורל אויפן שמש פֿון דער חברה קדישא.
א גורל איז א גורל, א גאָטס זאך מוז מען פאָלגן. האָט דער

שמש אָפּגעזאָגט דריי מאָל גאַנץ ווידוי און גענומען אויפברעכן דעם קאַסטן.

אן אימה ופחד איז אויף גאַנץ כעלם אָנגעפאַלן. די שטאַט איז געווען זיכער, אז פון קאַסטן וועט ארויסשפרינגען א ווילדער שד, וואָס וועט פון גאַנץ כעלם א תל מאכן. נאָך מער אָבער דער-שראָקן און פארשטיינערט איז מען געוואָרן, אז מען האָט דערזען פון קאַסטן ארויסקריכן דעם דרדקי-מלמד מיט דער מלמדקע... און נאָך דעם, ווי דער מלמד האָט פאר דער גאַנצער שטאַט דערציילט די מעשה, ווי אזוי ער קומט מיט זיין יידענע אין קאַסטן אריין, האָט דער רב געהייסן גאַנץ כעלם גומל בענטשן... און אים צו פאַרהיטן, אַז אזא אומגליק זאָל זיך מער לדור-דורות נישט טרעפן, האָט מען געמאכט אן אספה און מען האָט ארויסגעגעבן פיר תקנות: אז א קאַסטן טאָר מהיום והלאה נישט זיין אויף רעדלעך; א שטוב טאָר נישט זיין אָן א שוועל; א מלמד טאָר נישט וואוינען אויף דער שויל-גאס און ס'טאָר זיך א מלמד נישט גלויסטן צו עסן שבועות בלינצעס. די דאָזיקע פיר תקנות זענען פארשריבן געוואָרן אין כעלעמען שטאַט-פנקס לזכרון עולם...

יום-כפור אום המזוז...

4
 סוחר האָט אַמאַל געבראַכט
 קיין כעלם וואָס צו פאַרקויפן. האָט ער זיך אַוועקגעשטעלט מיט
 אַ בייַדל צווישן די קלייטן און קיינער קויפט נישט.
 איז ער אָפּגעשטאַנען ביי זיין בייַדל עטלעכע טעג און ס'איז
 אַלץ נישטאָ קיין קונים.
 געווען איז דאָס אַ קלוג קינדל. איז אים איינגעפאַלן אַ גוטער
 געדאַנק, ווי אַזוי ער זאָל פטור ווערן פון דער גאַנצער סחורה: ער
 איז אַרויס איבער דער שטאָט און גענומען שרייען:
 - יידן, גרייט זיך צום יום-הדין!
 - יידן, דער יום-הדין קומט!
 דערהערט יום-הדין, האָט כעלם אָנגעכאַפט אַ ציטערניש.
 - וואָס פאַר אַ יום-הדין? - האָט מען גענומען פרעגן פון
 אַלע זייטן.
 - ס'הייסט וואָס פאַר אַ יום-הדין? - האָט דאָס יידל אַלע-
 מען אָנגעקוקט - איבערמאַרגן איז דאָך יום-כפור.
 דערהערט יום-כפור, איז כעלם גאָר דערשראָקן געוואָרן.
 ס'הייסט עפעס איבערמאַרגן יום-כפור, אַז ס'איז נאָך קיין תשעה-
 באב נישט געווען? ...
 איז מען געלאָפן און געבראַכט דעם שטאָט-לויח און געווינן
 דעם יידן שוואַרץ אויף ווייס, אַז ס'איז נאָך תמוז אויף דער וועלט.
 ס'דאַרף ערשט זיין תשעה-באב, און וואו זענען די סליחות און
 ראש-השנה?
 אַ טעות! - האָט דאָס יידל זיך צעשריגן - דער לויח
 אייערער האָט אַ טעות געהאַט...
 - ס'הייסט עפעס אַ טעות געהאַט?

— א טעות געהאט אין פטור! — האָט דאָס יידל נישט אָפּ-געלאָזט, — אַ לעבעדיקער קאָן אויך אַ טעות האָבן, היינט אַ פּשיטא שוין אַ לוח...
 ...

— אויב אַזוי — האָט כעלם זיך דערשראָקן — איז דאָך דער שבועות קיין שבועות נישט געווען און אין אמתן פסח חמץ געגעסן...
 ...

כעלם איז צעטומלט געוואָרן. מ'האָט אָנגעהויבן קוקן אויפן הימל, דאָכט זיך טאָקע, אַז תמיד אין תמוז שטייט די זון העכער. אַנדערע האָבן פּלוצלינג אָנגעהויבן שפּירן אַ קעלט איבער די ביי-בער. אַ האַרבסט-ווינטל האָט גענומען בלאָזן אין כעלם. און דאָס יידל האָט נישט אויפגעהערט צו שרייען אין די גאַסן: יידן. גרייט זיך צום יום-הדין, איבערמאָרגן איז יום כּפור!

הקצור, מ'טאָר דעם טעות לענגער נישט ציען. פאַרשפּעטיקט דעם ראש-השנה זאָל מען כאָטש דעם יום-כּפור אַריינכאַפּן...
 אין כעלם איז געוואָרן אַ בהלה. עולם איז ימים-נוראִימדיק געוואָרן, מען האָט זיך אַ נעם געטון צו סליחות, תשובה און מעשים-טובים.

דאָס יידל האָט זיך אַוועקגעשטעלט צוריק ביי זיין ביידל מיט וואַקס, און אַזוי ווי מען האָט געדאַרפט מאַכן וועקסענע ליכט און אין שטאָט האָט קיינער קיין וואַקס נישט צוגעגרייט, האָבן אַלע זיך געלאָזט צום יידל. ער האָט באַלד אַרויפגעשרויפט אַ הויכן מקח און אין איין טאָג דעם גאַנצן וואַקס פאַרקויפט.

פאַרטיק געוואָרן מיטן וואַקס, האָט ער זיך אַוועקגעלאָזט אין שול אַריין און געמאָלדן, אַז אַזוי, ווי ער איז אַ גוטער חזן און פאַרט דורך כעלם פּונקט ערב יום-כּפור, איז, אַז מען וועט אים גוט פאַצאָלן, וועט ער זיי דאַווענען כל נדרי מיט מוסף און בעילה אויך...
 ...

די שטאָט האָט זיך אין דעם אָנגעכאַפט מיט גרויס שמחה. אַ קלייניקייט עפעס, אַנדערש נישט, גאָט אַליין האָט אים צוגע-שיקט...
 ...

אויף דער נאכט צו פל-נדרי, ווען גאנץ כעלם איז געווען אין שול און אין די בתי-מדרשים, איז געקומען צו פאָרן דעם יידל'ס שותף.

ר. קוקט אָן: אַן אימה ופחד, די גאָסן זענען פּוסט, די געשעפטן געשלאָסן. מ'זעט נישט קיינעם. פון די הייזער שלאָגט אַרויס די שייַן פון גרויסע וועקסענע ליכט. ס'איז דאָך היינט אַ פּראָסטער דינסטאָג, וואָס איז דאָס געשען? — האָט ער זיך דער-שראָקן.

פון די קליינע קינדער האָט ער זיך דערוואוסט, אַז ס'איז יום-כּפּור און אַלע זענען אין שול.

האָט ער זיך אַ דערשראָקענער אַוועקגעלאָזט אין שול. ער גייט צו אין דער הויך צו מזרח צו, ער גיט אַ קוק — זיין שותף שטייט ביים עמוד...

— וואָס איז דאָס אַזוינס געשען? אינמיטן דרינען יום-כּפּור, דער שותף איז דאָך קיינמאָל קיין חזן נישט געווען און שטייט פאַרן עמוד... ס'איז עפעס נישט גלאַטיק...

דער „חזן“ ביים עמוד האָט זיין שותף באַמערקט, האָט ער אים באַלד אַ וואונק געטון מיט די אויגן, ער זאָל שווייגן און האָט גענומען זינגען מיטן סקאַרבאַוון ניגון פון „אנקת מסלוד“, דעם דאָזיקן פזמון, וואָס דער גאַנצער עולם האָט נאָכגעזאָגט מיינענדיק, אַז ס'איז אַ נייע תּפּילה:

באתי לעיר והם כלם בורים.

אמרת ליהם שהיום יום הכּפּורים;

ומכרתי את השעוה בדמים יקרים.

גם ארבע מאות זהובים נתנו לי,

הציו לך וחציו — לי...

היום כאן,

ומחר — ויברח,

איום קדוש! — —

די דאָזיקע מעשיות האָבן אין פּאָלקס-מויל פּאַרשידענע
נוסחאות. אַנדערע גיבן איבער, אָז די מעשה האָט געטראַפּן מיט
דעם באַוואוסטן וויצלער אפרים גריידיגער, און דער פּזמון, וואָס
ער האָט געזונגען ענדיקט זיך נישט מיט „איום קדוש“, נאָר מיט
„אַל מלך יושב על כּסא רחמים“...

אַ רבּ זיין קאַפּ...

פרעמדער איז אַמאָל דורכגע-
גאַנגען אין כעלם פאַרן שול-הויף, זעט ער, ווי דער שמש שטייט
און האָט אַ גרויסן סענקאַווע קלאַץ, האָקט און האָקט און קאַן
אים נישט צעהאַקן.

פרעגט אים דער פרעמדער, ווי לאַנג ער האָקט שוין דעם
קלאַץ. ענטפערט אים דער שמש, אַז ער מוטשעט זיך שוין אַזוי
איבער אים אַ דריי טעג און קאַן אים נישט צעשפּאַלטן.
— כעלעמער איינער, וואָס דו ביסט — האָט דער פרעמדער
זיך צעלאַכט — מען זעצט אַריין אַ קליין אין קלאַץ אַריין און מען
קלאַפט אין אים איינס, צוויי, דריי און ער צעשפּאַלט זיך.
דער שמש האָט דאָס מיטן ערשטן מאָל נישט געקאַנט תּופּס
זיין.

— וואָס זאָגט איר? מען זעצט אַריין אַ קליין. וואָס איז דאָס
אַזוינס?

האָט אים דער פרעמדער נאָך אַמאָל אויפגעקלאַרט, וואָס אַ

קליין איז. האָט אַליין גענומען אַ שטיק האָלץ און פאַרהאַקט פון
 איין זייט שאַרף און שפּיציק און פון דער צווייטער זייט ברייט
 און גלאַט, געגעבן דאָס דעם שמש און איז אַוועקגעגאַנגען.
 האָט גענומען דער שמש דעם קליין, אַוועקגעלייגט אויפן
 קלאַץ מיט דער ברייטער זייט אַראָפּ און מיט דער שאַרפער זייט
 אַרויף און דערלאַנגט מיט דער האַק אַ טערבענץ מיטן גאַנצן כוח
 אין קליין אַריין, אַז ער איז אים געפּלויגן אין קאַפּ אַריין און האָט
 אים אויסגעהאַקט אַן אויג.
 האָט ער געמאַכט אַ געוואַלט, איז זיך גאַנץ כעלם צונויפ-
 געלאָפּן.

דערזעענדיק דעם שמש מיט אַן אויסגעהאַקט אויג, און אויס-
 הערנדיק פון אים די גאַנצע מעשה מיטן האַקן דעם קלאַץ און
 מיטן פרעמדן, וואָס האָט אים געמאַכט אַ קליין און ווי אַזוי דער
 קליין האָט אים דאָס אויג אויסגעהאַקט - איז ביי קיינעם קיין שום
 ספק נישט געבליבן, אַז דער פרעמדער איז געווען דער שטן אַליין
 און דער קליין איז נישט אַנדערש ווי אַ געפּערלעכער משחית, וואָס
 קאָן גאַנץ כעלם חרובּ מאַכן.

וואָס-זשע טוט מען מיט אַזאַ משחית?

האָט מען געמאַכט אַן אַספה און ס'איז געבליבן, אַז אַזוי
 ווי דער קליין איז אַ געפּערלעכער משחית, וואָס קאָן, חלילה, גאַנץ
 כעלם מוזיקן, דאַרף מען אים דעם כוח אָפּשוואַכן און דערצו איז
 נישטאָ קיין אַנדער מיטל, נאָר אים אין שול אַריינצוואַרפּן.
 האָט גאַנץ כעלם גענומען מיט ציטערניש שטופן מיט לאַנגע
 שטעקנס דעם קליין פון איין אָרט אויפן צווייטן, ביז מ'האַט אים
 צוגעשטופט צו דער שול. אַריינגעוואַרפּן אים אין שול אַריין, פאַר-
 האַקט טיר און פענסטער און עולם איז זיך צעגאַנגען רואיק אַהיים.
 אויף מאַרגן האָט מען געוואַלט וויסן, וואָס מאַכט עפעס
 דער משחית. האָט מען נישט געוואוסט וואָס צו טון: אַריינקוקן
 דורך אַ פענסטער האָט מען מורא געהאַט, טאַמער זעצט ער אויס
 אַן אויג. עפענען די טיר איז געווען גאָר אַ גרויסע סכנה, טאַמער
 אַנטלויפט ער און מוזיקט גאַנץ כעלם.

האָט מען געמאַכט אַן אַספּה. געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל אַרױף אויפן בוידעם, מאַכן אַ לאַך אין טופּיט און אַראַפּלאָזן אויף אַ שטריק דעם גבאי, וועט ער שוין זען, וואָס דער משחית טוט דאָרט.

האָט מען אַזוי געטון.

האָט מען געמאַכט אויפן בוידעם אַ לאַך, צוגעבונדן דעם גבאי צו אַ שטריק און מ'האָט אים אַראַפּגעלאָזט מיטן קאָפּ אַראָפּ אין שול אַרײַן.

האָט ער זיך אָנגעשטויסן מיטן קאָפּ שטאַרק אין בעלעמער, זיך דערשראָקן און געמאַכט אַ געוואַלט.

אַזוי ווי ער האָט גענומען שרײַען, האָט מען דאָך געזען בחוש, אַז דאָס מזיקט אים דער קליין, האָט מען אים גענומען ציען צוריק און אַרױסגעשלעפט קוים אַ לעבעדיקן.

צוימאַרגנס האָט מען ווידער געוואַלט זען, וואָס טוט דאָרט דער משחית. האָט מען געמאַכט ווידער אַן אַספּה און ס'איז גע- בליבן, אַז קוקן דורך די פענסטער איז אַ מורא, עפענען די טיר איז אַ ספּנה, ער זאָל נישט אַנטלױפן און מזיקן גאַנץ כּעלם, און דורכן בוידעם האָט ער שוין דעם גבאי מקים פּסק געווען - איז נישטאָ קיין אַנדערע עצה, סײַדן אונטערגראָבן די שול און דורך אַ לאַך אין פּאָדלאָגע אַרײַנקוקן און זען, וואָס עס טוט דאָרט דער משחית.

האָט מען אַזוי געטון. האָט מען אונטערגעגראָבן די שול, געמאַכט אַ לאַך אין דער פּאָדלאָגע און געשיקט אַרײַנקוקן אין שול אַרײַן דעם רב אַרײַן.

איז דער רב געקראַכן אונטער דער שול, אַרײַנגעשטעקט דעם קאָפּ אין לאַך כּון פּאָדלאָגע, געכאַפט אין שרעק אַ קוק אויף דעם קליין און געוואַלט דעם קאָפּ צוריק אַרױסנעמען. נאָר אַזוי ווי דאָס לאַך פּון דער נאָדלאָגע איז געווען אַ קליינס און ער האָט אַזוי גיך דעם קאָפּ נישט געקאַנט אַרױסנעמען, האָט ער זיך נאָך מער דערשראָקן און געמאַכט אַ געוואַלט. אַזוי ווי ער האָט געמאַכט אַ געוואַלט, האָט מען ווידער געזען, אַז דער משחית אַרבעט זײַנע

מעשים, האָט מען גענומען שלעפן דעם רב פאַר די פיס אַזוי לאַנג
און אַזוי שטאַרק, ביז מען האָט אים דעם קאַפּ אַראָפּגעריסן.

איז די שטאַט אויפגערוודערט געוואָרן. סטייטש, דעם רב אַליין
אַפּגעריסן דעם קאַפּ, ס'איז דאָך אַזעלכעס נישט געהערט געוואָרן!

האַבן די כעלעמער בעלי-בתים גענומען זיך טרייסטן:

— אפשר האָט דער רב גאָר קיין קאַפּ נישט געהאַט.

ווער קאָן וויסן אויף זיכער, צי דער רב האָט געהאַט אַ קאַפּ

צי נישט, אויב נישט דער שמש פון שו"ת?

איז מען געגאַנגען פרעגן דעם שמש פון שו"ת, האָט ער גע-

ענטפערט, אַז אַזוי ווי דער רב פלעגט זיין יום-ולילה איבערגע-

דעקט מיט אַ טלית איבערן קאַפּ און געלערנט, — ווייסט ער נישט, צי ער

האָט געהאַט אַ קאַפּ, צי נישט...

איז מען געגאַנגען פרעגן דעם בעדער פון שטאַט: דער רב

פלעגט דאָך אַלע פרייטאָג גיין אין באַד אַריין, דאַרף דער בעדער

וויסן, צי ער האָט געהאַט אַ קאַפּ...

האָט דער בעדער געענטפערט, אַז אַזוי ווי דער רב פלעגט

אין באַד תמיד אַרויפקריכן אויף דער העכסטער באַנק, וואו ס'איז

אַ שטאַרקע פאַרע איבער די אַקסלען, האָט ער נישט געקענט זען,

צי ער האָט נישט געהאַט קיין קאַפּ...

איז מען געגאַנגען פרעגן דער רביצין: ווער קאָן נאָך אַזוי

וויסן, ווי די רביצין, צי ער האָט געהאַט אַ קאַפּ...

האָט די רביצין געענטפערט, אַז אַזוי ווי דער רב פלעגט

תמיד קומען פון בית-המדרש שפעט אין דער נאַכט, און עס איז

געווען פינסטער, האָט זי נישט געקאָנט זען, צי ער האָט געהאַט אַ

קאַפּ, צי נישט...

איז מען אַזוי געגאַנגען פון שטוב צו שטוב פרעגן און

מען האָט נישט געקאָנט דערגיין, צי דער רב האָט יאָ געהאַט אַ

קאַפּ, צי ער האָט נישט געהאַט קיין קאַפּ. ביז עס איז געקומען אַ

יידענע און דערציילט, אַז נעכטן איז זי געווען ביים רב פרעגן אַ

שאלה, האָט ער צו איר געשריגן: לאָזט מיך צורו, איך האָב צו

איך נאָר קיין קאַפּ נישט...

דעמאָלט האָבן זיך אַלע איבערצייגט, אַז דער רב האָט קיין קאָפּ נישט געהאַט און מען האָט זיך באַרוואַיקט. די דאָזיקע מעשה ווערט דערצייילט פאַרשידן. אייניגע דער- ציילן, אַז ס'איז נאָרנישט פאַרגעקומען מיט אַ קליין, נאָר גאָר אַנ- דערש: מיט אַ שול, וואָס כעלם האָט אויפגעבויט און האָט פאַר- געסן מאַכן אַ טיר. האָט מען געמאַכט אַן אספה צו באַטראַכטן, ווי מען זאָל קאָנען אין שול אַריינגיין און ס'איז געבליבן, אַז מ'זאָל מאַכן דעם אַריינגאַנג פון אונטער דער ערד. האָט מען געמאַכט אַ לאַך אין דער פּאָדלאַגע און דאָ איז געשען דאָס אומגליק: דער רב האָט קיין צייט נישט געהאַט און געוואָלט זען ווי די שול זעט אויס, האָט ער אַריינגעשטעקט דעם קאָפּ אין דער פּאָד- לאַגע און האָט אים נישט געקאָנט אַרויסנעמען צוריק, איז זיך גאַנץ כעלם צונויפגעלאָפן און מען האָט אים גענומען אזוי לאַנג שלעפּן און רייסן, ביז מען האָט אים דעם קאָפּ אָפּגעריסן...

אַנדערע ווידער דערצייילן, אַז די מעשה איז געשען גאָר מיט זאָלי. אַ מעשה, אַז עס איז אַמאָל געווען אויף דער וועלט אַ גרויסער יקות אויף זאָלי. האָט כעלם זיך מיישב געווען: וואָס דאַרף מען קויפן זאָלי און צאָלן טייער, אַז מען קאָן אַליין זייען זאָלי. האָבן אייגן זאָלי און ביליק און נאָך פאַרקויפן אַנ- דערע אויך.

האָט כעלם גענומען און פאַרוזייעט אַלע פעלדער מיט זאָלי, זענען געקומען די חיות פון וואַלד ביינאַכט און אויסגעליעקט דאָס זאָלי. איז כעלם אַרויס אויף אַ מלחמה מיט די חיות רעות. אַ סך הרוגים און פעוצים זענען אויפן מלחמה-פּלאַץ געפּאַלן און אין דער גרויסער שלאַכט איז אויך דער רב פאַרפּאַלן געוואָרן. האָט מען גע- פונען צווישן די הרוגים איינעם אָן אַ קאָפּ, האָט מען נישט געוואוסט, צי דאָס איז דער רב, צי האָט ער געהאַט אַ קאָפּ אָדער נישט געהאַט קיין קאָפּ... און דאָ גייט ווייטער די גאַנצע מעשה, ווי אזוי מ'איז געגאַנגען אַלעמען פרעגן.

לויט איין נוסח האָט קיינער נישט געקאָנט אויף זיכער זאָגן באַשטימט: צי דער רב האָט געהאַט אַ קאָפּ און עס איז געבליבן.

אז מען זאָל וואַרטן. ביז ער וועט קומען עמעצן צום חלום, וועט מען זען, צי ער איז מיט אַ קאָפּ אָדער אָן אַ קאָפּ...
 לויט אַ צווייטן נוסח, האָט כעלם אַראָפּגעבראַכט וועלט-חכמים, וואָס האָבן שטודירט דעם רבס ספרים, וואָס ער האָט אָנגעשריבן, און איינגעפונען, אַז לויט זיינע ספרים נאָך, האָט ער זיכער קיין קאָפּ נישט געהאַט...

ווי אזוי כעלם איז געבליבן אָן פעטגעוואָנט

אין כעלם איז אַמאָל אָפּגע-

ברענט געוואָרן דאָס באָד. און אזוי ווי קיין געלט אויף אויפצובויען אַ ניי באָד האָט כעלם נישט געהאַט, האָט די גאַנצע שטאָט זיך געהאַלטן אין איין קראַצן; יעדער איינער האָט אויף זיך צעריסן און צעקראַצט דאָס גאַנצע לייב פון בייסעניש.
 וואָס-זשע טוט מען פאַרט אָן אַ שוויץ-באָד? די גאַנצע שטאָט קאָן דאָך, חלילה, אוימקומען פון גרויס בייסעניש און קראַצעניש?

האָט מען געמאַכט אַן אספה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט און ס'איז געבליבן: אזוי ווי די שטאָט אַליין איז אַרעם, זאָל מען אַרויסשיקן דריי אָנגעזעענע בעלי-בתיים פון שטאָט אויף דער גרויסער וועלט, זיי זאָלן צוגויפּנעמען נדבות אויף אַ באָד. אומר ועושה.

זענען אַרױסגעפאַרן אין דער גרױסער װעלט אַרײן דרײ אָנ
געזעענסטע, קלוגסטע בעל־בתים פון שטאָט. ייִדן זענען רחמנים
בני רחמים, דערהערט, אַז מען דאַרף אַ נדבה אויף אַ שױן־באַד
פאַר כעלם, האָבן אַלע געגעבן, פּקטן כּגדוֹל. חדשים לאַנג האָבן
די דרײ כעלעמער שליחים אַרומגעװאַנדערט פון שטעטל צו שטעטל,
ביז זײ האָבן אָנגעזאַמלט דאָס גאַנצע געלט, װאָס מען דאַרף האָבן
אויף אויפצובױען אַ נײ באַד.

אַז זײ האָבן שױן געדאַרפט זיך אומקערן צוריק קײן כעלם,
איז געװאָרן בײ זײ אַ שאלה: װאָס טוט מען מיטן געלט? אַזױ
װי אין דער סביבה פון כעלם דרײען זיך אַרום מהנזות גזלנים און
װאַלד־רױבער, קאָנען די רױבער דאָך זײ באַפאַלן און צונעמען
בײ זײ דאָס גאַנצע אָנגעזאַמלטע געלט.

האָבן זײ געמאַכט אַן אספה, געטראַכט און געטראַכט און
ס'איז בײ זײ געבליבן, אַז אַזױ װי פירן מיט זיך דאָס געלט איז
אַ סכנה - די װאַלד־רױבער, װאָס אַרום כעלם, זאָלן זײ נישט באַ-
טאָלן - זאָל מען בעסער פאַרן גאַנצן געלט קויפן סחורה און די
סחורה אַװעקשיקן מיט װעגענער קײן כעלם.

האָבן זײ װידער מורא געקריגן: װאָס װעט זײן, אַז די
גזלנים און װאַלד־רױבער װעלן באַפאַלן די װעגענער, װעלן צונע-
מען די סחורה, און כעלם װעט װידער בלייבן אַן אַ שױן־באַד?

האָבן זײ װידער געמאַכט אַן אספה, געטראַכט דרײ טעג
מיט דרײ נעכט, און ס'איז געבליבן, אַז פירן דאָס געלט מיט זיך
איז אַ גרױסע סכנה - די גזלנים און רױבער, װאָס דרײען זיך
אַרום אין די כעלעמער װעלדער, זאָלן זײ נישט באַפאַלן און דאָס
געלר צונעמען - בלייבט דעריבער, אַז פאַר דאָס אָנגעזאַמלטע
געלט זאָל מען קויפן סחורה און די סחורה אַװעקשיקן מיט װעגע-
נער קײן כעלם. איז דאָך אָבער װידער אַ מורא, אַז גזלנים זאָלן
באַפאַלן די װעגענער מיט סחורה און זײ אויך צונעמען? - איז
דעריבער די בעסטע און זיכערסטע עצה, מען זאָל קויפן פאַרן
גאַנצן געלד פעדערן און די פעדערן אַװעקשיקן מיטן װינט קײן

כעלם און אזוי ארום וועט עס זיין געזיכערט פון גזלנים און רויבער.

אין אזוי האָבן זיי געטון :

געקויפט פארן גאַנצן אָנגעזאַמלטן געלט פעדערן, אָפגעוואַרט אַ גוטע שעה, ווען דער ווינט האָט געבלאָזן צו דער זייט, וואו כעלם שטייט — האָבן זיי אַרויסגעלאָזט די פעדערן מיטן ווינט, און אַליין האָבן זיי זיך אַוועקגעלאָזט רואיקע און צופרידענע אַהיים קיין כעלם.

אַז זיי זענען געקומען קיין כעלם, האָט מען זיי מקבל־פנים געווען מיט גרויס כבוד און די שטאַט האָט זיך געפרייט, וואָס ענדלעך איז שוין דאָ געלט אויף אַ ניי שוויץ־באַד און דער עולם וועט זיך שוין אויפהערן צו קראַצן.

— וואו איז דאָס געלט? — האָט מען זיי געפרעגט.

דערציילן די דריי שליחים, אַז מורא האָבנדיק גזלנים זאָלן זיי נישט באַפאַלן און צונעמען דאָס געלט, האָבן זיי באַשלאָסן קויפן סחורה און שיקן די סחורה קיין כעלם, וואו מען וועט פאַרקויפן די סחורה און בויען דאָס באַד. נאָר אזוי ווי צו שיקן פשוטע סחורה אויף וועגענער איז אויך געווען אין סכנה פאַר גזלנים, האָבן זיי געקויפט פעדערן און אַוועקגעשיקט די פעדערן קיין כעלם מיטן ווינט אזוי, אַז פון גזלנים און רויבער איז דאָס פולקאָם געזיכערט.

איז געוואָרן אין כעלם שמחה וששון. אַ קלייניקייט עפעס פעדערן! אַ זיכערע סחורה, וואָס לאָזט זיך גוט פאַרקויפן און אויף דער סחורה אַליין קאָן מען אויך גוט פאַרדינען.

— וואו־זשע זענען די פעדערן?

מען וואַרט אַ טאָג, צוויי טעג, דריי טעג, גאַנץ כעלם האַלט אין איין אַרויסגיין הינטער דער שטאַט באַגעגענען די פעדערן — און מען זעט נישט און מען הערט נישט.

— מן הסתם האָבן זיי פאַרשפעטיקט אין וועג — האָט מען זיך געטרייסט — אַ מענטש קאָן זיך אויך פאַרשפעטיקן, מכל שכן פעדערן.

ס'איז אוועק נאָך עטלעכע טעג און די פעדערן זענען אַלץ נישט געקומען צו פליען.

האָט כעלם געמאַכט אַ גרויסע אספה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט און ס'איז געבליבן, אַז כּדי צו זיכערן דאָס געלט פון גולדנים, האָבן די שליחים גוט געטון, וואָס זיי האָבן פארן געלט געקויפט פעדערן און די פעדערן אַוועקגעשיקט אויף אַ זיכערן וועג מיטן ווינט. אַי, וואָס די פעדערן זענען נאָך נישטאָ? — איז דאָס גאָר אַ פשוטע זאַך :

— זיי האָבן פאַרבלאַנדזעט...

אַזוי ווי די פעדערן זענען נאָך קיינמאָל נישט געווען אין כעלם, ווייסן זיי דעם וועג נישט און בלאַנדזען נעבעך אַרום ער-געץ נישט ווייט נישט וויסנדיק, ווי אַזוי אַרום אַריינצופליען אין שטאָט אַריין.

וואָס זשע טוט מען ?

האָט מען געמאַכט נאָך אַן אספה, געטראַכט ווידער דריי טעג מיט דריי נעכט און ס'איז געבליבן, אַז אַזוי ווי די געקויפטע פעדערן האָבן פאַרבלאַנדזעט און קאַנען נישט טרעפן דעם וועג קיין כעלם, זאָל מען צו זיי אַרויסשיקן די פעדערן פון שטאָט אַנטקעגן וועלן זיי זיך באַגעגענען אויפן וועג און צוזאַמען אַריין קיין כעלם.

און אַזוי האָט מען געטון.

האָט גאַנץ כעלם אַרויסגעטראָגן דאָס בעטגעוואַנט הינטער דער שטאָט, אויפגעטרענט די קישנס און אַוועקגעשיקט די פעדערן מיטן ווינט, זיי זאָלן באַגעגענען די פאַרבלאַנדזעטע פעדערן און אַריינגעמען זיי אין שטאָט אַריין.

און אַזוי אַרום איז כעלם געבליבן אַן אַ שוויץ-באָד און אַן בעטגעוואַנט...

וועמען האָט דער כעלעמער רב געזאָגט דעם „גוט שבת“

רײ כעלעמער יידן זענען גע-
שטאַנען שבת נאַכן עסן אינמיטן מאַרק און זיך געוואַרעמט
אַנטקעגן דער זון. איז פאַרביי געגאַנגען דער רב און געזאָגט
צו זיי: „גוט שבת“.

איז צווישן די דריי יידן געוואָרן אַ גאַנצע מחלוקה. יעדער
איינער האָט געזאָגט, אַז דעם „גוט שבת“ האָט דער רב געזאָגט
נאָר אים און נישט צו די אַנדערע. האָבן זיי זיך אַזוי לאַנג גע-
קריגט וועגן דעם, ביז ס'איז געבליבן זיי זאָלן גיין צום רב און
אים אַליין פרעגן: וועמען פון זיי דריי האָט ער געזאָגט דעם
„גוט שבת“.

געקומען צום רב, האָט דער רב זיי געענטפערט, אַז דער
„גוט שבת“ געהערט צו דעם, ווער פון זיי עס איז דער גרעסטער
נאָר.

זענען זיי אַרויס פון רב און זיך גענומען ווידער קריגן, ווייל
יעדער פון זיי האָט געזאָגט, אַז ער איז דער גרעסטער נאָר און
נאָר אים האָט דער רב געזאָגט דעם „גוט שבת“.

האָבן זיי זיך אַזוי לאַנג געקריגט צווישן זיך, איינער האָט
נישט געוואָלט נאָכגעבן דעם צווייטן, ביז ס'איז געבליבן-זיי זאָלן
גיין נאָך אַמאָל צום רב, ער זאָל זיי זאָגן, ווער פון זיי איז דער
גרעסטער נאָר.

געקומען צום רב, האָט ער געהייסן, אַז יעדער פון זיי זאָל
אים דערציילן, וואָס פאַר אַ נאַרישקייט ער האָט אָפגעטון אין
לעבן, וועט ער זיי דערנאָך זאָגן, ווער פון זיי איז דער גרעסטער נאָר.

האָט דער ערשטער גענומען דערציילן:

— אז איך האָב חתונה געהאַט, האָב איך גענומען אַ גרויסן נדן און מיט אַ שטריימל אַ מתנה פון שווער, און אַ תנאי האָט דער שווער מיט מיר אויסגענומען, אז איך זאָל דאָס שטריימל קיינמאָל נישט אָנרירן מיט די הענט. באַם איך האַלט נישט דעם תנאי, וועל איך נישט קריגן דעם נדן. פלעגט מיר מיין ווייב אָנ-טון דאָס שטריימל און אויסטון דאָס שטריימל און איך האָב עס מיט די הענט נישט אָנגערירט.

איינמאָל שבת, אום סאַמע מיטן ווינטער, עס האָט געברענט דער שניי מיטן פראָסט, גיי איך מיר מיטן שטריימל אין שול אַריין, אז עס קומט אַ גרויסער ווינט און רייסט מיר אַראָפּ דאָס שטריימל פון קאָפּ אין שניי אַריין.

וואָס טוט מען, אז מיט די הענט אים אָנרירן טאָר איך נישט?

האָב איך גענומען און האָב זיך אַוועקגעלייגט אויפן שניי און גענומען מיטן קאָפּ נאָרען און קאַפען אין שניי אונטערן שטריימל, ביז איך האָב אונטערגערוקט דעם קאָפּ אונטערן שטריימל און אַזוי אַרום אים צוריק אָנגעטון אויפן קאָפּ. נו, וואָס זאָגט איר רבי אויף דעם?

— דו ביסט טאַקע אַ גרויסער נאָר, נאָר מען דאַרף הערן, וואָס דערציילט דער צווייטער. אפשר איז ער נאָך מער נאָר פאַר דיר?

האָט דער צווייטער גענומען דערציילן זיין נאַרישקייט:

— אז איך האָב חתונה געהאַט, האָב איך גענומען אַ גרויסן נדן און באַלד נאָך דער חתונה האָב איך געקויפט אַ פערד-און-וועגעלע, גענומען דאָס געלט, זיך אַוועקגעלאָזט קיין לודמיר אויפן גרויסן יאַרד, און געקויפט דאָרט אַ גאַנצע פאַרטיע דעקן, טעפיכן און דיוואַנעס. האָב גענומען די סחורה אַרויפפאַקעווען אויפן וועגעלע — עס גייט נישט אַרויף. איך האָב צופיל סחורה פאַר אַזאַ קליין וועגעלע. וואָס-זשע טוט מען?

בין איך געפאַן אויף אַ שכל, איך האָב געגעבן מיין פערדל

א פּאָר גוטע בייטשן און אים געהייסן אָפּפירן אליין די סחורה אַהיים קיין כעלם, און די איבערגעבליבענע טעפּיכן מיט די דיוואַ-נעס האָב איך אַרױפגעלייגט אויף אַ צווייטער פּור, וואָס איך האָב געדונגען, און געפּאָרן מיט איר קיין כעלם.

איך קום קיין כעלם, מיין איך דאָך, אַז מיין פּערד און וועגעלע מיט דער סחורה, וואָס איך האָב אליין אַוועקגעשיקט, איז שוין אויך אין דער היים - הויבט זיך גאַר נישט אָן: מען זעט נישט, נישט דאָס פּערד, נישט דאָס וועגעלע און נישט די סחורה. גנבים האָבן דאָס אַלץ צוגעגנבעט און אַזוי אַרום האָב איך געפּטרט דעם גאַנצן נדן. וואָס זאָגט איר, רבי, בין איך נישט דער גרעסטער נאַר ?

- דו ביסט גאַר אַ גרויסער נאַר - האָט אים דער רב גע-טרייסט - איך מוז אָבער אויסהערן איך דעם דריטן, אפשר אין ער נאָך מער נאַר פּון אייך ביידע ?

האָט דער דריטער גענומען דערציילן זיין מעשה:

- אַז איך האָב חתונה געהאַט האָב איך אויך גענומען אַ גרויסן נדן און באַלד געעפּנט אַ שענק, פּאַרקויפט די פּויערן בראַנפּן און געמאַכט אַ לעבן.

די שטוב פּון שענק האָט געהאַט אין גאַס אַרויס אַ טיר, וואָס מיר פּלעגן אַלע נאַכט פּאַרן שלאָפּן גוט פּאַרשליסן.

איין מאָל, אַז איך מיט מיין גענענדל זענען שוין געלעגן אין די בעטן וואַרעם איינגעדעקט, האָב איך צו מיין ווייב, אַז זי זאָל גיין צושליסן די טיר. זאָגט זי, אַז ס'איז איר קאַלט און איך זאָל גיין צושליסן די טיר. זאָג איך איר, אַז איך האָב נעכטן צוגעשלאָסן די טיר און היינט דאַרף זי גיין צושליסן די טיר. האָט זי גענומען שרייען, אַז זי האָט נעכטן צוגעשלאָסן די טיר און היינט דאַרף איך זי צושליסן. האָב איך גענומען שרייען צו איר: ליגנערין! האָט זי צוריק צו מיר גענומען שרייען: שלים-מזל! טויגעניכטס! לעמעשקע! אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט, ביז מיר האָבן זיך ביידע גוט צוקריגט, און ס'איז געבליבן ביי אונז, אַז מיר זאָלן ביידע

בלייבן שווייגן און ווער פון אונז ביידע עס וועט אַרױסלאָזן אַ
פיפּס — דער דאַרף גיין צושליסן די טיר.

ליגן מיר זיך אַזוי ביידע אין די בעטן און מיר שווייגן.

פּלוצלינג עפּנט אַ סאַלדאַט די טיר און שרייט אויס:

— דאַוואַי וואָדקי!

מיר שווייגן.

— דאַוואַי וואָדקי!

מיר גיבן אַ פיפּס נישט.

האַט דער סאַלדאַט געזען, אַז מען ענטפּערט אים נישט, איז

ער צוגעגאַנגען צום פעסל, אָנגעצאַפּט אַ גלאָז בראַנפן און אויס-
געטרונקען.

מיר שווייגן.

האַט ער אויסגעטרונקען נאָך אַ גלאָז בראַנפן און מיר

שווייגן.

האַט ער זיך שטאַרק אָנגעשכורט, גענומען טאַנצן, שפּרינגען

און קלאַפּן מיט די פּויסטן אין טיש אַריין — און מיר שווייגן.

איז זיך מיישב דער סאַלדאַט, גייט צו צו מיין בעט און נעמט

מיר קיצלען אין דער באַרד.

איך האָב געמיינט, איך וועל נישט אויסהאַלטן, נאָר איך

שווייגן.

נעמט ער אַראָפּ די יאַרמולקע פון מיין קאַפּ, פּילט זי אָן

מיט שטינקענדיק וואַסער פון קובל און רוקט זי מיר אָן איבערן

קאַפּ.

מער האָב איך שוין נישט געקאַנט אויסהאַלטן און האָב

אויסגעשריגן מיט אַ פאַרשטיקט קול:

— געוואַלט! ס'א געסרחה, מען קאָן דאָך קריגן די כאַלערע!

— אַהא! דו האַסט דער ערשטער אַרױסגערעדט אַ וואָרט —

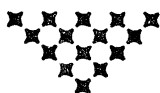
האַט זיך מיין גענענדל אויפגעריסן פון בעט — טאָ גיי-זשע דו,

שלים-מזל, פאַרשליסן די טיר! נו, וואָס זאָגט דער רב דערצו?

— איר זענט דער גרעסטער נאַר! — האַט דער רב צו אים

אויסגעשריגן — אַז איר האַט זיך אַזוי לאַנג איינגעהאַלטן און נישט

אויסגערעדט אַ וואָרט. האַלט מען אויס נאָך אַביסל און אַ ווייב
טאָר מען נישט נאָכגעבן...
אַ גליקלעכער איז דער דריטער אַרויסגעגאַנגען פון רבס
שטוב. איבערגליקלעך, וואָס נאָר אים האָט דאָס דער רב געזאָגט
דעם „גוט שבת“.

מען דאַרף וויסן ווי אַזוי מיט אַ רב צו רעדן.

דריי כעלמער יידן האָבן שפאַ-
צירט תשעה-באב בייטאָג אינמיטן מאַרק. איינער איז געווען אַ
קראַנקער. דער צווייטער - אַן אַלטער און דער דריטער אַ גע-
ברייכטער.
און אַזוי ווי די נשמה איז זיי אויסגעגאַנגען פון פאַסטן,
האָבן זיי באַשלאָסן אַריינגיין צום רב, ער זאָל זיי מתיר זיין
צו עסן.

דער ערשטער איז אַריין דער קראַנקער.
- רבי, - זאָגט ער, - איך בין קראַנק, צי מעג איך עסן?
- אַז דו ביסט קראַנק, מעגסטו עסן - האָט אים דער רב
געענטפערט - נאָר קיין גראַבער יונג דאַרפסטו נישט זיין און
דאַרפסט וויסן, ווי אַזוי מיט אַ רב צו רעדן: אַז מען דערציילט
אַ רב, אַז מען אין קראַנק, דאַרף מען זאָגן „לא עליכם“.
אַז ער איז אַרויסגעגאַנגען, פרעגט אים דער אַלטער, וואָס
דער רב האָט אים געזאָגט. דערציילט ער אים, אַז ער האָט אים

נעהייסן עסן, נאָר מיט אַ רב דאַרף מען וויסן, ווי אַזוי צו רעדן.
— ווי אַזוי?

— אַ רב, אַז מען דערציילט עפעס, דאַרף מען זאָגן: „לאַ עליכם“.

איז דער אַלטער אַריין צום רב און געפרעגט:

— רבי, איך בין, לאַ עליכם, אַלט. צי מעג איך עסן?

— אַז דו ביסט אַלט און קאַנסט נישט אויסהאַלטן דעם מעניט, מעגסטו עסן, נאָר קיין גראָבער יונג דאַרפסטו נישט זיין. אַז מען רעדט מיט אַ רב פון אַלט זיין, דאַרף מען נישט זאָגן „לאַ עליכם“, נאָר מען דאַרף זאָגן: „עליכם ועל בניכם“.

איז דער אַלטער אַרויסגעגאַנגען, פרעגט אים דער געברייכטער, וואָס דער רב האָט אים געזאָגט. דערציילט ער אים, אַז ער האָט אים געהייסן עסן, און אים געזידלט, פאַר וואָס ער ווייסט נישט, ווי אַזוי מיט אַ רב צו רעדן.

— ווי אַזוי דאַרף מען רעדן?

— אַז מען רעדט מיט אַ רב, דאַרף מען זאָגן: „עליכם ועל בניכם“.

איז דער געברייכטער אַריין צום רב און געפרעגט:

— רבי, איך בין, עליכם ועל בניכם, געברייכט. צי מעג איך

עסן? ...

פילן אויף רוה-הקודש

דער באַרימטער וויצלער אפרים גריידיגער איז אַמאָל געקומען קיין כעלם, געוואָלט עפעס צינזיפ-נעמען געלט און כעלעמער יידן האָבן נישט געוואָלט געבן. איז ער געפאָלן אויף אַ המצאה: איז אַרויס אונטער דער שטאַט, האָט צינזיפגענומען אַ סך ציגענע באַבקעס, זיי באַשאַטן מיט זאַמד-צוי-קער, זיך אוועקגעשטעלט מיט אַ טישל אינמיטן מאַרק און גענומען שרייען:

— יידן, פילן אויף רוה-הקודש! אַן אומגעוויינלעכע מציאה און במקום השוה. ווער עס עסט אויף איין פיל — קריגט שוין רוה-הקודש.

דערהערט פילן אויף רוה-הקודש, איז זיך גאַנץ כעלם צינזיפ-געלאָפן: אַלע מענער, ווייבער, בחורים און אפילו מיידלעך.

— ווי טייער קאָסטן די פילן? — איז עולם טשעקאווע געווען צו וויסן.

— צען גראָשן אַ שטיק. אָבער מיטן תנאי, אַז ווער עס קויפט אַ פיל, טאָר אים באַלד נישט אויפֿיסן, נאָר ערשט אויפן צווייטן טאָג מעג ער דעם פיל פאַרזוכן. טאָמער עסט מען באַלד, וועט ער נישט ווירקן...

האָט גאַנץ כעלם גענומען קויפן די פילן. אַן אָרעמאָן האָט געקויפט איין פיל פאַר צען גראָשן. אַ מער פאַרמעגלעכער האָט געקויפט עטלעכע פילן און אַ גביר האָט זיך דערלויבט אויף אַ גאַנצן טעלער פילן: פאַר זיך, פאַר דעם ווייב און פאַר די קליינע קינדער אויך. אין משך פון אַ שעה האָט אפרים גריידיגער אויס-פאַרקויפט אַלע פילן און געמאַכט אַ סך געלט.

אויף דער נאכט, אז ער האָט שוין געהאַלטן ביים אָפּטראָגן זיך פון שטאַט, איז געקומען צוליפן אַ יידענע מיט אַ געוויין.
— וואָס איז?

זי האָט פאַרשפּעטיקט. זי איז נישט געווען אין כעלם, און איצט האָט זי זיך דערוואוסט פון דער מציאה, וואָס גאַנץ כעלם האָט איינגעקויפט. אַלע ווייבער האָבן איינגעהאַנדלט פילן אויף רוז-הקודש, נאָר זי, די איינציקע, וועט, חלילה, בלייבן אָן רוז-הקודש. וויל זי, ער זאָל זיך אויף איר דערבאַרעמען און איר אויך פאַרקויפן, כאָטש איין פיל, אבי זי זאָל אויך וויסן פון דעם טעם...
— וואָס קאָן איך אייך העלפן, יידענע — האָט ער גענומען זיך ביי איר בעטן — אז איך האָב שוין מער נישט.

האָט די יידענע אים אָבער נישט אָפּגעלאָזט, געהלשט, גע-וויינט מיט ביטערע טרערן, ער זאָל אויף איר רחמנות האָבן. האָט ער נישט געקאָנט צווען איר גרויס צער, און גענומען אזוי לאַנג זוכן, ביז ער האָט ערגעץ אויסגעפונען אַ פאַרדאַרטן פיל, און געזאָגט צו דער יידענע:

— איר האָט אַ גליק, יידענע, איך האָב אויסגעזוכט פאַר אייך אַן איין-אין-איינציקן פיל, וואָס ס'איז ביי מיר איבערגעבליבן פאַר זיך אַליין, אָבער איך פאַרלאַנג פאַר אים גאַנצע פערציק גראָשן. דערפאַר אָבער קאָנט איר שוין באַלד אויפן אָרט פאַרויכן דעם פיל, וואָס די גאַנצע שטאַט דאַרף ערשט וואַרטן ביז מאַרגן...
נישט האָבנדיק קיין ברירה, האָט זי אים געגעבן די פערציק גראָשן און גענומען דעם פיל גלייך אין מויל אַריין.

— געוואָלט! — האָט זי אַרויסגעלאָזט אַ קוויטש — עס איז דאָך ציגענע באַבקעס!

— זעט איר שוין, יידענע, אז עס האָט די ווערט 40 גראָשן! איר ווייסט שוין, אז עס איז ציגענע באַבקעס, אין גאַנץ כעלם וועט ערשט וויסן מאַרגן — האָט אפרים גריידיגער זיך צעלאַכט און געמאַכט אַ ויברה..

כעלעמער אמת...

כעלם האָט זיך אַמאָל אַרומגע-
קוקט, אַז ס'איז ביי איר נישטאָ קיין אמת. די גאַנצע וועלט האָט
אמת, בלויז כעלם האָט נישט. וואָס טויט מען, מען קאָן דאָך אָן
אמת נישט אויסקומען?
האָט מען געמאַכט אַן אַספּה, געטראַכט און געטראַכט און
ס'איז געבליבן, אַז מען דאַרף שיקן אין דער וועלט אַריין קיפּן
אמת...

— וואוהין שיקט מען?

— אין דער לייטע!

האָט מען געדונגען אַ ייד מיט אַ פּערד-און-וועגעלע אין
מען האָט אים אַרויסגעשיקט קיפּן אמת.
די גאַנצע שטאַט פון לייטע איז בריסק. האָט זיך דאָס
יידל מיטן פּערד-און-וועגעלע אַוועקגעלאָזט מיטן טראַקט קיין
בריסק.

אַפּגעפּאַרן אַ גאַנצן טאָג איז ער אויף דער נאַכט פאַרפּאַרן אין
אַ קרעטשמע, אַריינגעפירט דאָס פּערד-און-וועגעלע אין שטאַל און
ער אַליין איז אַריין אין קרעטשמע.

— שלום עליכם! פּונואַנען איז אַ ייד, און וואוהין פּאַרט
אַ ייד? — האָט אים דער קרעטשמער באַגעגנט.

— איך בין פון כעלם און פאַר קיין בריסק. מ'האָט מיך גע-
שיקט קיפּן אמת. — האָט דאָס יידל דערציילט.

— אמת? — האָט דער קרעטשמער אַ ברום געטון און באַלד
פאַרשטאַנען מיט וועמען ער האָט צו טון...

אַ קלוג יידל איז דער קרעטשמער געווען, מאַכט ער צום
כעלעמער:

— איך וועל אייך פאַרקויפן אמת...
 — ווי טייער קאָסט ביי אייך אמת און ווי אַזוי פאַרקויפט
 איר דאָס? — האָט דאָס כעלעמער יידל אַ פּרעג געטון און זיך
 אָנגעכאַפט אָן דעם, וואָרום גאָט האָט אים צוגעשיקט דעם אמת
 אינמיטן וועג...

— איך פאַרקויף אמת אויפן פעסל און אַ פעסל קאָסט נישט
 ווייניקער פון תק (פינף הונדערט) קערבלעך.

— תק קערבלעך? ס'איז אַ צו שטאַרקער מקח, איך האָב מיט
 זיך אַזוי פיל געלט נישט מיטגענומען — האָט דער כעלעמער גע-
 ענטפערט — איך וועל פאַרן צוריק קיין כעלם און וועל דאָס פאַר-
 לעגן פאַר קהל און אַז מען וועט מיר געבן דאָס געלט, וועל איך
 קומען נאָך אַמאָל און נעמען די סחורה.

אויף מאַרגן איז דאָס יידל צוריקגעפאַרן קיין כעלם און דער-
 ציילט קהל, אַז פאַרנדיק קיין בריסק האָט זיך אים געטראָפן אין אַ
 קרעטשמע צו קויפן אמת, נאָר מען וויל תק קערבלעך אַ פעסל...

האָט מען געמאַכט אַן אַספה און עס איז געבליבן, אַז תק
 קערבלעך איז טאַקע אַ סך געלט, נאָר אַזוי ווי אָן אמת קאָן מען דאָך
 פאַרט נישט אויסקומען, און אפשר וועט מען אין בריסק דעם מין
 אינגאַנצן נישט קריגן אָדער מען וועט וועלן נאָך טייערער, האָט
 מען געגעבן די תק קערבלעך און דאָס יידל מיטן וועגעלע האָט
 זיך אַוועקגעלאָזט צוריק אין וועג אַריין צו דער קרעטשמע נאָכן
 אמת.

געקומען אין קרעטשמע אין אַוועקגיילעגט דעם קרעטשמער די
 תק קערבלעך, האָט דער קרעטשמער גענומען אַ פעסל און דאָס
 אָנגעפילט מיט דעם דאָזיקן מין „סחורה“ וואָס אויף וועלכער
 שפּראַך מען זאָגט דאָס, אַפילו אויף לשון-קודש, לאַזט זיך פון דעם
 הערן... האָט דאָס גוט פאַרקלאַפט און אַרױפגעלייגט דעם אַלטן
 כעלעמער אויפן וועגעלע און דער אַלטער האָט דאָס אַוועקגעטאַס-
 קעוועט צוריק מיטן שאַסיי גלייך קיין כעלם.

אונטער דער שטאַט איז אים אַרויס אַקעגן גאַנץ כעלם מיט

דעם ראש-הקהל, מיט די אָנגעזעענסטע בעלי-בתים און מען האָט געמאַכט אַ גרויסן קבלת-פנים, ווי ס'פאַסט פאַרן אמת אַליין... דאָס יידל האָט פאַרפירט דאָס פעסל צום ראש-הקהל אויפן הויף. דאָ אַרום פעסל איז דער עולם נאָך גרעסער געוואָרן. מיט גרויס פאַרויכטיקייט האָט דער ראש-הקהל צוזאַמען מיט אַלע דאָזאַרעס אַראָפּגעטראָגן דאָס פעסל פון וועגעלע און דאָס פאַמעלעך אַוועקגעשטעלט אינמיטן הויף. דערנאָך האָט מען אויס-געבויערט אין פעסל אַ לאַך און דער ראש-הקהל איז צוגעגאַנגען, אַריינגערוקט די נאָז און אַ שמעק געטון...
— אוי, עס שטינקט! — האָט ער אויסגעשריגן און פאַרדרייט מיט דער נאָז.

איז צוגעגאַנגען דער צווייטער גבאי, צוגעלעגט די נאָז:
— אמת!... האָט ער אויך מיט אַ זויערער מינע אַ מאַך געטון.

האָט אַ שמעק געטון דער דריטער און אויך אויסגעשריגן:
— אמת...
און אַזוי דער פערטער און אַזוי דער פינפטער גבאי, ווער ס'האָט נאָר צוגעלייגט די נאָז, האָט געשריגן: אמת...
און עד-היום זאָגט מען דעריבער אין כעלם, אַז דער אמת שטינקט!...

די חברה „שומרים לבוקר“

זיין כעלם איז אמאל אויסגע-
בראָכן אַ מגפה. קליינע קינדער זענען, נישט היינט געדאָכט, פון
דער וועלט געגאנגען און ס'איז געווען נישט פריילעך.
האַט מען געמאכט אַן אַספה, כדי זיך מתייען צו זיין און
באַטראַכטן, וועלכע מיטלען די שטאַט זאל אָננעמען אויף אָפּצושטעלן
די מגפה.

האַט מען געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, מ'זאל
גרינדן אַ חברה „שומרים לבוקר“: יידן זאלן אויפשטיין אלע נאַכט
פאַרטאָג - מתפלל זיין און לערנען תורה און דאָס וועט איינהאַלטן
די מגפה.

האַט מען צוזי געטון.
זענען כעלעמער יידן געווען גרויסע פעפּרס און האָבן נישט
געקאָנט אויפשטיין.

איז דאָך געוואָרן ווידער שלעכט.
האַט מען ווידער געמאכט אַן אַספה און עס איז געבליבן,
אַז אַ חברה „שומרים לבוקר“ מוז זיין, נאָר אזוי ווי מ'איז
שטאַרקע פעפּערס און מ'קאָן אליין פון שלאָף זיך נישט אויפרייסן,
דאַרף מען דינגען אַ שמש, ער זאל אויפוועקן.
האַט מען אזוי געטון.

איז געקומען אויף מאָרגן דער שמש מיט אַ געוויין, אַז
ס'איז אים ביינאַכט קאַלט און ער האָט מורא, ער זאל זיך נישט
צו קילן און שטאַרבן.

איז דאָך געוואָרן ווייטער שלעכט.
האַט מען געמאכט נאַכאַמאל אַן אַספה און ס'איז געבליבן,
אַז אַ חברה „שומרים לבוקר“ מוז זיין, אזוי ווי דער עולם קאָן אליין

נישט אויפשטיין, דארף מען דינגען א שמש, ער זאל אים אויפ-
וועקן. נאר וואָס דען? דער שמש קלאַנגט, אז ס'איז אים ביינאָכט
קאַלט און ער וועט זיך פאַרקילן און קאַן, חלילה, אינגאַנצן שטאַרבן?
דארף מען אים אָנטון אַ פעלץ, וועט אים שוין זיין וואַרעם און ער
וועט זיך נישט פאַרקילן און שוין, חלילה, נישט שטאַרבן.
און אזוי האָט מען געטון.

איז געקומען דער גבאי פון שטאָט און האָט מעכב געווען
די קריאה מיט אַ געוואָלטיקער טענה: הנה, אזוי ווי ער אַליין טראָגט
אין שטאָט אַ פעלץ, וועט מען דאָך איצט נישט דערקענען, ווער
ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שמש?...

האָט מען ווידער געמאַכט אַן אספה און ס'איז געבליבן, אַז:
אַ „שומרים לבוקר" מוז זיין. אי דער עולם פאַרשלאָפּט און קאַן
נישט אויפשטיין, דארף מען דינגען אַ שמש, ער זאל אויפוועקן.
וויינט אָבער דער שמש, אַז עס איז אים ביינאָכט קאַלט און ער
קאַן זיך פערקילן און, חלילה, שטאַרבן - דארף מען אים קויפן אַ
פעלץ, אז ער זאל זיך נישט פאַרקילן און זאל נישט חלילה
שטאַרבן. נאר וואָס דען? דער גבאי איז מעכב די קריאה און
טענהט, אַז ער טראָגט אויך אַ פעלץ און מ'וועט נישט וויסן, ווער
ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שמש? דארף מען דעם שמש
איבערקערן דעם פעלץ אויף דער צווייטער זייט מיט די האָר ארויף,
וועט מען שוין דערקענען, ווער ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז
דער שמש?

האָט מען אזוי געטון.

איז אָבער געקומען אויף מאָרגן דער שמש מיט אַ פרישן
געוואָלט, אַז אזוי ווי ער האָט געטראָגן דעם איבערגעדרייטן פעלץ
מיט די האָר אַרויף, זענען אים באַפאַלן הינט און געמיינט אויף
אים, אַז ער איז אַ וואָלף און אים צעריסן און צעביסן.

איז דאָך גאר שלעכט געוואָרן.

האָט מען געמאַכט נאָך אַמאָל אַן אספה און ס'איז געבליבן
אַז אַ חברה „שומרים לבוקר" מוז זיין. קאַן דאָך דער עולם אַליין נישט
אויפשטיין, דארף מען דינגען אַ שמש, ער זאל אים אויפוועקן.

וויינט דאָך דער שמש, אַז ס'איז אים ביינאַכט קאַלט און ער האָט מורא, ער זאָל זיך פאַרקילן און, חלילה, שטאַרבן-דאַרף מען אים אָנטון אַ פעלץ. וועט מען דאָך נישט דערקענען, ווער ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שמש? דאַרף מען איבערדרייען דעם שמשס פעלץ אויף דער צווייטער זייט, וועט מען שוין דערקענען, ווער ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שמש. מיינען דאָך אָבער ביינאַכט די הינט, אַז ער איז אַ וואָלף און ווילן אים צע-רייסן און צעבייסן, דאַרף מען קויפן אַ פּערד און אַרױפּזעצן אויף אים דעם שמש, וועלן שוין די הינט נישט מיינען אויף אים, אַז ער איז אַ וואָלף און וועלן אים שוין נישט צעבייסן.

האָט מען אַזוי געטון.

איז געוואָרן ווידער אַ שאלה, וואו שטעלט מען אַריין דאָס

פּערד?

האָט מען געמאַכט אַ גאָר פּרישע אַסיפה און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל דאָס פּערד אַריינשטעלן אין דער וויבערשער שול.

האָט מען אַזוי געטון.

אויף מאָרגן זענען געקומען די וויבער אין שול אַריין, האָבן זיי זיך דערשראָקן און גענומען געוואַלטעווען, אַז זיי האָבן מורא מיטן פּערד צו דאווענען, ער זאָל זיך אינמיטן נישט צעבריקעווען.

האָט מען געמאַכט אַן אַספה אין עס איז געבליבן, אַז אַזוי ווי די וויבער האָבן מורא מיטן פּערד צו דאווענען, ער זאָל זיך נישט צעבריקעווען - זאָל מען אַריינשטעלן דאָס פּערד אין דער מענער-שול אַריין.

האָט מען אַזוי געטון.

אויף מאָרגן, אַז מ'איז געקומען אין שול אַריין, האָט יעדער אָפּגעשפּאַרט דאָס פּערד פון זיין שטאַט און דאָס פּערד האָט ווידער נישט געהאַט וואו צו שטיין.

האָט מען געמאַכט אַ שפּאַגל-נייע אַספה און ס'איז געבליבן, אַז אַזוי ווי קיינער לאָזט דאָס פּערד נישט שטיין אין שול נעבן זיין שטאַט, דאַרף מען עס אַוועקשטעלן פאַרן עמוד...

איז דאָך ווידער שלעכט געוואָרן: ס'טייטש, וואו וועט שטיין
 דער חזן?
 האָט מען געמאַכט נאָך אַמאָל אַן אַספה און ס'איז געבליבן,
 אַז דעם חזן זאָל מען אַרױפּזעצן אויפן פּערד...
 איז אָבער ערשט שלעכט געוואָרן: ווי באַלד אויפן פּערד
 וועט זיצן דער חזן, ווי אַזוי-זשע וועט ער קאָנען אויסגיין אין
 שמונה-עשרה ביי „עושה שלום“?...
 האָט מען ערשט געמאַכט די גרויסע אַספה און ס'איז
 געבליבן, אַז בעת מען וועט האַלטן ביי „עושה שלום“, זאָל דער גבאי
 אַ שלעפּ טון דאָס פּערד ביים עק, וועט ער אויסגיין...
 אַזוי האָט מען טאַקע געטון...
 און עד-היום טאַקע, אַז מען זעט און כעלם אַ גבאי שלעפּן
 אַ פּערד פאַרן עק, ווייסט מען, אַז מען האַלט שוין ביי „עושה
 שלום“...

דער כעלעמער קאליקע

כעלעמער ייד האָט זיך גע-
לאָזט פֿאַרן מיט אַ פֿור קיין וואַרשע, האָט ער געטראָגן ביידע
הענט שטייף פֿאַר זיך און מיט צוויי אויסגעסטאַרטשעטע אָפּענע
פינגער אַרויף.

— אַ קאַליקע, נעבעך — האָבן אַלע אים באַדויערט — אַ ייד
מיט אָפּגענומענע הענט, רחמנא לְצַלָן.

דער ייד גייט צו צום וואָגן, באַדינגט זיך מיטן בעל-עגלה.
קאָן ער דאָך מיט די הענט נישט רירן, בעט ער דעם בעל-עגלה,
ער זאָל ביי אים פֿון קעשענע אַליין אַרויסנעמען דאָס געלט, וואָס
ער האָט זיך מיט אים באַדינגען.

— אַ רחמנות אויף אַ ייד — האָט מען געשאַקלט מיט די
קעפּ — קאָן מיט די הענט נישט רירן.

דער ייד וויל אַרויף אויפן וואָגן, קאָן ער דאָך נעבעך אָן
הענט נישט אַרויף, מוטשעט זיך דער בעל-עגלה מיט אים גוט אָן, ביז ער
לייגט אים אַרויף אויפן וואָגן און ביז ער זעצט אים אַריין צווישן
די פּאַסאַזשירן אַזוי, אַז עס זאָל אים באַקוועם זיין און מען פֿאַרט
קיין וואַרשע.

זיצט זיך אַזוי דאָס קאַליקע-יידל מיט די אָפּגענומענע הענט
און מיט די שטייפע פינגער און קוקט זיך אַזוי אויף גאָטס וועלטל,
וואָס פירט פֿון כעלם קיין וואַרשע און אַלע פּאַסאַזשירן אַרום אים
קרעכצן און באַדויערן שטאַרק, וואָס אַ ייד איז נעבעך אַזוי שווער
פֿון גאָט באַשטראַפט געוואָרן מיט פֿאַרשטייפטע הענט...

אַז מ'איז שוין אָפּגעפֿאַרן אַ האַלבן טאָג מיט אַ גאַנצער
נאַכט און מען האָט זיך מיט דער קאַליקע גוט אָנגעמוטשעט: דאָ
דאַרף ער אַראָפּ פֿון וואָגן, און דאָ מוז מען אים אַרויפֿטראָגן צוריק.

מ'האָט אַוועקגעלייגט די כוחות נעבן אים. אַ קלייניקייט
עפעס, אַ מענטש מיט צוויי אויסגעסטאַרטשעטע פאַרהאַרטעוועטע
הענט און מיט צוויי שטייפע פינגער אַרױף...

ערשט, אַז מ'איז שוין נישט ווייט פון וואַרשע, האָט אַ יידענע,
וואָס איז געזעסן אויפן וואָגן פונקט אַקעגן אים, אַ פּרעג געטון:
— זאָגט מיר, פעטער, שוין לאַנג, אַז דאָס אומגליק איז מיט
איך געשעען?

— וואָסער אומגליק? — האָט דער כעלעמער אַ דערשראָקענער
אַנגעקוקט.

— דאָס אומגליק מיט אייערע אָפּגענומענע הענט, וואָס איר
האַט פאַראַזיס מיט צוויי אָפּענע פינגער!...

— דאָס איז נישט אָפּגענומען — האָט ער געענטפערט —
דאָס איז אַ מאָס... אַזוי ווי איך פאַר קיין וואַרשע, האָט מיין ווייב
מיר אָנגעזאָגט, איך זאָל איר ברענגען אַ פאַר שיד, האָב איך
פון אירע פיס אַראָפּגענומען אַ מאָס און דאָס איז טאַקע די מאָס
פון איין פינגער צום צווייטן, וואָס איך האַלט... ס'טאָר נישט זיין
אַ האָר גרעסער אָדער אַ האָר קלענער. איר קאָנט נישט מיין ווייב...
אַז נישט — ממיתט זי מיר...

דער שומר בליזה

די פריערדיקע מעשה אָבער גאָר אנדערש

זײַן כעלם איז אַמאָל געקומען זיך באַזעצן אַ קאָוואַל. איז די שטאָט אַרויסגעגאַנגען אים באַטראַכטן, וואָס פאַר אַ נפשׁ ער איז, האָט מען געזען, אַז ער איז שוואַרץ און פאַררויכערט. האָט מען זיך געטראַכט:

אַזוי ווי דער קאָוואַל איז אַ שוואַרצער, און שוואַרצע זענען ציגיינער און ציגיינער זענען גנבים, קאָן ער דאָך באַגנבענען די גאַנצע סחורה פֿון שטאָט.

האָט מען געמאַכט אַן אַספה און ס'איז געבליבן: אַז אַזוי ווי דער קאָוואַל קאָן באַגנבענען די גאַנצע סחורה פֿון שטאָט, זאָלן די קרעמער אויפזיין ביי נאַכט און שלאַפֿן בייטאָג, און די גאַנצע שטאָט זאָל אויפזיין בייטאָג און שלאַפֿן ביינאַכט - וועט שוין דער קאָוואַל נישט גנבענען...

האָט מען אַזוי געטון: די קרעמער זענען אויפגעווען ביי נאַכט און געשלאַפֿן בייטאָג. איז דאָך נישט געווען ווער עס זאָל פאַרקויפֿן סחורה ביי-טאָג.

האָט מען ווידער געמאַכט אַן אַסיפה און ס'איז געבליבן, אַז אַזוי ווי די קרעמערס שלאַפֿן בייטאָג, איז נישטאָ ווער עס זאָל פאַרקויפֿן סחורה אין שטאָט - זאָל מען דינגען אַ שומר, וועט ער אויפזיין ביינאַכט און שלאַפֿן בייטאָג און די קרעמער וועלן פאַרקויפֿן סחורה אין שטאָט. האָט מען אַזוי געטון.

איז געקומען אויף מאַרגן דער שומר און געזאָגט, אַז אַזוי ווי ביינאַכט איז קאַלט, האָט ער מורא ער זאָל זיך נישט צוקילן און שטאַרבן.

איז דאָך געוואָרן ווידער שלעכט.

האַט מען געמאַכט נאָך אַמאָל אַן אַספּה און מען האָט באַ-
טראכט די זאך :

היות, ווי דעם שוּמֵר איז קאַלט און ער קאָן זיך נאָך פאַר-
קילן און שטאַרבן — וואָס טוט מען, אז עס זאָל אים נישט זיין
קאַלט און אז ער זאָל זיך נישט פאַרקילן און זאָל נישט שטאַרבן?
האַט מען געקלערט און געקלערט און ס'איז געבליבן, אז מען
זאָל אים איינוויקלען אין א פעלץ, וועט ער זיך שוין נישט פאַרקילן
און ער וועט שוין נישט שטאַרבן.
האַט מען אזוי געטון.

איז געקומען דער שטאַט-גבאי מיט א טענה :

היות ער אליין טראָגט אין שטאַט א פעלץ, איצט, אז דער
שוּמֵר טראָגט אויך א פעלץ, וועט מען דאָך נישט דערקענען, ווער
ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שוּמֵר...?
האַט מען געמאַכט ווידער אַמאָל אַן אַספּה, מען האָט גע-
טראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אז מען זאָל איבערדרייען
דעם שוּמֵרס פעלץ אייף דער צווייטער זייט, מיט די האַר אַרויף,
וועט מען שוין דערקענען, ווער ס'איז דער שוּמֵר און ווער ס'איז
דער גבאי...

האַט מען אזוי געטון.

איז געקומען צווייפן גאַנץ פרי דער שוּמֵר אינם איבערגע-
דרייטן פעלץ מיט אַ געוואַלט, אַז ביינאַכט איז אים באַפאַלן אַ
וואַלף, וואָס האָט געמיינט אויף אים, אַז ער איז אַ באַראַן און האָט
אים געוואַלט אויפּעסן...

האַט מען געמאַכט נאָך אַ פּרישע אַספּה צו באַטראַכטן, וואָס
צו טון, אַז דער וואַלף זאָל נישט מיינען אויפן שוּמֵר מיטן איבער-
געדרייטן פעלץ, אַז ער איז אַ באַראַן און ער זאָל אים נישט
אויפּעסן?

האַט מען געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אַז
מ'זאָל דעם שוּמֵר מיטן איבערגעדרייטן פעלץ אַרויפּזעצן אויף

א פערד, וועט דער וואָלף שוין נישט מיינען, אַז דאָס איז אַ באַ-
ראַן און ער וועט אים שוין נישט אויפֿעסן.

האַט מען אַזוי געטון.

איז אויף מאָרגן ווידער געקומען צו לויפֿן דער שומר מיט
אַ געוואַלט, אַז דאָס פֿערד האָט אים ביינאַכט שיער נישט פֿאַר-
טראָגן הינטער דער שטאָט אין די טיפע גריבער אַרײַן.

האַט מען ווידער געמאַכט אַן אַספּה, געטראַכט און געטראַכט:
וואָס טוט מען, אַז דאָס פֿערד זאָל נישט פֿאַרטראָגן דעם שומר
הינטער דער שטאָט אין די גריבער אַרײַן? און ס'איז געבליבן, אַז מען
דאַרף צויבנדן דאָס פֿערד צו אַ סלופֿ, וועט עס דעם שומר שוין
נישט פֿאַרטראָגן הינטער דער שטאָט אין די גריבער אַרײַן.
האַט מען אַזוי געטון.

איז געוואָרן אין שטאָט אַ גרויסע מחלוקת. יעדער האָט
געוואַלט, אַז נעבן זײַן קראַם זאָל מען צויבנדן דאָס פֿערד מיטן
שומר.

האַט מען געמאַכט אַ גאָר פֿרישע גרויסע אַספּה און מען
האַט באַטראַכט די זאַך פֿון אָנהויב:

הנה, אַזוי ווי ס'איז געקומען אין שטאָט אַ קאָוואַל, איז ער
פֿאַררײַכערט און שוואַרץ, און אַזוי ווי די שוואַרצע זענען ציגיינער
און ציגיינער זענען גנבים, האָט מען מורא געהאַט, אַז דער קאָוואַל
זאָל נישט באַגנבענען די סחורה פֿון שטאָט - איז געבליבן, אַז די
גאַנצע שטאָט זאָל אויפֿזײַן בייטאָג און שלאָפֿן ביינאַכט און
די קרעמערס זאָלן אויפֿזײַן ביינאַכט און שלאָפֿן בייטאָג. איז דאָך
נישט געווען ווער עס זאָל פֿאַרקויפֿן סחורה בייטאָג, האָט מען גע-
דונגען אַ שומר, ער זאָל שלאָפֿן בייטאָג און אויפֿזײַן ביינאַכט און
די קרעמערס זאָלן שלאָפֿן ביינאַכט און אויפֿזײַן בייטאָג און פֿאַר-
קויפֿן סחורה אין שטאָט. איז אָבער געקומען דער שומר מיט אַ
געוואַלט, אַז ביינאַכט איז אים קאַלט און ער קאָן זיך נאָך צוקילן און
שטאַרבן. האָט מען אים איינגעוויקלט אין אַ פעלץ, ער זאָל זיך
נישט צוקילן און זאָל נישט שטאַרבן. איז געקומען דער גבאי מיט
אַ טענה, אַז היות ער טראָגט איינער אַלײַן אין שטאָט אַ פעלץ.

וועט מען, נישט וויסן ווער ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שומר? האָט מען דעם שומר איבערגעדרייט דעם פעלֿן אויף דער צווייטער זייט, האָט מען שוין דערקענט ווער ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שומר. איז אָבער ביינאָכט באַפֿאַלן דעם שומר אַ וואָלף, וואָס האָט געמיינט, אַז ער איז אַ באַדאַן און האָט אים גע- וואָלט אויפֿעסן. האָט מען גענומען דעם שומר און אים אַרויפֿגע- זעצט אויף אַ פֿערד, כדי דער וואָלף זאָל וויסן, אַז ער איז אַ שומר און זאָל אים נישט אויפֿעסן. האָט ווידער דער שומר מורא געהאַט דאָס פֿערד זאָל אים נישט פֿאַרטראָגן הינטער דער שטאַט אין טיפֿע גריבער אַריין, איז געבליבן, אַז מען זאָל דאָס פֿערד צופֿינדן צו אַ סוף. איצט איז געוואָרן אַ גרויסע מהלוקת יעדער קרעמער וויל, מ'זאָל דאָס פֿערד מיטן שומר צופֿינדן גאָר נעבן זיין געוועלעב. וואָס טוט מען, אַז ס'זאָל אין שטאַט קיין מחלוקת נישט זיין און אַלע זאָלן זיין צופֿרידן?

האָט מען געטראַכט גאַנצע זיבן טעג מיט זיבן נעכט און ס'איז געבליבן, אַז אַזוי ווי דאָס אַלטע באַד געהער צו אַלעמען, זאָל מען דאָס פֿערד מיטן שומר צופֿינדן גאָר נעבן דעם אַלטן באַד און קיינער זאָל קיין טענות נישט האָבן. האָט מען אַזוי געטון.

האָט מען גענומען דאָס פֿערד און צוגעבונדן צו אַ סוף נעבן דעם אַלטן באַד, אַרויפֿגעזעצט דעם שומר און אַזוי האָט ער געהיט גאַנץ כעלם פון אַ גנבה

אויף מאָרגן איז געקומען דער שומר און געזאָגט, אַז עס דאַכט זיך אים, גנבים האָבן זיך אַרומגעדרייט נעבן די געוועלעבער. איז מען געלאָפֿן און געזען, אַז אַלע געוועלעבער זענען אויס- געליידיקט און די גאַנצע סחורה איז אַרויסגענומען.

איז מען אָנגעפֿאַלן אויפֿן שומר פון אַלע זיינן:

— פֿאַרוואָס האָסטו נישט געכאַפט די גנבים?

— ווייל איך בין געזעסן אויף אַ פֿערד און דאָס פֿערד איז געווען צוגעבונדן נעבן דעם אַלטן באַד — האָט ער געענטפֿערט.

— פאָרוואָס-זשע האָסטו נישט אויפגעבונדן דאָס פערד?
 — ווייל איך האָב מורא געהאַט, אַז עס זאָל מיר נישט
 פאַרשלאָפּן אין די טיפע גריבער אַריין — האָט ער געענטפערט.
 — פאָרוואָס-זשע ביסטו נישט אַראָפּ פון פערד? — האָט
 מען אים געפרעגט.
 — ווייל מיין פעליך איז איבערגעדרייט אויף דער צווייטער
 זייט, האָב איך מורא געהאַט, אַ וואָלף זאָל נישט מיינען, אַז איך
 בין אַ באַראַן און מיך אויפעסן...
 — פאָרוואָס-זשע האָסטו נישט איבערגעדרייט דאָס פעליך
 צוריק אויף דער רעכטער זייט?
 — ווייל דער שטאָט-גבאי טראָגט אויך אַ פעליך, זאָל מען
 דערקענען, ווער ס'איז דער גבאי און ווער ס'איז דער שומר —
 האָט ער געענטפערט.
 — פאָרוואָס-זשע האָסטו נישט אַראָפּגעוואָרפן אינגאנצן דאָס
 פעליך פון זיך? — האָט מען אים געפרעגט.
 — ווייל איך האָב מורא געהאַט, איך זאָל מיך נישט פאַר-
 קילן און שטאַרבן — האָט ער געענטפערט.
 — פאָרוואָס-זשע האָסטו נישט געשריגן מיר זאָלן אויפשטיין
 און כאַפן די גנבים?
 — הערט אַ מעשה, אויף דעם האָט איר דאָך מיר געדינגען,
 אַז איך זאָל אויפזיין ביינאַכט, און שלאָפן בייטאָג, כדי איר זאָלט
 אויפזיין בייטאָג און שלאָפן ביינאַכט... — האָט ער געענטפערט.
 דערהערט אזעלכע קלוגע ווערטער, האָט גאנץ כעלם געקלאַפט
 מיט די הענט און געשריגן:
 — נישטאָ אזא קלוגע שטאָט ווי כעלם, נישטאָ!
 און דעם שומר האָט מען פאר זיין חכמה און פלייסיקייט
 נאָך מוסף געווען צוויי מאָל אזוי פיל שכירות, וויפיל ער האָט
 געבריינגט...

אינטערעסאנט איז, וואָס לויט מ'האָט מיך פאַרזיכערט, איז טאַקע געשטאַנען אַ סלופּ נעבן דעם אַלטן באַד ביו דער מלחמה. די דייטשן זענען געקומען אין פלעגן צו אים ציבונדן אַלע טאָג זייערם שטאַרקע פּערד אַזוי לאַנג, ביז זיי האָבן אים אינ-גאַנצן אומגעוואָלגערט...

דער רב האָט זיך געקעלכט...

דער כעלעמער רב איז פלוצלינג קראַנק געוואָרן און מען האָט נישט געוואוסט, וואָס אים איז. מען האָט אים געגעבן צו טרינקען פיש-אייס, מען האָט אים געהאַקט אַן אָדער, געשטעלט באַנקעס, אָפּגעשפּראַכן אַ גוט-אויג - און ס'האָט גאַרנישט געהאַלפּן.

האָבן זיך אַלע כעלעמער צונויפגעזאַמלט אויף אַן אַספה, געטראַכט און געטראַכט און געוואָלט דערגיין, וואָס דעם רב איז. איינער האָט געזאָגט, אַז ער האָט קדחת. אַ צווייטער האָט געזאָגט, אַז ס'איז מערידן. אַ דריטער האָט אויפגעוויזן, אַז עס שניידט זיך אים אַ ברוך. אַזוי ווי מען האָט צווישן זיך נישט געקאַנט דערגיין, וואָס פאַר אַ חוֹלאת דאָס איז, איז געבליבן, בהסכּם כּוּלָם: מען זאָל אַוועקפירן דעם רב אין אַ גרויסער שטאָט צו אַ רופּא אַ מומחה, ער זאָל זאָגן, וואָס דעם רב איז און וואָס פאַר אַ רפואות מען דאַרף אים געבן.

האָט מען אַזוי געטון.

האָט מען געדינגען אַ פּור, אַרויפגעזעצט דעם קראַנקן רב צוזאַמען מיט אַ שמש, ער זאָל אים אָפהיטן און רעדן פאַר אים מיטן רופּא.

געקומען אין דער גרויסער שטאָדט, דערציילט דער שמש דעם רופא, אַז דער רב איז קראַנק און דאַרף האָבן אַ רפואה. האָט דער רופא באַטראַכט דעם רב און געזאָגט, אַז מען דאַרף דעם רב אַרויספירן אין אַ דאַרף, אויף דער פרישער לופט, ער זאָל זיצן דאָרט, וואו עס וואַקסן בוימער מיט גראַז, מיט גוטער פאַשע.

האָט זיך דער שמש אומגעקערט מיטן רב צוריק קיין כעלם און דערציילט:

— דער רופא האָט געזאָגט, מען זאָל דעם רב אַרויספירן אין אַ דאַרף, וואו עס וואַקסן בוימער מיט גראַז, מיט גוטער פאַשע. איז גאַנץ כעלם נבהל ונשתומם געוואָרן. וואָס קאָן דאָס זיין? שטעלט מען איינעם באַנקעס, איז אַ סימן, אַז עס שטעכט אים די פלייצעס; גיט מען איינעם טרינקען פיש-איי, איז אַ סימן, אַז ער איז אַ חולה-מעיים; שפרעכט מען איינעם קאָפּ אַ גוט-אויג, איז אַ סימן, אַז דער קאָפּ טוט אים וויי. אָבער אַרויספירן דאָרט, וואו עס וואַקסן בוימער מיט גראַז — וואָס פאַר אַ קרענק איז דאָס?

האָט מען ווידער געמאַכט אַ גרויסע אַספה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט, און מען האָט אַלץ נישט געוואוסט, וואָס דעם רב איז. ערשט איינער, דער קלוגסטער מלמד פון כעלם, האָט זיך אָנגערופן:

— רבותי, איך ווייס, וואָס דעם רב איז! פעלדער, גראַז און פאַשע אין דאַרף — איז אַ סגולה צו אַ קעלבל אין בויך... איך געדענק, אַז בעת מיין בהמה האָט זיך געדארפט קעלבל, האָט מען מיר אויך געזאָגט, אַז איך זאָל זי אַרויספירן אין אַ דאַרף דאָרט, וואו עס זענען דאָ בוימער, פעלדער, גראַז און גוטע פאַשע. און דאָס איז אַ באַווייז, אַז דער רב איז קעלביק און דאַרף האָבן אַ קעלבל...

דערהערט אַזאַ מעשה, איז גאַנץ כעלם אויפגעווענדערט געוואָרן פון דער גרויסער חכמה, וואָס דער קלוגער מלמד האָט אַרויסגע-זאָגט. האָט מען געמאַכט נאָך אַמאָל אַן אַספה, געטראַכט זיבן טעג

מיט זיבן נעכט. אין ס'איז געבליבן, אז פון היינט אָן זאָל מען אַלע קינדער פון שטאָט שיקן לערנען נאָר צום קלויגן מלמד. כדי אַלע כעלעמער קינדער זאָלן אויסוואַקסן אַזעלכע חכמים ווי ער, און דעם רב זאָל מען אַרויסשיקן אין נאָענטן דאָרף, וואו עס זיצט אַ יידישער מוכסן, און ס'איז דאָרט דאָ בוימער, מיט פעלדער מיט גראָז, און דאָרט וועט דער רב זיצן אַזוי לאַנג, ביז ער וועט האָבן דאָס קעלבל.

האָט מען געדינגען אַ פּור, אַרויפגעזעצט דעם רב, און אַזעלכע געזעצט ביי זיין רעכטער האַנט דעם שמש, ער זאָל אויף אים אַכטונג געבן, ביז עס וועט קומען די ריכטיקע שעה... און אַזעלכע געשיקט זיי אין דאָרף אַריין צום יידישן מוכסן.

געקומען אין דאָרף, איז דער מוכסן געלאָפן אַנטקעגן, אויפֿ-גענומען דעם רב מיטן גרעסטן כּבּוד, און פון נעמען געלט — גאַרנישט געוואָלט הערן. עס איז פאַר אים גענוג געווען דער גרויסער כּבּוד, וואָס כעלם האָט אים אָנגעטון און אַרויסגעשיקט דעם רב אויף אַפּקעלבן זיך נאָר צו אים און נישט צו אַן אַנדערן ייד אין אַן אַנדערן דאָרף.

אַזוי איז זיך דער רב אַרומגעגאַנגען גאַנצע טעג אין דאָרף אויף די פעלדער, צווישן בוימער, גראָז און גוטער פּאַשע. קיין עסן ביים מוכסן האָט אים נישט געפעלט — איז ער געוואָרן קיילעכדיקער און פעטער פון טאָג צו טאָג, און דער שמש האָט אים אַפּגעהיט, געקליבן נחת פון דעם, וואָס דער רב איז אַזוי קיילעכדיק געוואָרן און אויסגעקוקט מיט אומגעוילד די מינוט, אַז דער רב זאָל זיך אַפּקעלבן און ער זאָל שוין לויפן קיין כעלם אָנוואַגן די גוטע בשורה...

אין איין שיינעם פּרימאַרגן. דער שמש כאַפט זיך אויף פון שלאָף — ער גיט אַ קוק: אַ קעלבל, אַ רויט קעלבל, געראַטן אין רב, ליגט זיך אויף דער ערד, קוקט אַרויף גלייך צום שלאַפּנדיקן רב אין בעט אַריין, אין מעקעט אַזוי בענקענדיק: מע... מע... מע... האָט דער שמש פאַרשטאַנען, אַז דאָס האָט זיך דער רב געקעלט. האָט ער געכאַפט אויף זיך דעם ארבע-כּנפות מיט די

שיך און זאָקן אין די הענט און איז אַריינגעלאָפֿן קיין כעלם מיט
אַ שמחה:

— מזל טוב — האָט ער גענומען שרייען אין די גאסן —
יידן, דער רב האָט זיך געקעלט!

איז אין כעלם געוואָרן שמחה וששון. אַ קלייניקייט עפעס,
דערלעבט פון רב אַליין אַ קעלבֿל! ס'איז געוואָרן יום-טוב און
שטאַט. אַלע האָבן זיך אָנגעטון יום-טובדיקע קליידער, איינער
דעם צווייטן האָט זיך אָפגעגעבן מזל טוב, מען האָט געהאַלטן אין
איינ טרינקען בראָנפֿן און זיך משמח זיין, געמאַכט מי שברך דעם
רב מיטן יונגן קעלבֿעלע, דעם רך הנוֹלד, און ס'איז געווען ליהו-
דימדיקן.

אַז די שטאַט האָט זיך שוין גוט אָנגעפרייט, האָבן זיך אָנ-
געטון יום-טובדיק די שענסטע בעלי-בתים פון שטאַט און זיך אוועק-
געלאָזט אין דאָרף אַריין, כדי פון דאָרט אַהיים צו ברענגען דעם
רב מיטן קעלבֿל בתופים ובמחולות.

געקומען אין דאָרף אַריין, זיי זעען דעם רב—דאָס פנים זיינס
גלאַנצט אַזש פון נחת און דאָס קעלבֿל, שפּרינגט אַרום אין שטוב
און מעקעט אַזוי פרייעך.

זענען די כעלעמער געווען אויפן זיבעטן הימל און צו זייער
פרייד האָט קיין עק נישט גענומען.

פאַר נאַכט האָבן גענומען די בעלי בתים פריער אַרויפגע-
זעצט דעם רב אויפן וואָגן און דערנאָך, דעם רב צו פיסנס, דאָס
קעלבֿל און געהייסן דעם פּורמאַן פאַרן. איז פּלוצלינג צוגעלאָפֿן
דער מוכסן און גענומען געוואַלטעווען:

— וואָס נעמט איר עפעס צו מיין קעלבֿל ?

האָבן די כעלעמער זיך צעלאַכט:

— וואָס בעלעבעקעט ער עפעס נאַרישקייט ?

דער מוכסן האָט אָבער נישט אָפגעלאָזט:

— מיין קעלבֿל גיט מיר אָפ! — האָט ער געוואַלטעוועט.

— וואָס פאַר אַ קעלבֿל? — האָבן אים אַלע אָנגעקוקט.

— דאָס קעלבֿל, וואָס ליגט אין וואָגן.

— גראָבער דאָרפס-יונג איינער, וואָס דו ביסט! — האָבן
אַלע פון אים געלאַכט — דאָס האָט דאָך אונזער רב זיך געקעלט...
— וואָס פאַר אַ רב? — האָט דער מוכסן געלאָרעמט —
דאָס האָט דאָך מיין רויטע בהמה זיך געקעלט און דאָס קעלט
איז מיינס.

— אוועק, דו גראָבער יונג! — האָבן די כעלעמער זיך צע-
שריגן — דאָס קעלט, וואָס אונזער רב האָט געהאַט, ווילסטו צו-
נעמען? — און גענומען שמייסן די פערד.

האָט דער מוכסן געמאַכט גאָר אַ גרויס געוואַלט, איז אַרויס-
געלאָפן זיין ווייב, די מוכסנטע מיט די טעכטער, צוגעהאַלטן די
פערד ביי די קעפ און נישט געלאָזט פאַרן: מען זאָל זיי אוועק-
געבן זייער קעלט. עס איז געוואָרן אַ רייסעניש און אַ געשלעגע-
ריי, ביז דאָס גאַנצע דאָרף איז זיך צונויפגעלאָפן.

אַז די כעלעמער בעלי-בתים האָבן דערזען, אַז ס'איז שלעכט:
דער מוכסן וויל נישט אָפטרעטן, שרייענדיק, אַז דאָס קעלט איז
דוקא זיינס, אַז זיין רויטע בהמה האָט דאָס גאָר געהאַט — האָבן די
כעלעמער געמאַכט אויפן וואָגן אַן אַספה, געטראַכט און געטראַכט
און געפונען אַן עצה:

— אַזוי ווי די טבע פון אַ קעלט איז דאָך תמיד נאָכצו-
לויפן דער מוטער, זאָל מען אוועקשטעלן פון איין זייט דעם רב
און פון דער צווייטער זייט די בהמה, און אַראָפלאָזן דאָס קעלט
פון וואָגן. צו וועמען דאָס קעלט וועט צולויפן, צו דעם געהערט
עס: וועט עס צולויפן צו דער בהמה, איז אַ סימן, אַז די בהמה
האָט עס געהאַט, וועט עס צולויפן צום רב — איז דאָס דעם רבס
און עס געהערט צו כעלם און צו גאַנץ כעלעמער קהל.

— מסכים! — האָט דער מוכסן אויסגעשריגן.

האָט מען גענומען, אַראָפגעטראָגן דעם רב צוריק פון וואָגן,
אוועקגעשטעלט אים רעכטס פון איין זייט, און דער מוכסן
האָט אַרויסגעפירט די בהמה פון שטאַל און זי אוועקגעשטעלט לינקס
פון דער צווייטער זייט. אַלע האָבן גענומען מיט ציטערדיקע
הענט אַראָפטראַגן דאָס קעלט פון וואָגן און עס אוועקגעשטעלט

אין דער מיט פון הויף און עס א פיצקע געטון מיט א רויט, עס זאל לויפן.

האָט עס פאַרהויבן דעס עק, געגעבן אַ פאַר שפּרונג איבערן הויף, געמאַכט אַ קאָזשעליק, און צוגעלאָפּן גלייך צום רב... דערזענדיק אַזאָ זאך, האָבן אַלע געזען ממש, אַז דאָס קעלבֿל האָט געהאַט נישט קיין אַנדערער נאָר דער רב. אפילו דער מוכסן מיט דער מוכסנטע זענען שוין אויך זיכער געווען, אַז דאָס קעלבֿל האָט געהאַט דער רב, נישט די בהמה זייערע. אַלע האָבן זיך אַרויפגעזעצט אויפן וואָגן: דער רב, מיטן קעלבֿל, מיט די כע-לעמער בעלי-בתיים, מיטן מוכסן, מיט דער מוכסנטע און זיך גע-לאָזט קיין כעלם.

קומענדיק נאָענט צו כעלם, איז זיי אַרויס די גאַנצע שטאָט אַנט-קעגן מיט פלי-זמר, מיט געזאַנג און מיט טענץ. מען האָט זיי אַריינגענומען אין שטאָט מיט גרויס פאַראַד, מען האָט געהויליעט, געטרונקען משקה און זיך געפרייט זיבן טעג מיט זיבן נעכט, און נישט אויפגעהערט צו לויבן די חכמה פון כעלם און די גרויסקייט פון רב, וואָס האָט מזפה געווען אויף דער עלטער די שטאָט מיט אַ רויט קעלבֿל.

דער דאָקטאָר, וואָס איז מחיה מתים

זיין כעלם איז אמאל געקומען
 אַ דאָקטאָר, וואָס איז געווען אַ מומחה אויף אלע חולאתן און
 דוקא נישט קיין נאַר. איין חסרון האָט ער אָבער געהאַט: ער האָט
 לייב געהאַט צו לייענען ביכער. תמיד, ווען מען איז צו אים געקו-
 מען, האָט מען אים געטראָפן לייענען אַ בוך.
 האָט כעלם געזען, אַז זייער דאָקטאָר האַלט אין איין לייענען
 ביכער, האָט מען געמאַכט אַן אספה צו באַטראַכטן די זאַך און ס'איז
 געבליבן: היות, דער דאָקטאָר לייענט כסדר ביכער, איז אַ סימן,
 אַז ער קאָן נישט גוט די דאָקטאָריע. וואָרום, ווען ער זאָל קאָנען
 גוט די דאָקטאָריע, וואַלט ער דאָך שוין נישט געדאַרפט לייענען
 ביכער, דעריבער דאַרף מען שוין מער צו אים נישט גיין זיך
 היילן, נאָר אַראָפּברענגען אַן אנדערן דאָקטאָר.
 ווען דער דאָקטאָר האָט דערזען, אַז די קראַנקע קומען מער
 נישט צו אים, און האָט זיך אויך דערוואוסט די סיבה דערפון —
 האָט ער אַרויסגעלאָזט מודעות אין די גאַסן, אַז די גאַנצע שטאָט:
 מענער, ווייבער און קינדער זאָלן זיך צונויפזאַמלען אויף איין
 אָרט אינמיטן מאַרק און ער וועט ווייזן, אַז נישט נאָר ער איז
 אַ גרויסער דאָקטאָר, וואָס קאָן היילן אלע קראַנקע, נאָר ער קאָן
 אויך מחיה מתים זיין: ער וועט פאַר אַלעמען אין די אויגן מאַכן
 פון טויטע — צוריק לעבעדיקע מענטשן. מעגן זיי שוין האָבן לאַנג
 געשטאַרבן, וועלן זיי צוריק לעבעדיק ווערן.
 דערהערט אַזאַ מעשה, איז זיך די גאַנצע שטאָט צונויפגע-
 קומען פון קליין ביז גרויס אינמיטן מאַרק און דער דאָקטאָר האָט
 זיך אַוועקגעשטעלט אין דער מיט און געזאָגט:
 — נו, גיט מיר אַ טויטן, וועל איך אים לעבעדיק מאַכן.

— אַ טויטן? וואָס פאַר אַ טויטן זאָל מען אים געבן? — האָבן יידן אָנגעהויבן אַרײַנטראַכטן.

— זאָל ער לעבעדיק מאַכן הערשעלעך אברמצעס, דעם שײ-נעם יונגמאַן, וואָס איז מיט צוויי יאָר צוריק געשטאַרבן און האָט איבערגעלאָזט אַ יונג ווייבל מיט צוויי קליינע קינדער.

— אָט גיי איך און מאַך אים לעבעדיק! — האָט דער דאָך-טאָר

אויסגעשריגן און געמאַכט אַ באַוועגונג, ווי אָט לויפט ער...

איז אָבער באַלד אונטערגעלאָפן אַ פרוי און האָט גענומען וויינען:

— טייערער דאָקטאָר, איר גייט לעבעדיק מאַכן מיין מאַן?

זאָל גאָט היטן, איר זאָלט דאָס טון! אַז ער וועט לעבעדיק ווערן

און זען, אַז איך האָב שוין אַן אנדערן מאַן, וועט זייער נישט גוט

זײַן. איך לעב מיט מיין איצטיקן מאַן זייער גוט, איך האָב אים

שטאַרק ליב און ער מיך אויך. איך בעט אייך, דאָקטאָר, האָט

רחמנות אויף מייער יונגע יאָרן און מאַכט אים נישט לעבעדיק.

איר קאָנט, ליבער דאָקטאָר, אַלעמען לעבעדיק מאַכן, נאָר נישט

מיין מאַן!

— וועמען-זשע דען זאָל איך לעבעדיק מאַכן? — האָט דער

דאָקטאָר געפרעגט.

— זאָל דער דאָקטאָר לעבעדיק מאַכן יאַנקל פאַרכוטקע, אַ

ייד אַ זקן, אַ זער גרויסער גביר געווען! — האָט איינער אויס-

געשריגן.

— זאָל גאָט היטן! — זענען אונטערגעלאָפן די קינדער מיט

די אייניקלעך און גענומען בעטען דעם דאָקטאָר רחמים — איהר

וועט פון אינז אַלע אַ תל מאַכן! מיר האָבן זיך שוין אַלע אייני-

געטיילט מיט דער ירושה: איינער האָט גענומען אַ הויז, דער

צווייטער — דאָס געשעפט מיט סחורה, דער דריטער האָט גענומען

די מיל, און אַז ער וועט אויפשטיין פון קבר, וועלן מיר דאָך דאָס

אַלץ מוזן אָפגעבן צוריק. דערבאַרעמט זיך, דאָקטאָר קרוין, און

מאַכט נישט אומגליקלעך אַזוי פיל פאַמיליעס!

— וועמען-זשע דען זאָל איך לעבעדיק מאַכן? — האָט דער

דאָקטאָר זיך צעשריגן — איך מוז דאָך עמעצן לעבעדיק מאַכן!

— מאַכט לעבעדיק פייגעלען, דאָס יונגע ווייבל, וואָס איז ערשט מיט עטלעכע וואָכן צוריק געשטאַרבן! — האָט ווידער איינער אויסגעשריגן.

— פייגעלען? — איך גיי זי שוין לעבעדיק מאַכן! — האָט דער דאָקטאָר זיך אַ לאָז געטון אין אימפעט. איז אָבער באַלד צוגעלאָפן איר מאַן מיט אַ דערשראָקן, בלאַס פנים:

— מאַכט זי נישט לעבעדיק, איך בעט אייך, טייערער און ליבער דאָקטאָר! טאָמער מאַכט איר זי לעבעדיק, שטאַרב איך. איך האָב שוין אַ פריש ווייב, אַ גאָר יונג מיידל גענומען, און איך בענק גאָרנישט אַזוי נאָך מיין פריערדיקן ווייב.

אַזוי האָט דער דאָקטאָר זיך עטלעכע מאָל געוואָרפן צו מאַכן לעבעדיק אַן אַנדערן טויטן און יעדעס מאָל, איז צוגעלאָפן אַן אַנדערער אים בעטן, ער זאָל דאָס, חלילה וחס, נישט טון.

— נו, יידן, — האָט ענדלעך דער דאָקטאָר אויסגעשריגן: — איצט זעט איר דאָך בפועל ממש, אַז איך קאָן לעבעדיק מאַכן טויטע... און באַלד איך קאָן לעבעדיק מאַכן טויטע, קאָן איך דאָך לעבעדיקע קראַנקע אוודאי און אוודאי אויסהיילן!

האָט גאַנץ כעלם ערשט געזען מיט די אייגענע אויגן, אַז זייער דאָקטאָר, איז דער גרעסטער דאָקטאָר פון דער גאַנצער וועלט און אַלע האָבן ווידער אָנגעהויבן קומען צו אים זיך היילן. אים איז געווען גוט

און אונז — נאָך געסער!

די בהמה, וואס לאזט זיך נרשט מעלן

זיך כעלס איז אַ מאָל די רביצין שוואַך געוואָרן און די רופאים האָבן איר געהייסן טרינקען מילך. האָט זיך די שטאָדט מישב געווען: היות קויפן אלע טאָג מילך קאָסט אַ סך געלט, זאָל מען בעסער צונויפנעמען ביי קהל געלט אויף אַ בהמה און זאָל זי טרינקען מילך פון דער בהמה. עס וועט קאָסטן ביליקער און עס וועט זיין פאַר איר געזונטער. האָט מען אזוי געטון.

מען האָט צונויפגענומען געלט און געשיקט דעם שמש פון שו"ר, ער זאָל קויפן פאַר דער רביצין אַ בהמה. געקומען אויפן מאַרק, זעט דער שמש שטיין אַ פויער מיט אַ ביק צו פאַרקויפן. פרעגט ער דעם פויער, וויפיל ער וויל פאַר דער בהמה. זעט דער פויער, מיט וועמען ער האָט דאָ צו טון און זאָגט אים צוויי מאָל אזוי פיל, וויפיל דער ביק האָט די ווערט... האָט דער שמש פאַצאלט דאָס געלט, גענומען דעם ביק פאַרן שטריק און געבראַכט אים צום רב...

איז גאַנץ כעלס געקומען צו ליפן אָנצוקוקן דעם רבס בהמה. און באַלד האָט מען גענומען טראַכטן: אזוי ווי דער רב האָט שוין אַ בהמה, דאַרף מען דאָך דערצו האָבן אַ שטאַל, וואו זשע נעמט מען געלט אויף אַ שטאַל?

האָט מען געמאַכט אַן אַספה און ס'איז געבליבן, אז היות קיין געלט צו קויפן ברעטער אויף אַ שטאַל איז נישטאָ, זאָל יעדער איינער ברענגען איין ברעט פון זיין פאָדלאָגע, וועט זיין אַ שטאַל פאַר דעם רבס בהמה.

האָבן אלע יידן אויפגעריסן די פאָדלאָגעס און געבראַכט ברעטער צום רב אויפן הויף.

איז ווידער געוואָרן שלעכט: ברעטער איז שוין דאָ, וואו
נעמט מען אָבער טשוועקעס אויף צוקלאַפּן ברעטער? טשוועקעס
קאָסט דאָך אויך געלט!

האָט מען געמאַכט אַ פּרישע אַספּה, געטראַכט און געטראַכט,
און ס'איז געבליבן: היות, ווי קיין געלט אויף טשוועקעס איז
נישטאָ, זאָל יעדער איינער צוהאַלטן זיין ברעט מיט דער האַנט.
האָט מען אַזוי געטון, מען האָט צונויפגעשטעלט פון די
ברעטער אַ שטאַל, אַריינגעשטעלט אַהין די בהמה, און די רביצין
איז געגאַנגען מעלֶקן.

ווי זי האָט גענומען אונטערקלאַפּן דעם אייטער, האָט דער
ביק איר געגעבן אַ בריק מיט דעם הינטערשטן פּיס אין האַרצן,
אַז זי איז אַנידערגעפאַלן אין חלשות.

האָט מען גענומען די רביצין אַזוי לאַנג מונטערן, ביז מען
האָט זי קוים דערמונטערט.

האָט מען גענומען טראַכטן: וואָס טוט מען צו דעם, אַז די
בהמה זאָל נישט בריקעווען און די רביצין זאָל נישט חלשן?
האָט מען געמאַכט ווידער אַן אַספּה און ס'איז געבליבן, אַז
היות די בהמה האָט פּסדר געמאַלן אַ פּויערטע, דאַרף זיך די
רביצין אַזוי אָנטון, וועט די בהמה מיינען, אַז דאָס איז
די פּויערטע — וועט זי זיך לאָזן מעלֶקן און נישט בריקעווען.

האָט די רביצין זיך אָנגעטון ווי אַ פּויערטע און גענומען
מעלֶקן. האָט דער ביק איר געגעבן צום צווייטן מאָל אַזא זעץ אין
די צייך, אַז מען האָט זי קוים אַ לעבעדיקע צוגענומען פון שטאַל.
שלעכט!... וואָס טוט מען ווייטער?

האָט מען ווידער געמאַכט אַן אַספּה, געטראַכט און געטראַכט
און ס'איז געבליבן, אַז היות פון דער רביצין לאָזט זיך די בהמה
בשום אופן נישט מעלֶקן, זאָל דער רב אַליין זי מעלֶקן... פאַרן רב
וועט זי זיכער האָבן דרך-ארץ און זיך לאָזן מעלֶקן.

איז געגאַנגען דער רב און גענומען מעלֶקן די בהמה. אָבער
ווי ער האָט זיך נאָר צוגערירט צו איר, האָט ער געקריגן אַזא
שטויס, אַז ער איז פאַרפּלויגן מיט דער פּלי ביז דער טיר.

איז דאָך ווידער שלעכט געוואָרן, אַזאַ זאָך איז דאָך נישט געהערט געוואָרן, פון רב אַליין זיך נישט לָאָזן מעלָקן?
האָט מען ווידער געמאַכט אַן אַספּה, געטראַכט און געטראַכט און אויסגעטראַכט: היות די בהמה האָט אַוודאי געמאַלָקן אַ פּויער, זאָל דער רב זיך אָנטון ווי אַ פּויער, וועט זי זיך שוין לָאָזן פון אים מעלָקן.

האָט מען גענומען דעם רב און מען האָט אים אָנגעטון אַ פּויערשע סוויטע, אַ פּויעריש היטל, פּויערישע פּאַסטאַלעס אויף די פיס, פאַרגאַרטלט מיט אַ רויטן פּאַטעק און אים געהייסן גיין מעלָקן די בהמה.

אַבער ווי נאָר ער האָט זיך צוגעזעצט צו דער ערד און געוואָלט מעלָקן, האָט ער געקריגן אַזאַ שטאַרקן שטויס אין דעם אונטערשטן טייל פון בויך, אַז ער איז געבליבן ליגן האַרב אַ טויטער.

— ע, אַזאַ עזות-פנים ביסטו? — האָבן כעלעמער בעלי-בתים גענומען זיך בייזערן — איז נישטאָ קיין אַנדער אויסגאַנג, נאָר נעמען מעלָקן אויף מוח.

האָט מען גענומען אַ שטריק, צוגעבונדן דעם רב צו עק פונם ביק. דער רב האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט מעלָקן, און גאַנץ קהל האָט צוגעהאַלטן דעם ביק פאַר די הערנער.

האָט געזען דער ביק, אַז מען גייט אים מעלָקן אויף מוח, האָט ער גענומען בריקעווען מיט די פיס, שפּרינגען און רייסן זיך, ביז ער האָט זיך אַרויסגעריסן פון קהלס הענט, איז אַרויס פון שטאַל און גענומען לויפן איבער כעלם און דער רב האָט זיך אים נאָכגעשלעפט פון הינטן און געעריגן:

— געוואָלט, שניידט אָפּ דעם עק!

און אַזוי האָט דער ביק געשלעפט דעם רב איבער אַלע כעלעמער גאַסן, ביז ער האָט אים פאַרשלעפט קיין בוקאַווינע.

א שוידל צום שופר

כעלם האָט אַמאָל פון קיין שטיוול נישט געוואוסט. אלע כעלמער האָבן געטראָגן שיד און א שטיוול האָבן זיי פאַר די אויגן קיין מאָל נישט געזען.

מאַכט זיך א מעשה, אַז ס'פאַרט דורך אַ פרעמדער ייד, אַ גביר אין שטיוול, און אַזוי ווי אין כעלם איז גרויסע בלאָטעס, איז ער אַריינגעקראָכן מיט איין שטיוול אין דער געדיכטער טיפער בלאָטע און האָט אים אינגאַנצן פאַרלוירן.

פאַר פסח, ווען די בלאָטע האָט זיך אויסגעטריקנט, האָט מען אין כעלם געפונען אינמיטן מאַרק דעם שטיוול, און ס'איז געוואָרן אַ צוזאַמענלויפעניש. אַזוי ווי קיינער האָט נישט געוואוסט, וואָס פאַר אַ פלי דאָס איז. האָט מען געמאַכט אַ גרויסע אספה, געטראכט און געטראַכט אַבערן שטיוול, און ס'איז געבליבן בהסכּם פּוּלם, אַז היות ווי דאָס איז אויסגעבויגן, איז דאָס נישט אַנדערש ווי אַ שוידל פון אַ שופר, אין דאָס איז עפעס דער שטאַרט צו-געשיקט געוואָרן מן השמים...

האָט מען גענומען דעם שופר, וואָס איז געלעגן אָן אַ שוידל אין ארון-קודש, אַריינגעלייגט אין דעם שטיוול, מיט גרויס פאַראַד אַריינגעפירט אין שויל און צוריק אַריינגע-לייגט אין ארון-קודש.

מאַכט זיך אַ מעשה, אַז דער פרעמדער גביר, וואָס האָט פאַרלוירן דעם שטיוול, קומט ווידער קיין כעלם, גייט שבת אין שויל דאַווענען און מען איז אים מכבד מיט פתיחת-הארון.

ווי ער האָט געעפנט דעם ארון-קודש, איז ער נשתומם געוואָרן:

— ווי קומט אהער מיין שטיוול? — האָט ער זיך צעשריגן.

— וואָס פאַר אַ שטיוול? ס'איז א שידל פון א שופר!
 — וואָס מיר שידל? ס'איז מיין שטיוול.

הקיצור, דער גביר האָט געוואָלטעוועט, אַז ס'איז אַ שטיוול,
 וואָס מען טראָגט אויף די פיס און ער האָט אים פאַרלוירן אין די
 גרויסע בלאַטעס. אין די כעלעמער האָבן געלאָרעמט, אַז ער וויל
 ביי זיי מיט געוואָלט אויסנאַרן דאָס שידל, דעם יקר-המציאות,
 וואָס דער אויבערשטער האָט זיי צוגעשיקט. עס איז געוואָרן אַ
 קריגעריי, אַ זידלעריי. ס'איז געקומען צו פעטש, ביז דער כע-
 לעמער פריץ האָט דערהערט די קריגעריי און איז געקומען
 צו לויפן.

ביידע האָבן אַוועקגעלייגט זייערע טענות. דער גביר שווערט
 זיך מיט כל השבועות, אַז דאָס איז אַ שטיוול, און די כעלעמער
 בעלי-בתים שווערן, אַז דאָס איז אַ שידל פון א שופר פון ששת
 ימי בראשית אָן.

דער פריץ האָט אויסגעהערט ביידע טענות און געפסקנט, אַז
 אויב דער פרעמדער גביר וועט ווייזן אַ צווייטן שטיוול, וועט דאָס
 זיין אַ סימן, אַז ס'איז אַ שטיוול צו צוויי פיס, און אויב נישט —
 וועט דאָס זיין אַ באַווייז, אַז עס איז אַ שידל פון אַ שופר.
 און אַזוי ווי דער גביר האָט דעם צווייטן שטיוול ערגעץ
 פאַרוואָרפן אין דער היים און נישט געקאָנט באַווייזן, אַז ער איז
 דער צווייטער שטיוול צו דעם, וואָס ליגט אין אַרזן-קודש — איז ער
 אַוועקגעפאַרן פון כעלם בחרפה און פאַר אַלעמען איז דאָן קלאָר
 געוואָרן, אַז דאָס איז טאַקע אַ שידל צום שופר משנים קדמוניות
 און עס געהערט צו כעלם.

דער מזיק, וואָס עסט אויף דאָס גראַז...

רייטער איז אַמאָל דורכ-געפאַרן פאַרביי כעלם און געבליבן נעכטיקן אויפן פעלד, נעבן דער שטאָט.

פאַרטאָג האָט ער אָפגעשניטן מיט אַ סערפ אַ ביסל היי פון דער לאַנקע פאַר זיין פעלד, און איז אַוועקגעפאַרן, פאַרגעסנדיק דעם סערפ אויפן גראַז.

כעלם האָט נאָך דעמאָלט פון קיין סערפ נישט געוואוסט. אינדערפרי - מען גייט אַרויס הינטער דער שטאָט, מען גיט אַ קוק - דאָס גראַז פון דער לאַנקע איז מאַדנע אָפגעשניטן און ביי דער זייט ליגט עפעס אַן אויסגעקרימטע זאך מיט ציין. באַלד איז זיך גאַנץ כעלם צונויפגעלאָפן און אַ מורא האָט אַלעמען אַרומגעכאַפט. די זאך איז קלאַר: די אויסגעקרימטע זאך מיט די זעג-ציין איז אַ געפערלעכער שד. אַ חיה, אַ מזיק, וואָס קריכט אויף די פעלדער און עסט אויף דאָס גראַז...

האָט כעלם נישט געמאַכט קיין שהיות, צונויפגערופן אַן אספה און גענומען טראַכטן: וואָס טוט מען צו דעם מזיק, וואָס האָט זיך באַוווּזן נעבן שטאָט-ער זאָל, חלילה, נישט אויפגעסן דאָס גאַנצע גראַז און ס'זאָל גאַרנישט בלייבן פאַר די בהמות?
האָט מען געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן - אַ פאַרקאַן. מען דאַרף אַרומצוימען דעם מזיק מיט אַ פאַרקאַן פון ברעטער, ער זאָל ווייטער נישט קאָנען גיין...
און אזוי האָט מען געטון און אַרומגערינגלט דעם סערפ מיט אַ פאַרקאַן, וואָס שטייט נאָך עד-היום...

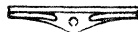
כעלעמער פאזשארנע

איז מען האָט אין כעלם געמאַכט די ערשטע פאזשארנע, האָט מען גענומען אַלע כּללים: די פעסלעך מיט די פּאָמפּעס און מיט די קישקעס און אַרומגערינגלט מיט אַ געמויערטן פּאַרקאַן, כּדי גנבים זאָלן זיי נישט צוגנבענען. דערווייל האָט זיך געמאַכט אַ שרפה, איז מען געלאָפּן צו דער פּאָזשארנע נאָך די פעסלעך מיט וואַסער – מען קאָן נישט אַריינגיין. מען האָט פּאַר-געסן מאַכן אין פּאַרקאַן אַ טיר... וואָס טוט מען? איז מען גע-לאָפּן מאַכן אַן אספה און ביז וואַנען, ביז וואָס, איז גאַנץ כעלם אָפּגעברענט געוואָרן.

אַנגעלערנט אַן אפיקורס

אין כעלם איז אַנגעקומען אַ רייכער יידישער דייטש, אַן אפיקורס, וואָס פּלעגט אַלע שבת אַרויספּאַרן בכיוון מיט זיין שפּאַן איבער דער שטאָט, כּדי צו דערצערנען דעם עולם מיט זיין מחלל-שבת זיין בפרהסיה. האָט כעלם געזוכט מיטלען, מיט וואָס אַנצולערנען דעם רייכן אפיקורס. געטראַכט און געטראַכט און באַשלאָסן, אַז אַלע שבת, ווען דער דייטש-אפיקורס וועט דורכפּאַרן די גאַסן, זאָלן עטלעכע מענטשן זיך אונטערלייגן אונטער די רעדער, וועט ער זיך איבערקערן און זיך צעברעכן רוקן און הענט.

א מיטל פאר גנבים

אין כעלם האָט מען דעם ערשטן קאַכל-אוייוון אויפגעשטעלט אין בית-המדרש. האָט מען מורא געהאַט, אז גנבים זאָלן אים נישט צוגנבענען און פאַרקויפן אַ שררה, האָט מען געמאַכט אַן אַספה, מען האָט געטראַכט און געטראַכט און געפונען אַ מיטל:

מען האָט אָנגעשריבן מיט רויטער טינט אויפן אויוון:
 „זה התנור שייך לבית המדרש הגדול דק"ק כעלם" (דער דאָזיקער אויוון געהערט צום גרויסן בית-המדרש פון כעלם) אַזוי אַ טאָמער גנבעט מען אים אַוועק, וואָלט די אויפשריפט אויסגע-
 זאָגט פוננאָנען ער שטאַמט....

טאָמער וואַקסט זי...

זו מ'האָט אין כעלם געבויט די ערשטע שול, האָט מען איבערגעלאָזט אין אַלע ווינקלען שטיקער בעלקעס אַרויסגעשטעקט אין דרויסן.
 — צו וואָס טויגן די זאַפאַסאָווע שטיקער בעלקעס, וואָס סטאַרטשען אַרויס פון אַלע זייטן שול אין דרויסן? — האָבן דורכ-גערייזט געפרעגט.
 — טאָמער וואַקסט זי... האָבן די כעלעמער געענטפערט — טאָמער וואַקסט די שול אויס, זאָל זי האָבן זאַפאַסאָווע שטיקער בעלקעס אויף צו צעשפרייטן זיך און צעגיין...
 =====

דרי אזורי דער אלטער שמש האָט געוועקט דעם ערלם צו ההללים...

כערלם האָט אמאָל אַ גרויסן קלאָפּאַט געהאַט: דער שטאַט-שמש איז אַלט געוואָרן, די פּיס האָבן אים אויפגעהערט צו דינען און ער האָט שוין נישט געהאַט קיין כּוח צו גיין ביינאַכט פּון שטוב צו שטוב קלאָפּן מיטן האַמער אין די לאַדנס און וועקן צו תּהלים...

איז דאָך געוואָרן זייער נישט גוט, האָט מען געמאַכט אַן אספה און עס איז געבליבן, אַז אזוי ווי דער שמש איז אַלט און האָט שוין קיין כּוח נישט ביינאַכט צו גיין קלאָפּן אין יעדן לאַדן באַזונדער – זאָל מען אים צונויפברענגען אַלע לאַדנס פּון שטאַט אויף איין אָרט נעבן זיין שטוב, און ער זאָל געבן איין קלאָפּ מיטן האַמער אין אַלע לאַדנס, וועט מען אויפשטיין...

דרי אזורי מ'האַקט האַלץ אין כּערלם

דער כּעלעמער שמש האָט גע-
האַקט אַ קלאָץ עטלעכע טעג און האָט אים נישט געקאַנט צעהאַקן.
איז דורכגעגאַנגען אַ פרעמדער און האָט אים אויסגעלאַכט: ווי
אזוי האַקט מען דאָס אַ קלאָץ עטלעכע טעג און מען קאָן אים נישט
צעהאַקן, אַז מיט אַ קליין צעהאַקט מען אים אין פינף מינוט?

- וואָס איז אַזוינס אַ קליין? - האָט דער כעלעמער אים אָנגעקוקט.

האָט דער פרעמדער גענומען אַ שטיק האָלץ, פאַרהאַקט אַ קליין, אים געגעבן און איז זיך אַוועק זיין וועג. דער שמש האָט גענומען, אַוועקגעשטעלט דעם קליין גלאַט אַזוי אויפן קלאַץ, און דערלאַנגט אַ קלאַפּ מיט דער האַק, איז אים דער קליין געפּליגן גלייך אין פנים אַריין און אים צעשפּאַלטן די נאָז.

האָט ער געמאַכט אַ געוואַלט, איז זיך צונויפגעלאָפּן אַ גרויסער עולם, און דער שמש האָט דערציילט די מעשה מיטן פרעמדן, וואָס האָט אים געגעבן אַ קליין, ווי אַזוי ער האָט אים אַ קלאַפּ געטון מיט דער האַק אויפן קלאַץ, איז ער אים געשפרוינגען אין פנים, און צעשפּאַלטן די נאָז.

האָט כעלם באַלד געמאַכט אן אספה און גענומען באַ-טראַכטן דעם קליין פון אַלע זייטן, געטראַכט און געטראַכט און געפונען, אַז דער קליין איז טאַקע אַ גוטע זאַך אויף צו שפּאַלטן אַ קלאַץ. נאָר וואָס דען - מען דאַרף טון פונקט דעם היפּוך, וואָס דער שמש האָט געטון:

אַזוי ווי דער שמש האָט געקלאַפּט מיטן קליין אין קלאַץ, האָט ער אים צעשפּאַלטן די נאָז, דאַרף מען קלאַפּן מיטן קליין אין שמשס נאָז, וועט ער פליען צוריק און צעשפּאַלטן דעם קלאַץ...

געוואַלטיקע גנבים

 אַ קליין שטעטל אַריין. אַרויפגעצנדיק זיך אין כעלם אויפן וואַגן, האָט ער זיך מיישב געווען: אין וואַגן איז דאָך נישטאָ קיין בלאָטע — צו וואָס דאַרף ער טראָגן די קאַלאַשן אויף די שטיוול? האָט ער אויסגעטון די קאַלאַשן און אַוועקגעשטעלט אויף דער ערד אונטערן וואַגן, און איז אַוועקגעפאַרן.

אַז ער איז געקומען אין צווייטן שטעטל אַריין, האָט ער זיך אונטערגעבויגן אונטערן וואַגן אויפצוהויבן די קאַלאַשן. ער גיט אַ קוק — נישטאָ!

— או-וואַ, או-וואַ! וואָס פאַר אַ געוואַלטיקע גנבים ס'זענען דאָ אין שטעטל — האָט ער אויסגעשריגן — נאָר וואָס אין שטעטל אַריינגעפאַרן און שוין האָבן זיי באַוויזן צוצוגנבענען די קאַלאַשן...

וואָס ס'קאָן טרעפן אין כעלם

 אין כעלם האָט אַמאָל שוין געטראָפּן, אַז פאַרנדיק אויף אַ חתונה, האָט מען פאַרגעסן מיטצו-נעמען דעם חתן...

פארמשפט דעם פיש...

דער כעלעמער ראש-הקהל פלעגט זיך נוהג זיין לכבוד שבת אַליין גיין אויפן מאַרק קויפן פיש. איינמאָל פרייטאָג האָט ער געקויפט אַ גרויסן לעבעדיקן קאַרפּ, אַריינגעלייגט אים אין בוזעם אַריין, מיטן קאַפּ אינע-ווייניק, און דער עק האָט אַרויסגעסטאַרטשעט אין דרויסן. אויפן וועג האָט דער פיש זיך אַ טרייסל געטון, און דער-לאַנגט דעם ראש-הקהל אַ פאַטש מיטן עק איבערן פנים...
 – האָ? – איז געוואָרן אין שטאָט אַ טומל – אַזאָ חוצפה איז דאָך נישט געהערט געוואָרן, דעם ראש-הקהל אַליין דערלאַנגען אַ פאַטש אין פנים!...
 האָט כעלם באַלד געמאַכט אַ גרויסע אספה און ס'איז גע-בליבן, אַז, היות דער פיש האָט געפאַטשט דעם ראש-הקהל אינ-מיטן מאַרק, איז ער אַ מחוצף פנים און מען דאַרף אים דער-טרינקען...
 און טאַקע דעם זעלבן טאָג פרייטאָג פאַרנאַכט, האָט דער שמש גענומען דעם פיש און, לעיני כל הקהל, אים אַריינגעוואָרפן אין טייך אַריין...

פארפלאַנטערט דײַ פּיס...

פרעמדער איז אַמאָל געקומען קיין כעלם אין אַ שטוב, זעט ער, ווי עטלעכע יידן לײגן אין אַ בעט, אויסגעמאַטערטע און פאַרחלשטע, - קוים וואָס זיי לעבן.

וואָס איז געשען?

דערצײלן זיי אים, אַז זיי האָבן זיך צוגעלייגט שבת נאָך מיטאַג שלאָפן, לײגן זיי שוין אַזוי דריי טעג און קאָנען נישט אויפֿ-שטיין, ווייל זיי האָבן האָבן זיך פאַרפלאַנטערט מיט די פּיס און קיינער קאָן זיינע פּיס נישט געפינען.

האַט דער פרעמדער אַראָפּגענומען דעם פאַסעק פּון די הויזן און גענומען זיי שמייסן און פּיצקען, וואו ער האָט נאָר אָנגעטראָפּן.

פּון גרויס ווייטאַג און שמערצן האָבן זיי זיך אַלע אויפגע-ריסן פּון די ערטער און זיך צעלאָפּן יעדער אין אַ באַזונדער ווין-קעלע, און דערנאָך גאַרנישט געוואוסט, מיט וואָס דעם פרעמדן אָפּצודאַן-קען דערפאַר, וואָס ער האָט זיי געראַטעוועט פּון אַ זיכערן טויט...

א שול אן פענסטער

אין כעלם האָט מען אַמאָל אויסגעבויט אַ שול. אַז זי איז שוין אַרום און אַרום פאַרטיק גע-
וואָרן, האָט מען זיך אַרומגעקוקט, אַז ס'איז פינסטער: מען האָט
פאַרגעסן צו מאַכן פענסטער...

וואָס טוט מען? האָט מען געמאַכט אַן אספה, געטראַכט
זיבן טעג מיט זיבן נעכט און מ'איז געפאַלן אויף אַ
שכל, אַז מען זאָל נעמען זעק, אָנשעפן זיי מיט זון-ליכט אין
דרויסן און אַריינלאָזן די ליכט אין שול אַריין, וועט ווערן ליכטיק...

אריינגערופן דר ציג

א כעלעמער איז אַמאָל געבליבן אין אַ פאַרלעגנהייט: ער האָט געהאַלטן אַ גאַנץ ברייטל און נישט
געוואוסט, פון וועלכער זייט דאָס אָנצוהויבן.

געטראַכט און געטראַכט — דערוויל, האָט ער דערזען דורכן
פענסטער שטיין אַ ציג. איז ער געפאַלן אויפן שכל אַריינצורופן
די ציג און איר געבן דאָס ברייטל, און פון וועלכער זייט זי וועט
אָנהייבן, וועט ער אויך אָנהייבן.
און אַזוי האָט ער געטון...

א ווראָנע אויף אַ פּראָבע...

א כעלעמער האָט געהערט, אַז אַ ווראָנע לעבט צוויי הונדערט יאָר, האָט זיך אים עפעס נישט געגלייבט די מעשה. האָט ער געקויפט איין ווראָנע אויף אַ פּראָבע, בכדי איבערצוצייגן זיך, צי ס'איז אמת.

פון צוריק האָט כעלם נישט געטראַכט...

מיט פּערציק יאָר צוריק, אַז מ'האָט אויסגעבויט די כעלם-ברייסקער באַן-ליניע, האָט פּאַניע אַרױס-געלאָזט אַ מאַניפעסט, אַז מיטן ערשטן צוג קאָן ווער עס וויל פּאַרן אומזיסט קיין בריסק.

דערהערט: אומזיסט - האָט גאַנץ כעלם זיך אַ לאַז געטון צום באַן, און אַוועקגעפּאַרן גלאַט אַזוי קיין בריסק. אַז ס'איז געקומען צום פּאַרן צוריק, האָט מען אַלעמען געהייסן קויפּן ביל-לעטן... איז געוואָרן אַ יללה. פון פּאַרן צוריק האָט כעלם בעת חדוה פּאַרגעסן, און אַזוי ווי אויף הוצאות-הדרך האָט קיינער נישט מיטגענומען, האָט מען נעבעך געמוזט פּאַרמשפּען אַלע פּאַלטנס מיט די זייגערלעך, כדי צו האַבן אויף הוצאות צוריק פון בריסק קיין כעלם...

אין כעלם איז אַ טשוואַק - אַ טשוואַק

¶ כעלעמער איז געקומען קיין וואַרשע און איז אַריין אין אַ גאַסט-הויז. איז געשטאַנען אַ פליג אויף דער וואַנט, האָט ער געמיינט, אַז ס'איז אַ טשוואַק. האָט ער אויסגעטון דעם אויבער-מאַנטל און אים אויפגעהאַנגען... איז די פליג אַוועקגעפליגן און דער מאַנטל איז אַראָפּגעפאַלן אויף דער ערד. — וואַרשעווער טשוועקעס, מישטיינסגעזאַגט — האָט דער כעלעמער זיך באַקלאָגט, אויפהייבנדיק דעם מאַנטל — אין כעלם איז אַ טשוואַק — אַ טשוואַק...

פאַרגעסן די מאַס פון קאַפּ

¶ כעלעמער איז אַריינגעגאַנגען ערב-פסח צו אַ היטל-מאַכער און האָט גענומען טאַפן און זוכן אין די קעשענעס, און נאָך דעם האָט ער זיך געלאָזט צוריק אַרויס. — וואָס האָט איר פאַרלוירן, פעטער? — האָט אים דער היטלמאַכער געפרעגט. — איך האָב געוואָלט קויפן אַ היטל לכבוד יום-טוב, האָב איך פאַרלוירן די מאַס פון מיין קאַפּ — האָט דער כעלעמער אין פאַרלעגנהייט געענטפערט...

דער כעלעמער איידעם און דער באראבאן...

יִשׁוּבֵנִיק הָאָט גענומען אַן
איידעם פון כעלם, און אָפּגעהאַלטן אים עטלעכע יאָר אויף קעסט.
דערנאָך האָט ער אים געגעבן זיין נדן, אים געהייסן ווערן אַ
סוחר און מאַכן אַליין אַ לעבן.
הָאָט דער כעלעמער איידעם גענומען דעם נדן און זיך גע-
לאָזט קיין לובלין צו זוכן עפעס אַ פרנסה.
דרייט ער זיך אַזוי אַרום איבער לובלין, דערזעט ער, ווי
איינער אין אַ מעשענעם היטל דרייט זיך אַרום אויף אַ הויכנטורם
און טוט גאַרנישט. די זאך איז אים געוואָרן טשיקאווע. ער איז
אַרויף צו אים אין דער הייך און געפרעגט, וואָס ער דרייט זיך
דאָס דאָרט אַרום און טוט גאַרנישט.
זאָגט צו אים דער מיטן מעשענעם היטל:
— דו זעסט די באראבאנען, וואָס דאָ שטייען? דאָס איז, אַז
ס'הייבט אָן אין שטאָט ערגעץ ברענען, קלאַפּ איך דאָ אין בארא-
באן, ווערט דאָרט פאַרלאָשן...
דעם כעלעמער איז די סחורה זייער געפעלן און ער האָט
אַנגעהויבן אונטעהאַנדלען מיטן סטראַזשאַק, ער זאָל אים פאַר-
קויפן אַ באראבאן.
דער סטראַזשאַק האָט פריער גישט געוואָלט אפילו הערן פון
פאַרקויפן, נאָר זעענדיק מיט וועמען ער האָט דאָ צו טון, האָט
ער ביי אים אויסגענאָרט דעם גאַנצן נדן אין אים פאַרקויפט אַ
באראבאן.
דער כעלעמער איידעם האָט פאַרפאַקט דעם באראבאן און
זיך מיט אים אַוועקגעלאָזט אַהיים, זיך געדינגען אַ געוועלבל און
אַריינגעשטעלט אַהין די איינגעהאַנדלטע מציאה.

דער שווער קומט אריין און פרעגט אים, וואו איז די סחורה,
זאגט ער אים, אז ער קאן אים נישט ווייזן: ער ווארט אויף א
שרפה.

— ס'הייסט אויף א שרפה?

— דער שווער וועט שוין זען...

איז ער אָפּגעזעסן וואָסן אין געוועלעב און געווארט אויף א
שרפה און קיין שרפה איז נישט געווען. נישט קאָנענדיק זיך דער-
וואַרטן, האָט ער אויף טשיקאָוועס גענומען און אונטערגעצונדן
דעם שווערס שטוב.

אז מען האָט דערזען, אז עס ברענט, איז געוואָרן אַ לוי-
פּעריי נאָך וואַסער און מען האָט גענומען לעשן.

— לעשט נישט, לעשט נישט! — האָט ער זיך צעשריגן —
איך האָב אַזאַ מאַשין, וואָס מאַכט, אז ס'זאָל ווערן אַליין פאַר-
לעשן. ער האָט אויפגעפּאַקט דעם באַראַבאַן און גענומען אַזוי
שטאַרק צו באַראַכאַנעווען, ביז דאָס גאַנצע שטעטל איז פאַרברענט
געוואָרן.

געשיקט לערנען חכמה

כעלם האָט זיך אַמאָל אַרומגע-
 קוקט, אַז ס'פעלט איר חכמה. מיט אייגענער חכמה קאָן מען נישט
 אויסקומען און מען מוז אָנקומען צו דער פרעמד.
 האָט מען געמאַכט אַן אספה און מען האָט אויסגעקליבן דעם
 קלוגסטן, וואָס כעלם האָט פאַרמאַגט און אים אַוועקגעשיקט אין
 דער לייטע, אַזש קיין ווילנע, כדי ער זאָל פון דאָרט ברענגען חכמה.
 געקומען קיין ווילנע, וואוהיין גייט מען לערנען חכמה?
 האָט זיך דער כעלעמער אַוועקגעלאָזט גלייך אין גרויסן בית-
 המדרש אַריין.
 געקומען אין בית-המדרש, איז אים דער שמש געקומען
 אַקעגן מיט אַ „שלום עליכם“:
 - פונדאָנען איז אַ ייד?
 - פון כעלם!
 - ווי קומט עפעס אַ ייד פון כעלם אַזש קיין ווילנע?
 - איך בין געקומען, די שטאָט האָט מיך געשיקט אַהער
 לערנען חכמה, - האָט דער כעלמער געענטפערט.
 - חכמה? איך וועל אייך לערנען חכמה! - האָט דער שמש
 אים פאַרגעלייגט.
 - זייער גוט! - האָט דער כעלעמער זיך אָנגעכאַפט.
 - וויפיל קאָסט ביי אייך חכמה? - האָט ער דעם שמש
 געפרעגט.
 - אַז איר וועט מיר געבן פינף רובל, וועל איך אייך געבן
 חכמה.
 - גאַרנישט טייער - האָט זיך דער כעלעמער געטראַכט.
 מ'דאַרף מאַכן דאָס געשעפט.

דער כעלעמער האָט אים געגעבן פינף רובל און דער שמש
האָט אים אַ פּרעג געטון אַזאַ רעטעניש:

— זאָגט מיר, כעלעמער, וואָס איז דאָס:
מיין טאַטנס זון און מיין מאַמעס זון און מיינס נישט קיין
ברודער?

דער כעלעמער האָט געפּינטלט מיט די אויגן, געטראַכט און
געטראַכט און נישט געוואוסט, וואָס צו ענטפּערן.

— אָט איך! — האָט דער שמש אויסגעשריגן — איך בין
מיין טאַטנס זון און מיין מאַמעס זון און בין מיינס נישט קיין
ברודער!

— אַי גוט, אַי גוט! — האָט דער כעלעמער זיך צעטשמאָטש-
קעט פון דער גרויסער חכמה און געלאָזט זיך מיט שמחה צוריק
אַהיים.

געקומען צוריק קיין כעלם, האָט ער באַלד צוגויפּגענומען
די גאַנצע שטאָט אויפן שול-הויף איבערצוגעבן די חכמה, וואָס ער
האָט געבראַכט און האָט באַלד אַלעמען אַ פּרעג געטון:

— זאָגט מיר, כ'בעט אייך, ווער איז דאָס:
מיין טאַטנס זון און מיין מאַמעס זון און מיינס נישט
קיין ברודער?

אַלע זענען געבליבן שטיין פאַרגאַפטע און נישט געוואוסט,
וואָס צו ענטפּערן.

— שוטים, — האָט ער אויסגעשריגן — דאָס איז דאָך דער
שמש פון ווילנער בית-המדרש!...

די בהמה אויפן בוידעם

דער באוואוסטער וויצלער אפרים גריידיקער איז אמאל געקומען קיין כעלם.

גייט ער פארביי א שטוב, זעט ער, ווי מען שלעפט די בהמה אויפן בוידעם, און זי וויל א פוס אויף דער לייטער נישט שטעלן.

- וואָס מוטשעט איר זיך, צו וואָס שלעפט איר די בהמה אויפן בוידעם? - האָט אפרים גריידיקער געפרעגט.

- איר זעט נישט, ווי זי איז אויסגעמוטשעט? - האָבן די כעלעמער געענטפערט אין פארלעגנהייט - שוין צוויי טעג, ווי זי האָט קיין לעק היי נישט פארוזוכט און אויפן בוידעם איז דאָ היי, ווילן מיר זי ארויפשלעפן, כדי זי זאל עסן.

- כעלעמער איינע, וואָס איר זענט! - האָט ער אויסגע- שריגן - און קיין אנדער מיטל האָט איר שוין נישט? איך האָב אַ גוט מיטל, אַז איר זאלט נישט דארפן שלעפן די בהמה אויפן בוידעם.

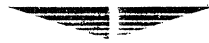
- אוי טייערינקער, האַרציקער, גאָט אַליין האָט אייך צו- געשיקט - זענען זיי אים באַפאלן - וואָס פאַר אַ מיטל האָט איר? - אַז איר וועט מיר געבן אַ גוט מיטאַג און עפעס אין יד אַרײן, וועל איך אייך וואָס ווייזן.

די כעלעמער האָבן קיין ברירה נישט געהאַט, האָבן אים געגעבן אַ פעט מיטאַג מיט אַ מתנה אויך און געוואָלט שוין זען דאָס מיטל, וואָס ער האָט, אַז מען זאל נישט דארפן שלעפן די בהמה אויפן בוידעם.

אפרים גריידיקער האָט זיך רואיק אָפגעגעסן דאָס מיטאַג און געמאַכט הכנות ווי צו עפעס אַ גרויס און שווער שטיקל אַרבעט.

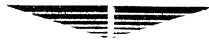
- נו, כעלעמער, גיט מיר נאָר די לייטער! - האָט אפרים גריידיקער געזאָגט.

האַט מען אים געגעבן די לייטער און גענומען קוקן, וואָס ער וועט דאָ אויפטון, דער חכם. איז ער אַרויף אויפן בוידעם, גע-
 נומען אַ פּאַק היי און אַראָפּגעוואָרפן און אויסגעשריגן:
 – כעלעמער נאַראַנים, וואָס איר זענט! וואָס דאַרפט איר
 שלעפּן די בהמה צום היי אויפן בוידעם, אַז איר קאַנט אַראָפּוואָרפן
 דאָס היי צו דער בהמה אויף דער ערד?...
 די כעלעמער האָבן געעפנט די אויגן און ערשט געזען,
 וויפיל חכמה עס איז נאָך דאָ אויף דער וועלט...

אַ ריכטיקער ענטפער

מען האָט געפרעגט אַ כעלעמער,
 – וואָס וואָלטו געטון, ווען דו וואָלט געפונען תרפ"ט אלפים
 קערבלעך אין מאַרק און וואָלט געוואוסט, ווער ס'האַט פאַרלוירן –
 וואָלטו בייגעשטאַנען דעם נסיון און אָפּגעגעבן דאָס געלט אָדער ניין?
 דער כעלעמער האָט נישט לאַנג געטראַכט און געענטפערט:
 – ווען איך וואָלט געוואוסט, אַז דאָס געלט איז ראַטשילדיג,
 האָב איך מורא, אַז איך וואָלט נישט בייגעשטאַנען דעם נסיון און
 וואָלט נישט אָפּגעגעבן. אָבער ווען איך וואָלט געוואוסט, אַז די
 תרפ"ט אלפים זענען דעם אַרעמען שמשס פון אַלטן בית-המדרש:
 וואָלט איך אים דאָס אָפּגעגעבן ביז דער לעצטער פרוטה.

דאָס געסל איז צו שמאַל...

זיין כעלם איז אַרײַנגעפאַרן אין אַ שמאַל געסל אַ ייד מיט אַ קלאַץ אויפן וואַגן. אַזוי ווי דער קלאַץ איז געווען לאַנג און איז געלעגן אין דער ברייט פון וואַגן, און דאָס געסל איז געווען שמאַל – האָט דער קלאַץ זיך פאַרטשע-פעט אין ביידע זייטן פון געסל און נישט געקאָנט דורכפאַרן.

איז אָנגעלאָפן גאַנץ כעלם און מען האָט גענומען ברעכן די מוחות: וואָס טוט מען, אַז דער וואַגן מיטן קלאַץ זאָל קאָנען דורכ-פאַרן דאָס געסל? געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אַז ס'איז נישטאָ קיין אַנדערע עצה, נאָר מען זאָל צענעמען אַ ריי הייזער פון ביידע זייטן געסל, וועט דער קלאַץ קאָנען דורכגיין.

און אַזוי האָט מען געטון. ערשט, אַז מען האָט שוין גע-האַלטן אינמיטן צענעמען די הייזער, איז איינער אַ כעלעמער גע-קומען מיט אַ געוואָלט:

– סטייטש, שוטים, וואָס איר זענט! מען האָט דאָך געקאָנט דעם קלאַץ איבערשניידן אויף צווייען, וואָלט ער דאָך געקאָנט דורכגיין!?

אויסצודרייען דעם קלאַץ פון דער ברייט אויף דער לענג פון וואַגן, איז דאָרט קיינעם נישט געפאַלן אויפן שכל

א שטאַלצער ענטפער פון כעלעמער רב

ד ער כעלעמער רב איז אמאָל

געפאָרן פון כעלם קיין בריסק.
האָט זיך צו אים צוגעזעצט איינער און געפרעגט, פונוואָנען
ער איז.

— איך בין אַ כעלעמער — האָט ער געענטפערט.
— זאָגט מיר, איך בעט אייך, — האָט יענער אים גע-
פרעגט — מען זאָגט, אז אין כעלם איז דאָ אַ רב, אַ געוואַלטי-
קער למדן, עפעס גאָר אַ צאצקע, אָבער אַ טפּש-איינער אין דער
וועלט...

— דאָס בין איך טאָקע אַליין — האָט דער רב געענטפערט
מיט גאוונה, אָנווייזנדיק מיטן פינגער אויף זיך אַליין.

דער שענסטער יוד אין כעלם

וואַרשעווער מיט אַ כעלעמער

וואָבן זיך געטראָפן צוזאַמען.

— שלום עליכם!

— שלום עליכם!

— דאָכט זיך מיר, אז איר זענט אַ כעלעמער?

— אַ כעלעמער! אין כעלם געבוירן געוואָרן און וואוין

שטענדיק אין כעלם.

— און איר קענט גאנץ כעלם!

— געוויס!

— אויב אזוי — האָט זיך אָנגערופן דער וואַרשעווער — קאָנט איר מיר זאָגן, וואָס מאַכט עפעס ר' הערשל אין כעלם? ר' הערשל, וואָס הינקט אויף אַ פּוס?

— ר' הערשל, וואָס הינקט אויף אַ פּוס? איך קען אים נישט!

— ווי קאָן דאָס זיין, אַז איר זאָלט אים נישט קענען? גאָנץ כעלם קען אים! אויפן ליינקן אויג איז ער אינגאָנצן בלינד און אויפן רעכטן זעט ער אויך נישט.

— ר' הערשל, וואָס הינקט אויף אַ פּוס, דאָס ליינקע אויג איז אים בלינד און אויפן רעכטן זעט ער אויך נישט? ניין! איך קען אים נישט!

— וואָס הייסט איר קענט אים נישט? קינד און קייט קען אים דאָך, ער איז געברייכט און האָט אַ פאַרך אויפן קאָפּ.

— אַ, — האָט דער כעלעמער אויסגעשריגן — ר' הערשל, וואָס הינקט אויף אַ פּוס, דאָס ליינקע אויג איז אים בלינד און אויפן רעכטן זעט ער אויך נישט, איז געברייכט און האָט אַ פאַרך אויפן קאָפּ. ס'הייסט איך קען אים נישט? אוודאי קען איך אים? אפילו קליינע קינדער אין כעלם קענען אים אויך. דער שענסטער ייד אין כעלם, אַ קלייניקייט עפעס ר' הערשל!...

כעלעמער פאזשארנע-שפריצער און דער שטאָט-שמש

כעלם האָט זיך דערוואוסט, אַז אין די גרויסע שטעט האָט מען געפונען אַ מיטל צו אַ שרפה – אַ שפּריצער. האָט די שטאָט געקויפט אַ קישקע מיט אַ שפּריצער און געגעבן דאָס צו באַהאַלטן דעם שמש.

דער שמש האָט באַטראַכט דעם שפּריצער און געפונען, אַז ס'איז אַ טייערע „פּלי“ אויף צו באַהאַלטן דאָרטן אַזעלכע זאַכן, וואָס מען דאַרף זיי גוט אָפהיטן, ווי: כריין אויף פּסח, קנאַבל, לייט אויף פאַרשמירן דעם אויוון וכדומה.

מאַכט זיך אַמאָל, אַז אין כעלם איז אויסגעבראַכן אַ שרפה, איז מען געלאָפּן צום שמש, געכאַפט די קישקע מיטן שפּריצער, איינגעטונקען אין וואַסער און גענומען שפּריצן – עס גייט נישט... האָט מען גענומען נאַכקוקן און געפונען אַ פּוילן שפּריצער מיט טייערע זאַכן...

אויף מאַרגן איז די שטאָט זיך צונויפגעקומען אויף אַן אַספה: וואָס טוט מען ווייטער מיטן שפּריצער?

האָבן די יונגע גענומען שרייען, אַז מהיום והלאה זאָל דער שמש מער נישט זיין קיין באַלעבאַס אויפן שפּריצער.

האָבן די אַלטע זיך אַקעגנגעשטעלט און גענומען שרייען, אַז דער שמש האָט שוין חזקה אויף דעם שפּריצער.

האָבן די פאַרשייטע, די יונגע, גענומען טענהן, אַז אמת: דער שמש האָט טאַקע חזקה אויפן שפּריצער און מען טאָר ביי אים דעם שפּריצער נישט צונעמען – ער דאַרף אָבער שווערן ביי אַ היי-ליקער זאך, אַז פון היינט און ווייטער, וועט ער אין אים נישט

באַהאַלטן: נישט קיין כריין אויף פסח, נישט קיין קנאַבל, וואָס איז אַ סגולה צו אַ מגפה, און נישט קיין ליים אויף פאַרשמירן דעם אויוון - קיין שום זאך נישט.

האַבן די אַלטע גענומען איינטענהן:

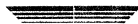
- וואו דען זאָל דער שמש באַהאַלטן אַזעלכע טייערע זאַכן?
האַט מען געקלערט און געקלערט דריי טעג מיט דריי נעכט און מען איז געקומען צו אַ פשרה, אַז די חזקה אויף דעם שפּרי-צער בלייבט טאַקע ביים שמש און ער האָט טאַקע רעכט צו באַ-האַלטן דאָרט אַלע טייערע זאַכן, וואָס ער האָט. נאָר ער דאַרף שווערן ביי אַ הייליקער זאך, אַז מהיום והלאה זאָל ער, איידער עס וועט אויסברעכן אַ שרפה, באַלד אויסליידיקן דעם שפּריצער...

ער ווייסט וואו צו זוכן

¶ כעלעמער איז געשטאַנען היב-

טער דער שטאַט און האָט עפעס געזוכט אויף דער טרוקענער ערד.
- וואָס זוכט איר? - האָט אים אַ פאַרבייפאַרנדער געפרעגט.
- איך האָב פאַרלוירן אַ קערבל אויפן שול-הויף, זוך איך עס!
- כעלעמער איינער - האָט אים יענער אויסגעלאַכט - אַז איר האָט פאַרלוירן אויפן שול-הויף, טאָ וואָס-זשע טוט איר דאָ?
- אַ געוואַלטיקער חכם, וואָס איר זענט! - האָט אים אויסגעלאַכט דער כעלעמער - אויפן שול-הויף איז אַ גרויסע בלאַטע און דאָ איז טרוקן. וואו איז בעסער צו זוכן?

ווי אזוי מען האָט אין כעלם אויסגעמאַסטן אַ פּלאַץ אויף אַ בית-הקברות

אין כעלם איז דער אַלטער בית-עלמין איבערגעפולט געוואָרן. איז מען געגאַנגען צונעמען אַ פּלאַץ אויף אַ נייעם בית-הקברות, האָט מען נישט געוואוסט, ווי גרויס דער בית-הקברות זאָל זיין. מען האָט געוואָלט, ער זאָל זיין נישט צו גרויס און נישט צו קליין, נאָר פּונקט וויפיל כעלם באַדאַרף. האָט מען געמאַכט אַן אַספה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט און מען איז געפאַלן אויף אַ גוטע המצאה: אַלע יידן מיט די ווייבער און מיט די קינדער זאָלן זיך אויסלייגן אויף דער ערד הינטער דער שטאָט. און מען זאָל זיי אויסמעסטן מיט אַ שטריק: ווי גרויס און ברייט זיי פאַרנעמען ערד, אזוי גרויס זאָל מען מאַכן דעם בית-הקברות.

און אזוי האָט מען געטון. אז גאַנץ כעלם, אַלע בעלי-בתים מיט די ווייבער, קינדער און פּיצלעך קינדער האָבן זיך אויסגעלייגט הינטער דער שטאָט אויף דער ערד, איינער נעבן צווייטן שורות-ווייז, האָט מען זיי אויסגעמאַסטן מיט אַ שטריק, ווי גרויס זיי האָבן פאַרנומען ערד און אזוי גרויס האָט מען געמאַכט דעם בית-הקברות.

ער באַוואַנדערט וואַרשע

כעלעמער האָט זיך אַמאָל

פאַרגלױסט צו זען וואַרשע.

די גאַנצע וועלט שרייט: וואַרשע, וואַרשע—דאַרף מען דאָך

זען וואַרשע.

איז ער אַמאָל אויפגעשטאַנען גאַנץ פרי, גענומען אַ

שטעקן מיט אַ טאָרבע צד-ה-ל-ד-ר-ך און זיך געלאָזט צו-פּוס קיין וואַרשע.

אַפגעגאַנגען אַ האַלבן וועג, האָט זיך אים פאַרגלױסט שלאָפן.

האָט ער מורא געהאַט, אַז ער וועט אַנטשלאָפן ווערן און ווען ער וועט

זיך אויפכאַפן, וועט ער נישט וויסן, אין וועלכער זייט ער דאַרף גיין.

האָט ער גענומען און זיך געלייגט מיט די פיס קיין וואַרשע און

מיטן קאָפּ קיין כעלם, פּדי אַז ער וועט אויפשטיין, זאָל ער האָבן אַ צייכן: וואוהין די פיס ליגן אויסגעצויגן, דאָרט איז וואַרשע...

און אַזוי איז ער איינגעשלאָפן.

איז פאַרבלייגעגאַנגען אַ ליץ און געזען, אַז איינער ליגט

אויסגעצויגן אינמיטן שליאַך מיטן קאָפּ קיין כעלם און מיט די

פיס קיין וואַרשע, האָט ער פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז אַ כעלעמער.

ער האָט אים אָנגענומען פאַר די פיס און אים אויסגעדרייט פאַר-קערט: מיטן קאָפּ קיין וואַרשא און מיט די פיס קיין כעלם...

דער כעלעמער האָט זיך אויפגעכאַפט, אויסגעווישט די

אויגן און אַ קוק געטון, וואוהין די פיס ליגן אויסגעצויגן, אַהין האָט ער זיך געלאָזט גיין ווייטער.

געגאַנגען איז ער אַזוי אַ האַלבן טאָג צוריק קיין כעלם,

זייענדיק זיכער, אַז ער גייט קיין וואַרשע... און פאַרנאַכט איז ער צוגעקומען פאַר די טויערן פון דער שטאָט.

— אָ, וואָס פאַר אַ שיינע שטאָט וואַרשע איז! — האָט ער פון דערווייטנס באַוואונדערט.
 ער גייט ווייטער, עס ווערט אים ביסלעכווייז באַקאַנט די מויערן...

— פונקט ווי כעלם! — רעדט ער צו זיך.
 ער קומט אַריין אין שטאָט — באַקאַנטע געסלעך...
 — פונקט ווי אין כעלם! — האַלט ער אין איין וואונדערן זיך.
 ער גייט ווייטער, ער דערזעט די שול.
 — אַקוראַט, ווי אין כעלם!...
 ער גייט נאָך ווייטער. ער זעט הייזער מיט פריזבעס מיט ציגן אויסגעלייגט.

— פונקט ווי אין כעלם!... עס זאָל פעלן אַ האָר...
 ער איז שוין אין זיין אייגן געסל, נעבן זיין אייגענער שטוב.
 — פונקט ווי אין כעלם!...
 פלוצלינג האָט זיך געעפנט די טיר און זיין ווייב איז אים אַרויס אַקעגן.
 — געוואַלט, יידן! — האָט ער נישט מיט זיין קול אויסגעשריגן
 — אין וואַרשע איז אויך דאָ אַ זלאַטע?...

די אזוי א כעלעמער פאלט כורעים...

א כעלעמער האָט אַמאָל געפרעגט איינעם, ווי אזוי מען פאלט כורעים. — כורעים — האָט אים יענער דערקלערט — פאלט מען אויף דער ערד, אויסגעצויגן מיטן קאָפּ צו מזרח און מיט די פיס צו מערב... אַז ס'איז געקומען אין שויל צו כורעים, האָט גענומען דער כעלעמער און זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד פונקט פאַרקערט: מיטן קאָפּ צו מערב און מיט די פיס צו מזרח... — איר ליגט פאַרקערט, פעטער! — האָט צו אים איינער געשריגן. דערהערט: פאַרקערט-האָט ער גענומען און זיך איבערגעדרייט מיטן בויך אַרויף...

דער כעלעמער קויסער אין די גאַלדענע שוך

כעלם האָט זיך אַמאָל אַרומגע-קוקט, אַז עס פאַסט נישט דער קייסער (אַז די וועלט דערציילט אַ מעשה מיט אַ כעלעמער קייסער, האָט כעלם זיכער אַמאָל אַזעלכן געהאַט) זאָל טראָגן פשוטע שיך, ווי יעדער בשר ודם אַזוי, אַז מ'דערקענט אים גאַרנישט און מען גיט אים נישט אָפּ דעם כבוד ווי געהעריק. האָט מען געמאַכט וועגן דעם אַ גרויסע אַספה און

ס'איז געבליבן, אז מ'זאל אויפנייען דעם קייסער אַ פאַר גאַלדענע שײַך...

איז דער קייסער אַרויס איבער כעלם אין גאַלדענע שײַך. איז דאָך אָבער אין כעלם גרויסע בלאַטעס-האַט די בלאַטע פאַרשמירט די גאַלדענע שײַך און מ'האַט ווידער נישט דערקענט, ווער ס'איז דער קייסער און ווער ס'איז נישט דער קייסער. האָט מען געמאַכט אַ צווייטע אַספה און ס'איז געבליבן, אַז גאַלדענע שײַך מוז דער קייסער טראָגן. אי די בלעטע? זאָל מען אים אויפנייען נאָך אַ פאַר לעדערנע שײַך מיט לעכער פון פאַרנט, און די גאַלדענע שײַך זאָל ער אַריינגעשטעקן אין די לעדערנע מיט די לעכער - וועט מען אַזוי אַרום אַרויסזען דאָס גאַלד און מ'וועט וויסן, ווער ס'איז דער קייסער און ווער ס'איז אַ פשוטער בשר ודם.

האַט מען אַזוי געטון און דעם קייסער אָנגעטון צוויי פאַר שײַך: פון אונטן די גאַלדענע און פון אויבן די לעדערנע מיט די לעכער פון פאַרנט.

איז אָבער אין כעלם תמיד גרויסע רעגנס און דאָס וואַסער פון די רעגנס איז אַריינגעקראַכן דורך די לעכער צווישן די גאַלד-דענע און די לעדערנע שײַך, און ס'האַט דעם קייסער שטענדיק געקוואַטשעט אין די פיס...

האַט מען ווידער געמאַכט אַן אַספה און ס'איז געבליבן, אַז גאַלדענע שײַך מוז דער קייסער טראָגן. אי די בלאַטעס? דאַרף דער קייסער טראָגן די גאַלדענע שײַך אַריינגעשטעקט אין לעדערנע שײַך מיט לעכער פון פאַרנט, אַז דאָס גאַלד זאָל זיך אַרויסזען... נאָר וואָס דען, אין כעלם רעגנט און דאָס וואַסער קריכט דורך די לעכער צווישן ביידע שײַך און עס קוואַטשעט דעם קייסער אין די פיס? איז דאָ אַן עצה: זאָל מען די לעכער פאַרשטעקן מיט שטרוי...

און אַזוי האָט מען געטון...

און אַזוי האָט אַלע טאָג דער קייסער שפאַצירט איבער כעלעמער גאַסן אין גאַלדענע שײַך, אַריינגעשטעקט אין לעדערנע

שיך מיט לעכער פון פאַרנט, און די לעכער זענען געווען פאַרשטעקט מיט שטרוי...
 אַלע האָבן דערקענט, אַז דאָס גייט דער כעלעמער קייסער און מ'האַט אים אָפגעגעבן גרויס כבוד...

דדי אַזוי מען האָט געשלאָפּט די ברוימער פון שפּיץ באַרג אריף צו ברייען די שטאַט-שול.

זו מען איז געגאַנגען אין כעלם ברייען די שטאַט-שול, האָט מען געהאַקט די ברוימער פון גרויסן באַרג, און מען האָט זיך גוט אָנגעמוטשעט ביים אַראָפּטראָגן אַלע ברוימער אויף די אַקסלען פונם באַרג.

איז דורכגעגאַנגען אַ פרעמדער ייד און זיך צעלאַכט:
 – שוטים, וואָס איר זענט! צו וואָס דאַרפט איר זיך מוטשען מיט אַראָפּטראָגן די קלעצער פון באַרג? לאַזט אים יעדן קלאַץ, וועט ער זיך אַליין אַראָפּקוילערן.

– ער האָט דאָך רעכט! – האָבן אַלע געעפנט די אויגן און מיט די לעצטע כוחות האָבן זיי צוריק אַרויפגעשלאָפּט די קלעצער אויפן שפיץ באַרג און פון דאָרט זיי אָפגעלאָזט, האָבן זיי זיך אַליין אַראָפּגעקוילערט און גאַנץ כעלם האָט געזען, וואָס פאַר אַ קלוגע וועלט עס איז נאָך דאָ אויסער כעלם.

בעל-בתים טראָגן דעם שמש אויף די הענט וועקן צום תהלים

כעלם האָט אַמאָל געהאַט אַ
ווינטער אָן שניי. ס'איז שוין געווען נאָך פורים און קיין שניי האָט
מען פאַר די אויגן נישט געזען און קיין שליט-וועג איז נישט גע-
ווען. און אז ס'איז קיין שליט-וועג נישט געווען, האָבן די פויערן
נישט געקאָנט צופירן קיין עסנוואַרג אין שטאָט אַריין און ס'איז
געווען אַ גרויס יקרונת.

פלוצלינג אין איין אויפדערנאַכט, ערב פסח איז דאָס געווען,
האָט אָנגעהויבן פאַלן אַ שניי.

איז אין כעלם געוואָרן שמחה וששון און אַלע האָבן זיך באַ-
האַלטן אין די הייזער, כדי מיט די פיס נישט קאָליע צו מאַכן
דעם שניי.

איז כעלם אָבער געבליבן אין אַ פאַרלעגנהייט:

מילא אַלע בעלי-בתים מיט די ווייבער און קינדער קאָנען
זיצן באַהאַלטן אין די הייזער און נישט קאָליע מאַכן דעם שניי -
וואָס טוט מען אָבער מיטן שמש פון שטאָט, וואָס גייט פאַרטאָג
וועקן דעם עולם צום תהלים, ער זאָל מיט זיינע שטיינער נישט צע-
טרעטן דעם שניי און קאָליע מאַכן דעם שליט-וועג?

זענען כעלעמער חכמים געפאַלן אויף אַ שכל, און ס'איז
געבליבן, אז כדי דער שמש זאָל נישט צעטרעטן דעם שניי, זאָל
ער נישט גיין מיט די פיס וועקן דעם עולם צום תהלים, נאָר פיר
בעלי-בתים זאָלן אים טראָגן...

אַנשטאַט אַ שויטער אױפֿגעהאַנגען אַ שניידער

זײַן כעלם האָט מען אַמאָל פֿאַרמשפּט אַ שויטער צום טױט אין מען האָט אים געדאַרפֿט אױפֿהענגען.

איז קהל געגאַנגען צום גובערנאַטאָר זיך משתדל זײַן :
— היות דער שויטער איז אן איינאוינאיינציקער אין כעלם.
מער קיין שויטער זענען נישטאָ אין שניידערס זענען דאָ צוויי —
זאָל מען אַנשטאַט דעם פֿאַרמשפּטן שויטער אױפֿהענגען אַ שניידער...

עס מיז שוין זײַן אַוודאי אין קראָקע

זײַן כעלעמער יונגעראַן איז גע-
לֵאָפֿן צו דער באַן.
— וואָס לױפֿט איר אזוי אַ פֿאַרשוויצטער ? — האָט מען אים
געפרעגט.

— איך פֿאַר קיין קראָקע.
— וואָס עפעס קיין קראָקע ?
— פֿאַרשטייט איר מיך, איך האָב אייערנעכטן פֿאַרלױרן אַ
פינגערל, און אזוי ווי כעלם שטייט אויף אַ באַרג און קראָקע — אין
אַ טאָל, האָט זיך דאָס פינגערל אַוודאי אַראָפֿגעקױלערט קיין קראָקע.
פֿאַר איך דאָס אַהין זוכן...

די פאָדלאָגע אין כעלעמער באָד

ז אין כעלם האָט מען געבויט אַ באָד. אַז מען איז פאַרטיק געוואָרן מיטן גאַנצן בנין אין מען האָט געהאַלטן ביים לייגן די פאָדלאָגע, איז כעלם געבליבן שטיין פאַר אַ האַרבער שאלה:

— וואָס פאַר אַ פאָדלאָגע זאָל מען מאַכן?
זאָל מען לייגן נישט קיין געהובלעוועטע ברעטער, וועט מען דאָך זיך צעקאַליעטשען די נאַקעטע פיס אין די שטיקלעך האַלץ, וואָס שטעקן אַרויס פון די ברעטער — זאָל מען לייגן געהובלעוועטע גלאַטע ברעטער, וועט מען זיך אויסגליטשן, פאַלן אין צעברעכן זיך די קעפּ.

— וואָס טוט מען?
האָט מען געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט אין מען האָט געפּונען אַן עצה:
מען זאָל די ברעטער אָפהובלעווען אין מאַכן גלאַט און מיט דער גלאַטער זייט — לייגן אַראָפּ...

ער איז נישט פון די שרעקעוודיקע

ז כעלעמער יונגערמאַן האָט זיך שטאַרק באַרימט מיט זיין העלדישקייט און דערצייילט אַזא מעשה:
— איינמאָל, אינמיטן דער נאַכט, זע איך אַ גנב קריכט אַריין צו מיר אין שטוב — איך שווייג, דען איר דאַרפט וויסן, אַז אין בין נישט פון די שרעקעוודיקע.

דער גנב עפנט די שאַנק - איך שווייג.
 ער פאַרעט זיך אין די קליידער - איך שווייג: איך בין גאָר
 נישט פון די, וואָס האָבן מורא.
 ער האַלט שוין ביי די וועש - איך שווייג.
 ער בינדט צונויף די זאַכן אין אַ פעקל - איך שווייג.
 אַז איך האָב געזען, ער עפנט דאָס שופּלאַד אין וויל זיך
 נעמען צום געלט, האָב איך גענומען און געגעבן אַ געשריי אויס
 אויפן קול:
 - קטאָ טאַם כאַדוי פאַ מאַיעי קאַמאַדזיע!
 האָט ער געכאַפט דאָס פעקל זאַכן און געמאַכט פּליטה, אַז
 דער רוח האָט אים גענומען.

ודי אזורי מען האָט ארין כעלם געלייענט די מגילה

ארום דער כעלעמער שול איז
 אמאָל געוואַקסן בוראַקעס. איז געקומען דעם שבת-גויס ציג און
 אויסגעריסן אַ בוראַק, איז איינגעפאַלן די שול און אוועקגעהרגעט די ציג.
 איז זיך מיט דער שבת-גוי און גנבעט אוועק, אויס נקמה
 פאַר דער דערהרגעטער ציג. די מגילה פון שול, און האָט זיך אויפ-
 גענייט פון איר אַ פאַר הויזן.
 ס'קומט פורים, מען גייט לייענען די מגילה-נישטאָ די מגילה.
 - וואו איז די מגילה?
 האָט מען גענומען זוכן די מגילה, געזוכט און געזוכט, ביז
 מען האָט געפונען, אַז דער שבת-גוי האָט זי אוועקגעגנבעט און
 געמאַכט פון איר אַ פאַר הויזן.
 האָט מען גענומען און אוועקגעלייגט דעם שבת-גוי אויף דער
 בימה און פון אים - אַראָפּגעלייענט די מגילה...

א שול אריף וואטע

אז כעלם איז געגאנגען בויען די
 ערשטע שול, האָט מען גענומען אַריינטראַכטן: וואָס טוט מען, אַז
 אין שול זאָל ווינטער זיין וואַרעם?
 האָט מען געמאַכט אַן אַספה, געטראַכט און געטראַכט און
 אויסגעטראַכט:
 מען זאָל אַרומשלאַגן די גאַנצע שול אינעווייניק מיט
 וואַטע.

דער קלוגער משרת

איינער איז געקומען קיין כעלם
 אויף אַן אכסניה. פאַרן שלאָפן האָט ער געבעטן דעם משרת, ער
 זאָל אים אויפוועקן פונקט 5 אַ זייגער, נישט שפעטער, כדי ער זאָל
 נישט פאַרשפעטיקן דעם בעל-עגלה.
 דריי אַ זייגער ביינאַכט, דער משרת קלאַפט אין טיר.
 - ס'איז שוין פינף דער זייגער? - האָט דער צוגערייזטער
 געפרעגט בייז.
 - ניין, ס'איז ערשט דריי אַ זייגער, - האָט דער כעלעמער
 געענטפערט - נאָר איך האָב אייך אויפגעוועקט בפיוון, כדי אייך
 צו זאָגן, אַז איר האָט נאָך צייט צוויי שעה צו שלאָפן...

דרי אזורי מען רעכנט אין כעלם

פרעמדער איז אריינגעקומען אין א כעלעמער גאסט-הויז, געפעטן א פרישטיק און געפרעגט, וויפיל ער דארף באצאלן.

— זעמל מיט אייער האָט איר געגעסן, איז 7 גראָשן, — זאָגט אים די בעל-הביתטע — אַ גלאָז טיי מיט מילך האָט איר גע-טרונקען, איז 7 גראָשן. 7 און 7 איז צוזאַמען 11 גראָשן.

— 7 און 7 איז נישט 11, נאָר 14 — זאָגט דער פרעמדער.

— זענט איר אַ חכם — מאַכט זי צו אים — אָט וועל איך

איין ווייזן אַ קלאָרן חשבון, אַז 7 און 7 איז תמיד 11:

אַז איך האָב חתונה געהאַט מיט מיין איצטיקן צווייטן מאַן, האָב איך פון מיין ערשטן מאַן געהאַט פיר קינדער און מיין איצטיקער מאַן האָט פון זיין ערשטן ווייב אויך געהאַט פיר קינדער, און פון אונזער איצטיקער חתונה האָבן מיר ביידע דריי קינדער, אַזוי אַז איך האָב 7 אייגענע קינדער און מיין מאַן האָט 7 אייגענע קינדער און צוזאַמען, אַז מיר ציילן זיי איבער, איז מער בישטאָ ווי 11...

א סימן מובהק

אין כעלם איז אמאל געווען א גרויסע שרפה. ס'איז פארברענט געוואָרן דאָס באַד און ס'איז געווען אַ סך מענטשלעכע קרבנות.

זענען דערנאָך געקומען די ווייבער דערקענען זייערע מענער, פדי עס זאָלן חלילה, נישט בלייבן קיין עגונות. יעדעס ווייב האָט געדארפט זאָגן אַ וועלכן-ס'איז סימן אויף איר מאַן. איינע האָט אָנגעוויזן, אַז איר מאַן האָט געהאַט אַן אָפגעשניטענעם פינגער. אַ צווייטע האָט געזאָגט, אַז איר מאַן האָט אַ בראַדאָוקע אויף דער האַנט. יעדע איז געקומען מיט איר סימן מובהק, וואָס זי האָט צו באַווייזן אויף איר מאַן.

— און איר וואָס פאַר אַ סימן האָט אויף אייער מאַן? —
האָט דער רב געפרעגט אַ יידענע, וואָס האָט זיך אַרומגעדרייט צווישן די טויטע און נישט געקאָנט דעם מאַן געפינען...

— מיין מאַן איז געווען אַ זאָאיקע! — האָט די יידענע גע-
ענטפערט וויינענדיק.

— גייט שוין, גייט, נאַרישע יידענע, וואָס איר זענט — האָט דער רב זיך צעלאַכט — א יין זאָאיקעוואַטער מענטש איז דאָ אויף דער וועלט? ...

ניין כעלעמער האָבן זיך געבאָדן

ניין כעלעמער זענען זיך געגאָנגען באַדן אין כעלעמער טייך. אַז זיי האָבן זיך גוט אויסגעבאָדן און אַרויס פון טייך, האָבן זיי מורא געהאַט, טאָמער האָט זיך, חלילה, איינער דערטרונקען - האָט איינער גענומען איבערציילן, צי אַלע זענען דאָ. געציילט: נישט איינס, נישט צוויי, נישט דריי א.א.וו. זיך האָט ער פאַרגעסן צו ציילן. שלעכט, ס'פעלט איינער, ס'איז דאָ אַכט.

אַלע קוקן זיך איבער, יעדער דערקענט זיך, אַז ער איז דאָ. געווען זענען זיי ניין און איבערגעציילט האָט מען אַכט... האָט אַ צווייטער גענומען ציילן, האָט ער אויך יעדן גע- ציילט, נאָר זיך אַליין פאַרגעסן, און עס איז ווידער אויסגעקו- מען אַכט...

האָט אַ דריטער געפרוואווט ציילן, אַ פערטער, אַ פינפטער, יעדער האָט געציילט און יעדער איינציקער האָט זיך אַליין פאַרגעסן צו ציילן און ס'איז אַלץ געווען אַכט... זיצן זיי די כעלעמער נאָקעטע אויפן זאַמד פונם ברעג טייך און וויינען.

איז דורכגעגאָנגען אַ פּרעמדער, פּרעגט ער זיי, וואָס זיי וויי- נען. דערציילן זיי אים די גאַנצע מעשה, אַז זיי זענען זיך געגאָנגען באַדן, זענען זיי געווען ניין און איצט, אַרויסגייענדיק פון טייך, פעלט איינער...

האָט דער פּרעמדער איבערגעציילט און זיך צעלאַכט: - שוטים. עס פעלט פון אייך קיינער! איר זענט דאָך דאָ אַלע ניין...

- זייט נישט קיין קלוגער! - האָבן זיי אים מיט די הענט

אַוועקגעמאַכט - מיר אַלע האָבן געצייילט איז אויסגעקומען אַכט,
 און ער איינער האָט איבערגעצייילט. איז שוין גאָר ניין...
 - ווייסט איר וואָס? - האָט דער פּרעמדער זיך אָנגערופן -
 אַז איר ווילט זיך גוט איבערצייגן אויף זיכער, וויפיל איר זענט
 דאָ - נאָט אייך אַן עצה: זאָל יעדער איינציקער פון אייך אַריינ-
 שטעקן זיין נאָז אין זאַמד אַריין, דערנאָך איבערצייילן די לעכער,
 וועט איר וויסן אויף זיכער, וויפיל איר זענט דאָ...
 - גוט! - האָבן אַלע כעלעמער אויסגעשריגן און אַזוי געטון.
 האָבן אַריינגעשטעקט די נעזער אין זאַמד אַריין, דערנאָך איבער-
 געצייילט די לעכער, איז געווען ניין...
 ערשט דעמאָלט האָבן זיי זיך איבערצייגט, אַז זיי זענען
 טאַקע דאָ אַלע ניין און קיינער פון זיי איז, חלילה, נישט דער-
 טרונקען געוואָרן און פון גרויס גדולה זענען זיי אַלע אַריינגעלאָפן
 נאַקעטערהייט אין שטאַט אַריין...

דער קלוגער שומר

איינער א קלוגער איז אמאָל
געקומען קיין כעלם. ווי ער איז אַרויס גאַנץ פרי אין גאַס, דערזעט ער
ווי כעלעמער שטייען אין די גאַטקעס און וואַרעמען זיך אַקעגן דער
זון, האָט ער גענומען שרייען:

— כעלעמער נאַראָנים! כעלעמער נאַראָנים!
האָט מען אים געכאַפט און איינגעזעצט אין תּפּיסה.
זיצט ער אַזוי אין תּפּיסה. דערווייל האָט זיך אים פאַרגלויסט
רויכערן, גייט ער צו צו דער טיר, זעט ער עס שטייט אַ שוֹמֵר.
נעמט ער און גיט אים זעקס גראָשן, ער זאָל אים גיין ברענגען טאַבאַק.
האָט דער שוֹמֵר גענומען די זעקס גראָשן און איז געגאַנגען
אים ברענגען טאַבאַק.

דער פרעמדער האָט געזען, אַז קיינער שטייט נישט ביי
דער טיר, האָט ער זיך אויפגעהויבן און איז זיך אַוועקגעגאַנגען אַהיים...
אויף מאַרגן איז ער ווידער אַרויס אין גאַס און האָט ווידער
געשריגן:

— כעלעמער נאַראָנים! כעלעמער נאַראָנים!
האָט מען אים געכאַפט און איינגעזעצט נאָך אמאָל אין תּפּיסה.
זיצט ער אַזוי און נודיעט זיך. האָט זיך אים ווידער פאַר-
גלויסט רייכערן, גייט ער צו צו דער טיר, זעט ער, דער זעלבער
שוֹמֵר שטייט וואָס נעכטן — נעמט ער און גיט אים ווידער 6 גראָשן,
ער זאָל אים גיין ברענגען טאַבאַק.

— פּע — מאַכט צו אים דער שוֹמֵר — וואָס מיינסטו, אַז
טאָיז דיר נעכטן! איך וועל גיין דיר ברענגען טאַבאַק און דו
וועסט דערווייל אַנטלויפן? דאַס וועסטו ביי מיר שוין נישט פּוּעלן.
דו ווילסט טאַבאַק? גיי און ברענג דיר אַליין... איך בלייב דאָ!...

כעלעמער תפיסה

זי מען האָט איינעם פאַרמשפט אין כעלעם צו תפיסה, האָט מען זיך פאַרלאָזט אויף זיין יושר... מען האָט אים אַריינגעפירט אין אַ צימער, אַוועקגעזעצט אויף אַ באַנק און געזאָגט:

„די ביסט אין תפיסה און טאַרסט פונדאָנען נישט אַוועקגיין, ביז מען וועט דיך הייסן... און יענער האָט געפאַלגט און איז גע-זעסן אָן אַ שומר, נישט פאַרשלאָסן, ביז מען האָט אים געהייסן אַוועקגיין...“

שפעטער, אַז די וועלט איז זינדיקער געוואָרן און מ'האַט אויפגעהערט פאַלגן... האָט מען ערשט גענומען זוכן אַנדערע מיטלען און אַלץ - אַז מ'זאָל נישט דאַרפן קיין שומר.

אין די וועלט פון כעלעמער תפיסה איז געווען געמאַכט שמאַלע לעכער, אַז נאָר אַ האַנט זאָל קאָנען דורכגיין. פלעגט מען הייסן דעם אַרעסטירטן פון איגעווייניק אַרויסשטעקן די האַנט דורך דער וואַנט אין דרויסן, און פון דער צווייטער זייט האָט מען אים אַריינגעשטעקט אַ בעזים אין האַנט אַריין און געזאָגט: האַלט! און אַזוי ווי דורכשלעפן צוריק די האַנט מיטן בעזים האָט ער נישט געקאָנט, און אַפּלאָזן דעם בעזים האָט ער אויך נישט געטאַרט, ווייל מ'האַט דאָך אים געהייסן, אַז ער זאָל האַלטן - איז ער אויף אַזאַ אופן געבליבן אַרעסטירט...“

ערשט גאָר שפעטער, אַז די וועלט איז אַזוי זינדיק געוואָרן, אַז יושר איז קיין יושר נישט געווען, וואָרט איז קיין וואָרט נישט געוואָרן, און די אַרעסטירטע האָבן אָנגעהויבן אַפּלאָזן דעם בעזים, אַרויסשלעפן די האַנט און אַנטלויפן - האָט מען ערשט איינגעפירט אַ שומר ביי דער כעלעמער תפיסה.

דער כעלעמער אין בריסקער שפיטאל

כעלעמער האָט מען געבראַכט מיט אַ זייער קראַנקן פּוּס קיין בריסק און מען האָט אים אַריינגע-לייגט אין שפיטאַל צווישן אַנדערע פּוּס-קראַנקע. ער איז געקומען דער דאָקטאָר מיט די פעלדשערס און מען האָט גענומען מאַכן די קראַנקע מאַסאַזשן מיט איינרייבונגען, האָבן זיי געוואָלטיק געשריגן פּון ווייטאַג, אַז די קולות האָבן דערלאַנגט דעם זיבעטן הימל. נאָר אַז מען האָט גענומען מאַסאַזשירן דעם פּוּס פּונם כעלעמער, איז ער געלעגן און האָט גאָר געלאַכט. אַזוי איז געווען אַלע טאָג.

אַ יונגעראַמן, וואָס איז געלעגן אין שכנות מיט אים און וואָס יעדעס מאָל, ווען מען האָט אים מאַסאַזשירט זיין פּוּס, האָט ער געוואָלטעוועט פּון ווייטאַג, האָט פּסדר צוגעזען, ווי דער כע-לעמער ליגט גאָר בהרחה, בעת מען רייבט אים זיין פּוּס און נישט נאָר ער טוט אַ קרעכץ נישט, נאָר עס טוט אים ערשט גאָר שטאַרק הנאה, אַז ער לאַכט אַזש... האָט ער זיך איבערגעבויגן צום כעלע-מערס בעט און אים אַ פרעג געטון:

— זאָגט מיר, איך בעט אייך, וואָס איז די מעשה, וואָס אַלע קראַנקע געוואָלטעווען, בעת מען מאַסאַזשירט זיי די קראַנקע פּוּס, און איר לאַכט גאָר?

— חכם איינער — האָט אים דער כעלעמער געענטפערט — וועלכער שוטה גיט דאָס צו מאַסאַזשירן און צו רייבן אַ קראַנקן פּוּס, עס זאָל וויי טון? דעם קראַנקן פּוּס באַהאַלט איך און דעם געזונטן פּוּס רוק איך אַלע טאָג אינטער דעם פעלדשער, דעם שוטה, און ס'איז אַ מחיה נפשות...

כעלעמער מנין

אין כעלם זענען זיך צונויפגע-

קומען צען יידן צו דאווענען בצבור...

האָט מען גענומען פֿאַרן דאווענען איבערצייִלן, צי ס'איז דאָ ריכטיק אַ מנין.

האָט איינער גענומען צייִלן: נישט איינס, נישט צוויי, נישט דריי, נישט פיר, נישט פינף, נישט זעקס, נישט זיבן, נישט אַכט, נישט ניין, און מער איז נישטאָ.

זיך אַליין האָט ער פֿאַרנעסן צו צייִלן.

— נישטאָ קיין מנין! — האָט ער אויסגעשריגן — אָנשטאָט

צען, איז גאָר דאָ ניין.

— וואָס הייסט, ס'איז נישטאָ קיין מנין, ס'זענען דאָך געקוי-

מען צען? — האָט מען זיך געוואונדערט.

האָט אַ צווייטער גענומען צייִלן, אָפּגעצייִלט ביז ניין און

זיך אַליין פֿאַרנעסן צו צייִלן.

— אַלץ ניין, נישט צען.

הקיצור, אַלע צען האָבן געצייִלט און זיך אַליין האָט קיינער

נישט אַריינגערעכנט, און ס'איז אויסגעקומען ניין...

וואָס טוט מען? ווי אזוי צייִלט מען איבער, אָו ס'זאָל זיין

צען, מען זאָל קאָנען דאווענען?

איז מען געפֿאַלן אויף אַ המצאה: מען זאָל נעמען אַ מולטער

מיט ליים און יעדער איינציקער זאָל אַריינשטעקן אין ליים אַ פינג-

גער, וועט ווערן אַ דאָך, וועט מען איבערצייִלן, וויפיל לעכער

ס'איז דאָ אין מולטער, וועט מען וויסן, צי ס'איז דאָ אַ מנין...

האָט מען אזוי געטון.

איז אָבער געווען איינער אָן אַלטיטשקער, ביי וועמען

ס'האָבן געציטערט די פינגער, האָט ער אָנשטאָט איין פינגער אַריינגעשטעקט צוויי.

מען ציילט איבער, ס'איז דאָ עלף לעכער...

איז דאָך גאָר שלעכט געוואָרן. פריער האָבן אַלע געציילט.

איז געווען ניין און איצט איז גאָר אַרויס עלף?

האָט מען געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אַז

יעדער איינער זאָל ברענגען זיין ווייב, וועט מען איבערצייילן די

ווייבער, וועט מען וויסן, צי ס'איז דאָ אַ מנין...

האָט מען אַזוי געטון.

האָט מען געבראַכט די ווייבער און איבערגעציילט, איז גע-

ווען צען...

דעמאָלט ערשט האָט מען זיך איבערצייגט, אַז ס'איז דאָ אַ

מנין און זיך געשטעלט דאוונען...

✱

די דאָזיקע מעשה דערציילט מען אויך פון ווייבער, אַז כעל-

מער ווייבער האָבן זיך מתקנא געווען אין די מענער און געוואָלט

דאווענען בציבור...

אן עצה צו ענגע שטיוול

אין כעלם איז אמאל געווען א ייד, וואָס האָט געטראָגן שטיוול. אזוי ווי כעלם האָט קיינמאל קיין שטיוול נישט געזען, איז מען זיך צונויפגעלאָפן אויף ביז וואונ-דער אַנצוקוקן דעם ייד מיט די שטיוול. דאָס יידל האָט באַלד דערשנאַפט, אַז ער האָט צו טון מיט גרויסע חכמים, האָט ער געגעבן אַנצוהערן, אַז פאַר גוט געלט וועט ער פאַרקויפן די מציאה.

נאָר ווער האָט זיך דאָס געקאַנט פאַרגינען אַזא טייערע זאך? מסתמא דער גביר פון שטעטל.

הקיצור, מען האָט געבראַכט דעם גביר פון שטאַט און ער האָט אָפגעקויפט די שטיוול פאַר דער גרויסער סימע, וואָס דאָס יידל האָט געפאַדערט.

ווי דער גביר האָט אָנגעטון די שטיוול, האָט ער זיך אַרומ-געקוקט, אַז זיי זענען אויף אים צו ענג. וואָס טוט מען?

האָבן די חכמי-העיר זיך אוועקגעזעצט איבער די שטיוול, געטראַכט און געטראַכט און געפאַלן אויף אַ שכל, אַז ס'איז נישטאָ קיין אַנדערע עצה, נאָר דער גביר זאָל אָפשניידן די ברעגעס פון די שטיוול, וועלן זיי נישט זיין ענג...

וואָס איז פריער: שחיטה צי בדיקה?

ז כעלמער יונגעראַן איז אוועק געפאָרן קיין ווילנע זיך לערנען שחיטה. /
נאָך צוויי יאָר, אַז ער איז געקומען צוריק קיין כעלם אַ פאַרטיקער שוחט און געוואָלט זיך נעמען צו דער מלאכה, האָט ער פּלוצלינג פאַרגעסן וואָס צו טון: צי פריער קוילענען, דערנאָך בדקענען, אָדער פריער בדקענען דערנאָך קוילענען.
דערווייל האָט ער דערזען אַ יידענע, וואָס איז אַרומגעלאָפּן מיט אַ געפילדער אויף דער גאַס:
- געוואָלט, יידן, מען האָט מיך געקוילעט! געוואָלט, יידן, מען האָט מיך געשאַכטן
לויפט ער צו צו דער יידענע:
- טייערע יידענע, זאָגט מיר, איך בעט אייך, צי האָט מען אייך פריער געשאַכטן דערנאָך געבדקנט, אָדער פריער געבדקנט און דערנאָך געשאַכטן?
זאָגט זי:
- משוגענער ייד איינער, מען זאָל מיך פריער נטיש האָבן געבדקנט, וואָלט איך דאָך נישט געווען געשאַכטן?
פון דעמאָלט אָן דאָט ער שוין געוואוסט. אַז פריער בדקנט מען, נאָך דעם קוילעט מען..

דער שמש ווארט אויף פריילינג

דער כעלעמער שמש איז געגאנגן

גען פארטאג וועקן צום תהילים.

אזוי ווי אין כעלם איז גרויסע בלאטעס אין עס האט א כאפ געטון א שטארק פרעסטל, איז דער שמש איינגעפרוירן געווארן מיט די שטיוול אין דער טיפער בלאטע אין נישט געקאנט ארויס-קריכן.

מען שטייט אויף אינדערפרי: דער שטאט-שמש שטעקט א פארפרוירענער אין דער בלאטע.

וואס טוט מען?

האט מען געמאכט אן אספה, געטראכט אין געטראכט אין עס איז געבליבן, אז אזוי ווי ארויסשלעפן דעם שמש מיט געוואלט קאן מען אים נאך, חלילה, אפרייסן א פוס - איז נישטא קיין אן-דערע עצה, נאר אים לאזן אזוי שטעקן ביז פריילינג, ביז דאס איז וועט צעגיין, וועט מען אים דעמאלט ארויסשלעפן. און כדי ער זאל נישט שטארבן פון הונגער, זאל מען מאכן ארום אים א מחיצה אין דאס ווייב זאל אים אלע טאג אהינטראגן עסן.

און אזוי איז נעבעך דער כעלעמער שמש געשטאנען א גאנצן ווינטער אן איינגעפרוירענער אין בלאטע און געווארט אויף פריילינג.

א סגולה צו א טויבן

כעלעמער האָט געשריבן אַ
 בריוו מיט זייער געוואַלטיק-גרויסע אותיות.
 — צו וואָס שרייבט איר מיט אַזעלכע גרויסע אותיות? —
 האָט מען אים געפרעגט.
 — איך שרייב דעם בריוו צו מיין פעטער, און מיין פעטער
 איז, נישט פאַר אייך געדאַכט, אַ טויבער... — האָט ער געענטפערט.

זי זעמ נעבעך נישט

כעלעמער יידענע איז געקומען
 קיין וואַרשע צום דאָקטאָר.
 — פּאַניע דאָקטאָר — האָט זי גענומען וויינען — איך בין
 קראַנק.
 — וואָס איז אייך, יידענע? — האָט דער דאָקטאָר זי גענו-
 מען פּאַטראַכטן.
 — ס'איז מיר שלעכט, פּאַניע דאָקטאָר, איך זע גאַרנישט.
 — וואָס הייסט, איר זעט גאַר נישט?
 — אָט אַזוי איז דאָס, פּאַניע דאָקטאָר, איך זע נעבעך גאַר-
 נישט. אָט, לַמשלָה, פּאַניע דאָקטאָר, דאָרט אויף דער וואַנט דאָס
 טשוועקעלע, איר זעט דאָס? איך-נישט.

גרמ, וואָס דער טאַטע האָט מנצח געווען

א כעלעמער שוסטער האָט דער-
 ציילט, אז בעת ער איז געווען אַ קליין יינגל האָבן זיינע טאַטע-
 מאַכן פאַר אַ שוסטער, און די מאַמע - פאַר אַ שניידער. נאָר אַ
 דאַנק טאַקע גאָט, וואָס דער טאַטע האָט אויסגעפירט, און אים גע-
 מאַכט פאַר אַ שוסטער. וואָרום, ווען די מאַמע וואָלט, חלילה, מנצח
 געווען און אים געמאַכט פאַר אַ שניידער, וואָלט ער מיט זיין ווייב
 און קינדער זיכער געשטאַרבן פון הונגער.

- פונדאנען ווייסטו דאָס?

- ס'הייסט פונדאנען איך ווייס? איך האָב דאָך אַ סימן:
 אָט בין איך שוין דרייסיק יאָר שוסטער און ס'האָט זיך נאָך איין
 מאָל נישט געטראָפן, אז עמעצער זאָל קומען צו מיר אויפנייען אַ
 מלבוש. אַלע באַשטעלן ביי מיר נאָר שידך...

אין זאמאשטש האָט געטאָנז

זיין כעלם זענען מיטאַמאַל קאַליע געוואָרן אַלע זייגערס און די שטאַט האָט נישט געוואוסט מכּוּיָן צו זיין די צייט נאָך דער זון נאָך, ווען לייכט-בענטשן וכדומה.

האָט מען אַרויסגעשיקט אויסער דער שטאַט אַ שליח מיוחד, ער זאָל אַכטונג געבן אויף דעם זון-אויפגאַנג, בכדי מען זאָל נאָכן לוח נאָך קאָנען וויסן, ווי האַלט דער זייגער. איז ער געגאַנגען אַ גאַנצע נאַכט און געקוקט אויפן הימל, אין אַז ער איז געקומען נישט ווייט פון זאַמאַשטש, האָט די זון אָנגעהויבן שיינען.

האָט ער אָפגעגעבן אַ שבח צו גאָט, וואָס ער האָט אים מצליח געווען זיין שליחות און זיך געלאָזט צוריק קיין כעלם. איז ער געגאַנגען צוריק אַ גאַנצן טאָג, און פאַרנאַכט, אַז ער איז געקומען הינטער כעלם, האָבן אים שוין אָפגעוואַרט די שענסטע בעלי-בתים פון שטאַט מיטן ראש-הקהל. — וואָס הערט זיך? — האָבן אַלע אים אַרומגערינגלט און גענומען פרעגן.

— אַ גרויסע בשורה האָב איך אייך געבראַכט — האָט ער מיט גדולה אויסגעשריגן — אין זאַמאַשטש האָט היינט געטאַגט.

אַן איין סימן מאַכט נישט אַרײַס

אַרײַסגעלאָזט אויפן דאַרף קױפן אַ בהמה.
 איידער ער איז אַרײַסגעגאַנגען האָט אים דאָס ווייב געגעבן
 עטלעכע סימנים, צי די בהמה גיט אַ סך מילך:
 — זאָסט זען, אַז זי זאָל האָבן אַ לאַנגן אייטער, דער עק
 דאַרף זיין אַ לאַנגער ביז די קנעכל און די הערנער דאַרפן זיין
 ברייטע און נישט קיין קורצינקע.
 — און וואָס זאָל איך טון, אַז איין סימן וועט פעלן?
 — איין סימן ווייניקער מאַכט נישט אַרײַס — האָט דאָס ווייב
 געענטפערט.
 איז אַוועק דער מלמד און געבראַכט אַהיים אַן אָקס...
 איז אַרײַס דאָס ווייב מעלקן — אַ צרה...
 — האָב דיר אַכציק שוואַרצע יאָר — האָט דאָס ווייב אים
 גענומען שעלטן און געוואַלטעווען — דו האָסט דאָך מיר געבראַכט
 אַן אָקס?
 — פוננאַנען ווייסטו, אַז ס'איז אַן אָקס? — האָט ער גע-
 פרעגט בתמימות.
 — בטלן איינער, וואו זענען דייע אויגן? — האָט דאָס ווייב
 געליאַרעמט — זי האָט דאָך גאָר קיין אייטער נישט? כ'האַב דאָך
 דיר געגעבן סימנים!
 — שלאָק איינער — האָט ער גענומען צוריק שרייען — דו
 האָסט דאָך מיר אַליין געזאָגט, אַז איין סימן ווייניקער מאַכט נישט
 אַרײַס...

ז רב זן ז קאפ

(וואריאנט)

זין כעלם האָט געטראַפֿן אַ מעשה אין דער רב איז פֿאַרפֿאַלן געוואָרן. דערווייל האָט מען געפונען הינטער דער שטאָט אַ מענטש אָן אַ קאָפּ אין כעלם האָט נישט געוואוסט, צי דאָס איז דער רב און צי דער רב האָט געהאַט אַ קאָפּ אָדער נישט.

איז מען געגאַנגען פרעגן דעם שמש פון שול, האָט ער גע-ענטפֿערט: ער ווייסט, אַז דער רב האָט געהאַט אַ באָרד, ווייל אַלע האָר, וואָס זענען אים אַראָפּגעפֿאַלן פון דער באָרד, פֿלעגט ער באַהאַלטן אין די גמרות. נאָר צי ער האָט געהאַט אַ קאָפּ – ווייסט ער נישט.

איז מען געגאַנגען פרעגן דעם בעדער, האָט דער בעדער געזאָגט, אַז דער רב האָט געהאַט פֿאות, ווייסט ער, ווייל אַלע ערב-שבת און ערב-יום-טוב פֿלעגט ער זיי וואָשן מיט הייס וואַסער, נאָר צי ער האָט געהאַט אַ קאָפּ – ווייסט ער נישט.

איז מען געגאַנגען פרעגן דער רביצין. האָט די רביצין גע-ענטפֿערט, אַז זי ווייסט אויף געוויס, אַז דער רב האָט געהאַט אַ נאָז, ווייל אַלע ערב-שבת און ערב-יום-טוב פֿלעגט זי אים צוגרייטן טאַבאַק אין פּושקעלע צום שמעקן. נאָר צי ער האָט געהאַט אַ קאָפּ – ווייסט זי נישט.

און עד-היום איז נאָך פֿאַר כעלם, די זאך נישט קלאָר גע-וואָרן. צי דער רב האָט געהאַט אַ קאָפּ אָדער ער האָט אינגאַנצן קיין קאָפּ נישט געהאַט...

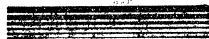
דער חילוק פון א גביר און א קבצן

א כעלעמער האָט דערציילט, ווי אזוי ער האָט זיך איבערצייגט, אז אַ גביר איז אַ ליגנער און אַ קבצן איז תמיד אַן אָנשטענדיקער מענטש.

— נעכטן בין איך געווען אין וואַרשע — דערציילט ער — בין איך אַרומגעגאַנגען אַ גאַנצן טאָג איבער די גרויסע געשעפטן קויפן סחורה. איך קום ביינאַכט אויף דער אַכסניה, איך גיב אַ קוק — נישטאָ מיין שטעקן.

וואו איז מיין שטעקן?

האָב איך זיך אויפגעהויבן אויף מאַרגן גאַנץ פרי און זיך געלאָזט איבער אַלע רייכע געשעפטן, וואו איך בין געווען נעכטן, און אומעטום, וואו איך האָב געפרעגט: אפשר האָבן זיי געזען מיין שטעקן? האָבן זיי געלייקנט און געזאָגט: ניין. צום סוף בין איך אַריינגעגאַנגען אין קעלער-שטוב צום אַרעמען יידל, ביי וועלכע כ'האָב געגעסן אָונט-ברויט און אים געפרעגט אויף מיין שטעקן — האָט ער נישט געזאָגט קיין איין וואָרט און מיר באַלד דעם שטעקן אָפגעגעבן.

נאַר איינער פון טויזנט

צוויי כעלעמער האָבן זיך אויס-
 גערעדט דאָס האַרץ, זיך באַקלאַגט אויף דעם, וואָס ס'איז נישטאָ
 קיין פרנסה, מ'איז קראַנק און מ'דאַרף מיטן ווייב און קינדער
 אָט אזוי זיך אָפּמוטשען דאָס גאַנצע לעבן.
 — נישט אומזיסט האָבן די חכמים געזאָגט: „נוח לו לאדם
 שלא נברא“ — בעסער וואָלט געווען דעם מענטשן, ער זאָל אין
 גאַנצן נישט געבוירן ווערן — האָט איינער אָפּגעזיפצט.
 — אָבער ווער קאָן דערצו זוכה זיין — האָט דער צווייטער
 געקרעכצט — אפשר איינער פון טויזנט...

דער גרעסטער נאַר פון רער גאַנצער וועלט

די וועלט זאָגט, אַז כעלים איז
 אַ נאַרישע שטאַט. מען זאָגט אויך, אַז אַ חון איז אַ נאַר, אַן אינ-
 דיק איז אַ נאַר און אַ חלום איז אַ נאַר. היינט שטעלט זיך פאַר,
 דעם כעלעמער חונס אינדיקס חלום, וואָס פאַר אַ טאָפּלט געטאָפּל-
 טער נאַר עס קומט אַרויס.

טאקע א נס מן השמים

איין כעלם איז אמאל אין אַ פינסטערער נאכט אויסגעבראָכן אַ שרפה. איז זיך די גאַנצע שטאָט צונויפגעלאָפן צום אָרט פון דער שרפה צו לעשן. איז געקומען צו זיפן דער רב אויך. האָט ער זיך אוועקגעשטעלט אין אַ זייט און זיך פאַרטיפט אין הויכע מחשבות.

– וואָס טראַכט דער רב? – האָט מען אים געפרעגט.
 – איך טראַכט, וואָס פאַר אַ נס מן השמים ס'איז געשען, וואָס ס'האָט אויסגעבראָכן אַ שרפה, וואָרום, ווען נישט דאָס פייער פון דער שרפה, וואָלט מען דאָך נישט געזען אין דער פינסטערניש צו לעשן

דער מלמד אין גענעראַלסקע קלויידער

א כעלעמער מלמד איז אמאל געקומען קיין וואַרשע, פאַרפאַרן אויף אַ ביליקער אַכסניה אויף נאַלעווקעס און זיך געלייגט שלאָפן אין אַ גרויסן בשותפותדיקן צימער, פאַר עטלעכע געסט צוואַמען.
 פאַרן שלאָפן גיין האָט ער געבעטן דעם משרת, ער זאָל אינ גאַנץ פרי אויפוועקן, כדי ער זאָל נישט פאַרשפעטיקן דעם צוג.
 נעפן זיין בעט איז געשלאָפן אָן אַלטער גענעראַל.
 אַז דער משרת האָט אים אויפגעוועקט, איז שוין געווען גע

צײלעטע מינוטן צום צוג. האָט ער געכאַפּט אויף איילעניש זיך אָנ-
טון און אָנשטאַט זײנע מלבושים האָט ער אַרױפגעצויגן אויף זיך
די קליידער פון אַלטן נענעראַל און זיך געלאָזט לױפן מיטן פעקל
צום באַן.

אויפן וועג - ער זעט דער נאַכט-וועכטער באַגריסט אים.
- זײער פײן פון זײן זײט - טראַכט ער זיך.
ער גײט ווייטער - דער פּאַליציאַנט סאַלוטירט פאַר אים
פאַד קאַזיראַק.

- אָט דאָס הײסט אַ גרויסע שטאַט - טראַכט זיך דער
כעלעמער - אין כעלם האָט פאַר אים דאָס קלענסטע שײגעצל קײן
דרך-ארץ נישט און דאָ אין וואַרשע - אַזאַ כבוד.

ער קומט אויפן באַן, קויפט אַ בילעט דריטער קלאַס און
לאָזט זיך גײן צו די וואַגאַנעס. ער זעט: פון אַלע זײטן סאַלוטירט
מען אים. אַ זעלבנער האָט געכאַפּט דאָס פעקל בײ אים פון דער האַנט
אין אים דאָס נאַכגעטראַגן אין וואַגאַן אַרײן. ער קומט אַרײן אין
וואַגאַן - עפנט מען פאַר אים ברייט די ערשטע קלאַס.

שטייט ער אַזוי דער מלמד אין קופּע פון ערשטער קלאַס אין
טראַכט זיך: לױנט פאַר מיר צו זײן אַ מלמד אין כעלם, וואו אַלע
קוקן אויף מיר מיט ביטול, אַז דאָ אין וואַרשע טוט מען מיר אָן
אַזאַ כבוד! קום איך אַהיים - מאַך איך נישט קײן שהיות, נעם
מײן יענטע קײלע מיט די קינדערלעך און קום קײן וואַרשע, דאָ
זײן אַ מלמד.

ווי ער טראַכט אַזוי, האָט ער געכאַפּט אַ קוק אין שפיגל פון
קופּע און אויסגעשריגן אין גרויס שרעק:

- זעט, וואָס פאַר אַ גרויסער נאַר דער משרת איז! איך
האַב אים געהײסן ער זאָל מיך אויפוועקן, נעמט ער, דער שוטה,
און וועקט גאַר אויף דעם גענעראַל...

צוויי תקנות

1 אין כעלם האָט מען געדאַרפט פאַרריכטן די ווייבערשע שויל און איבערבויען די שטיגן. האָט דער בעל-מלאכה גענומען און צעוואָרפן די שטיגן פון אונטן אַרויף אַזוי, אַז ווען ער האָט צענומען דאָס לעצטע שטיגל, איז ער געבליבן שטיין אין דער הויך און נישט געקאָנט אַראָפּ...

איז דאָך געוואָרן שלעכט: ווי אַזוי נעמט מען אַראָפּ דעם בעל-מלאכה, אַז די שטיגן זענען צענומען.

האָט מען געמאַכט אַ גרויסע אַספה, געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל ציגנויפטראַגן פון אַלע הייזער די קישנס און אַנגלייגן אַ הויכן באַרג ביז אַרויף צו דער ווייבערשער שויל. אַזוי ציום וועט דעם בעל-מלאכה קאָנען אַראָפּ.

נאָר כּדי, אַז אַזאַ פּאַל זאָל זיך נישט איבערהוזן נאָך אַמאָל, האָט מען געמאַכט אַ תקנה און פאַרשריבן אין פּנקס, אַז שטיגן טאָר מען נישט צענעמען פון אונטן אַרויף נאָר פון אויבן אַראָפּ...

ויהי היום, מאַכט זיך אַ מעשה, אַז מען דאַרף איבערבויען די שטיגן פון מקוה, און אַזוי ווי די שטאַט האָט שוין געוואוסט פון דער תקנה, אַז שטיגן דאַרף מען צענעמען פון אויבן אַראָפּ, האָט דער בעל-מלאכה צענומען די מקוה-שטיגן פון אויבן אַראָפּ אַזוי, אַז ער האָט נישט געקאָנט צוריק אַרויסקריכן.

איז דאָך געוואָרן שלעכט. האָט מען ווידער געמאַכט אַן אַספה און גענומען טראַכטן און טראַכטן אַזוי לאַנג, ביז איינער האָט זיך דערמאָנט, אַז ס'איז שוין געווען אַזאַ פּאַל מיט צענעמען די שטיגן פון דער ווייבערשער שויל, וואו מען האָט אַנגעוואָרפן אַ באַרג מיט בעט-געוואָנט און דעם בעל-מלאכה אַראָפּגענומען.

האָט מען ווידער אַזוי געטון.

פון אלע הייזער האָט מען ציגויפגעטראָגן בעט-געוואַנט אין אָנגעוואָרפן אַ גאַנץ הויכן באַרג נעבן דער מקוה. דערנאָך האָט דער שמש אַראָפגעשריגן צום בעל-מלאכה, אַז ער קאָן שוין אַרויס פון מקוה, ווייל עס איז שוין אין דער הויך אָנגעוואָרפן אַ גאַנצער באַרג מיט בעט-געוואַנט...

דער בעל-מלאכה האָט אָבער אַלץ נישט געקאָנט אַרויס, גע- האַלטן אין איין אַרויפשרייען פון מקוה און כעלם האָט נישט גע- וואוסט וואָס צו טון, ביז עס איז פאַרבייגעגאַנגען אַ פרעמדער און זיך צעלאַכט :

— שוטים איינע, וואָס איר זענט! וואַרפט אַראָפּ דאָס בעט. געוואַנט אין מקוה אַריין, וועט ער קאָנען אַרויסקריכן. האָט מען אַזוי געטון און פאַרשאַטן דעם בעל-מלאכה מיט דער גאַנצער מקוה.

כדי אָבער עס זאָל נישט טרעפן נאָך אַזאַ פאַל, האָט מען ווידער אָנגענומען אַ צווייטע תקנה, אַז שטיגן דאַרף מען צענעמען פון אונטן אַרויף, נישט פון אויבן אַראָפּ...

איך אן עבוד-יאָר זאָגט מען צוויי מאָל...

ב עלעמער ווייבער האָבן געהאַט אַלע ימים נוראים אין דער ווייבערשער שול אַ געדינגענעם זאָגער, אַ וואויל-קענער, וואָס פלעגט זאָגן די תחינות מיט די תפילות און אַלע ווייבער פלעגן אים נאָכזאָגן וואָרט ביי וואָרט. נאָר אזוי ווי אוועקשטעלן אָט אזוי אַ זכר צווישן די ווייבער, טאָר מען נישט— האָט מען דעם זאָגער אַריינגעזעצט אין אַ פּאַס. געמאַכט אַ מחיצה, ער זאָל זיין אָפּגעשיידט פון אַלע ווייבער און פון דאָרט אַרויס-זאָגן...

יום-כּפּוּר צו כל נדרי, בעת אַלע ווייבער זענען געשטאַנען אַרום פּאַס און נאָכגעזאָגט מיט אַ כליפּעריי די „יעלות“, איז דורכ-געלאָפּן אַ קאַץ און אַרויפגעשפרונגען אויפן פּאַס. אַ קאַטאַ! — האָט דער זאָגער אַ געשריי געטון אויף דער קאַץ אינמיטן דער תפילה און אַלע ווייבער האָבן אים נאָכגעזאָגט: אַ קאַטאַ!...

— חנהלע! — האָט איין יידענע זיך אָפּגערויפן צו דער צווייטער, ווישנדיק די נאָז — דאַכט זיך מיר, אַז פּאַראַיאָרן צו „יעלות“ האָבן מיר געזאָגט צוויי מאָל אַ קאַטאַ... — האָסט פּאַרגעסן, פייגעשי קרוין, אַז פּאַראַיאָרן האָבן מיר געהאַט אַן עבוד-יאָר?... האָט חנהלע געענטפערט—האָט מען דעריבער דאַן געזאָגט צוויי מאָל...

איבערנערדיקט די שול...

כעלם האָט אַמאָל געדאַרפט
 איבעררוקן די שול, האָט מען נישט געוואוסט, ווי אזוי מען מאַכט
 דאָס. האָט מען געמאַכט אַ גרויסע אַספה, געטראַכט און געטראַכט
 דריי טעג מיט דריי נעכט און געפונען אַ מיטל:
 אַרבעט...

אזוי ווי אַרבעט זענען קיילעכיק, האָט מען אינטערגעשאַטן פון
 איין זייט שול אַרבעט און גאַנץ כעלם האָט גענומען שטופן די
 שול אזוי לאַנג, ביז מ'האָט זי אַרױפגעשטופט אויף די אַרבעט און
 דערנאָך איז זי שוין אַליין געגאַנגען...

איבערנעניצעוועט דאָס באַד

דאָס כעלעמער באַד איז אַלט גע-
 וואָרן. האָט מען געמאַכט אַן אַספה און גענומען טראַכטן: וואָס טוט
 מען, אַז מען זאָל האָבן אַ ניי באַד און ס'זאָל נישט קאָסטן קיין
 סך געלט?

האָט מען געטראַכט און געטראַכט און מען איז געפאַלן אויף
 אַן עצה: איבערניצעווען... גאַנץ כעלם מעג איבערניצעווען אַלטע
 פאַרטנס אויף דער צווייטער זייט און מאַכן זיי פאַר ניי, פאַרוואָס
 זאָל מען נישט איבערניצעווען אויך דאָס אַלטע באַד?
 האָט מען אזוי געטון.

גענומען און איבערגעדרייט דאָס באַד אויף דער צווייטער זייט
 אזוי, אַז די ווענט זענען אויסגעקומען איבערווייניק און די שוויץ-
 בענק אין דרויסן...

דורי אזורי פון דעם כעלעמער חזן איז געוואָרן אַ בהמה...

דער כעלעמער חזן האָט געזען אין אַן אַלטן קבלה-ספר, אַז הושענא רבה נאָך האַלבער נאַכט, ווען די לבנה גייט אַרויס אינמיטן הימל, קאָן יעדער מענטש וויסן זיין גורל, וואָס מיט אים וועט געשען אין דעם יאָר. מען דאַרף נאָך אַ קוק טון אויף דעם אייגענעם שאַטן: איז דער שאַטן אַ גאַנצער, איז אַ סימן, אַז מען וועט האָבן אַ גוט יאָר. איז חלילה, דער שאַטן אַן אַ קאָפּ, איז אַ סימן, אַז מען וועט דאָס יאָר שטאַרבן. אָן אַ האַנט – איז אַ סימן, אַז מען וועט קראַנק זיין. אַלץ איז אַפּהענגיק פון אייגענעם שאַטן אקעגן דער לבנה...

האָט זיך דאָס דער חזן גוט אריינגענומען אין זינען און האָט געווארט אויף הושענא רבה ביינאַכט, ער זאָל זיך דערוויסן, וואָס מיט אים וועט דאָס יאָר פאַסירן.

אז ס'איז געקומען די נאַכט פון הושענא רבה, איז דער חזן אוועק אין דער גרויסער שול זאָגן תהלים מיט גרויס כּוונה. אז מען האָט געענדיקט דעם תהלים, איז שוין געווען א שעה נאָך א האל-בער נאַכט, פונקט ווען די לבנה איז ארויס אויפן מיטן הימל. אלע זענען זיך צעגאנגען אהיים, און ער איז געבליבן דער לעצטער. געוואָלט האָט ער, אז ער וועט ארויס אויף דער גאס זיך צוקוקן צו זיין שאַטן, זאָל ער זיין איינער אליין, און קיינער זאָל אים נישט שטערן אזוי, אז ער זאָל זיין זיכער, אז דער שאַטן איז זיי-נער אן אייגענער...

אז ער איז ארויס אויף דער גאס און דערזען די הושענא-רבאדיקע לבנה אויפן הימל, האָט דאָס הארץ אים גענומען שטארק

שרעקן און ער האָט נישט געוואויסט, וואָס צו טוין. כאפן א קוק אויפן שאַטן האָט ער מורא געהאט, טאַמער דערזעט ער זיך אָן א קאַפּ, נישט קוקן - וועט ער דאָך נישט וויסן, וואָס מיט אים וועט דאָס יאָר געשען. הקיצור, דאָס הארץ האָט אים געקלאַפט: יאָ קוקן, נישט קוקן - ער האָט זיך אָבער נישט געקאָנט איינהאלטן און ער האָט מיט האַלב-פארמאכטע אויגן געגעבן א קוק אויף זיין שאַטן און דערזען א קאַפּ פון א בהמה (א בהמה איז געשטאנען אין דער זייט און מעלע-גרה געווען, האָט ער דערזען איר שאַטן..)

א טויטער איז ער געבליבן שטיין, דערזענדיק אין זיין שאַטן דעם קאַפּ פון א בהמה. הענט און פיס האָבן אים גענומען ציטערן און מיט די לעצטע קרעפטן האָט ער זיך צוגעשלעפט אהיים. ער איז אריינגעפאלן א פארחלשטער אין שטוב און זיך א וואָרף געטון מיט א כליפער יי אין בעט אריין.

- וואָס איז מיט דיר געשען? - האט די חזנטע גענומען פּרעגן און זיך אויך דערשראָקן.

- געוואַלט, איך בין א בהמה! - האָט ער זיך צעשריגן - כ'האַב אַליין געזען דעם שאַטן אקעגן דער לבנה. ס'איז היינט הוישענא רבה, אַליין געזען אין א קבלה-ספר...

אז די חזנטע האָט דערהערט אזעליכע ווערטער, האָט זי אויך אָנגעהויבן גלויבן און גענומען ברעכן מיט די הענט: א בראַך איז מיר געשען! אפשר יאָ... און האָט גענומען אים באטראַכטן פון אלע זייטן.

- וואו איז דער שפיגל? דעם שפיגל גיט מיר אהער! - האָט ער זיך צעגעוואַלטעוועט - לאַמיר זיך אָנקוקן...

אז ער האָט דערזען אין שפיגל, אז ער איז נישט קיין בהמה, האָט ער זיך אלץ נישט באַרואיקט. דערווייל - האָט ער אלץ גע-טענהט - בין איך נאָך נישט קיין בהמה. איך וועל אָבער געוויס ווערן אַ בהמה, כ'האַב אַליין געזען דעם שאַטן...

אַ גאַנצע נאַכט האָט דער חזן מיט דער חזנטע געהאַלטן אין איין וויינען אויף זייער ביטער אומגליק, און אויף מאַרגן האָט ער באַשאַסן שוין נישט גיין אין שול אַריין.

— אויב ס'איז מיר באַשערט צו זיין אַ בהמה, זאָל איך זיין אַ בהמה אין דער היים — האָט ער זיך געטראַכט — און טאָמער ווערט ער, חלילה, אַ בהמה אין שול נעבן עמוד, דעמאָלט איז גאָר שלעכט: די בעלי-בתים וועלן פון אים לאַכן און די קצבים וועלן אים קוילענען אויף פלייש און אויפעסן...

אויף מאַרגן אין דער פרי, דער עולם איז געקומען צו הושע-נות אין שול אַריין — נישטאָ דער חזן. מען האַלט שוין ביי „המלך“ און דעם חזן זעט מען נישט.

האָט מען אַוועקגעשיקט דעם שמש אים רופן — ער וויל נישט גיין, ער האָט מורא.

איז געקומען דער שמש נאָך אַמאָל מיט אַ געוואַלט, אַז מ'האַלט שוין ביי „המלך“ און טאָמער קומט ער נישט דאַווענען, וועט מען אים אָפּזאָגן פון חזנות...

דערהערט אָפּזאָגן פון חזנות, איז אים ווידער שלעכט גע-וואָרן. דערווייל, ביז וואָס-ווען און ער קאָן נאָך בלייבן אָן פרנסה אויך... איז ער געפאלן אויף אַ שכל און געזאָגט צום ווייב:

— הער, מיין ווייב! איך גיי אין שול דאַווענען, און דו זאָלסט מיטגיין מיט מיר. נאָ דיר אַ שטריקל, דו זאָלסט אַרויפגיין אויף דער ווייבערשער שול און פון מיר קיין אויג נישט אַראָפּנעמען, און אַז דו וועסט דערזען, אַז איך הויב אָן ווערן אַ בהמה, זאָלסטו באַלד אַראָפּ הינטן אין שול פאַרוואַרפן אויף מיר דאָס שטריקל און מיך באַלד אַוועקפירן אַהיים.

אַז דער חזן איז געקומען אין שול אַריין, האָבן אַלע אויפגע-רעגטע בעלי-בתים אים באַגעגנט מיט זידלעריי, פאַרוואָס ער האָט פאַר-שפעטיקט. איז ער צוגעגאַנגען צום עמוד אַ דערשראָקענער און אַ האַלב-צעמישטער. ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז אַלע קוקן אויף אים משונהדיק און מען דערקענט אין אים עפעס... די אויגן האָבן אים אָנגעהויבן שווינדלען, אין האַלז האָט זיך אים דאָס קול פאַר-האַקט און וועלנדיק אויסשרייען דעם „המלך“, האָט ער געגעבן אַ געשריי האַמע... און מער איז נישט געגאַנגען און עפעס אַזוי ווילד, אַז די גאַנצע שול האָט זיך צעלאַכט...

דערהערט, אַז דער עולם לאַכט, האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער האָט אַ ריטש געטון ווי אַ בהמה... איז ער נאָך שטאַרקער צעמישט און צעטומלט געוואָרן. די קונדסים, דערזענדיק, אַז דער חזן האָט אַ געשריי געטון: „האַמע“... ווי אַ בהמה, האָבן זיי אים אַרומגערינגלט און גענומען ריטשען: מע... מע... מע... עס איז: עוואָרן אַ האַרמידער, דער עולם האָט גענומען פאַטשן אין די שטענדערס און שרייען: נו, נו, פאַר וואָס דאַוונט דער חזן נישט? און דער חזן איז געשטאַנען אַ געליימטער, בלייך ווי די וואַנט און געמאַכט מיטן מויל משונהדיקע העווזות, פאַרריסן דעם קאַפּ צו דער ווייבערשער שול און געשריגן ווילד:

- ראַטעווע, יענטע! גיכער דאָס שטריקל!... נעם מיך צו פונדאַנען!

באַלד איז אַראָפּ די חזנטע פון דער ווייבערשער שול, האָט אים פאַרוואָרפן דאָס שטריקל אויפן האַלז און גענומען אים שלעפן אַהיים מיט אַ ילדה:

- וויי איז צו מיר, וויסט איז אונזער מזל, דער חזן איז דאָך געוואָרן אַ בהמה!

דער חזן האָט זיך נאַכגעשלעפט דער חזנטע פאַרן שטריקל, און געהאַלטן אין איין ריטשען: האַמע... האַמע... און גאַנץ כעלם איז אים נאַכגעלאָפן...

כעלעמער בית-הקברות

(א מעשה אין פערזן)

I

כעלם איז אַ שטאַט פון גרויסע נאַראַנים,
און אַז מען שמועסט, איז דאָך וואָר.
דערצייל איך אַ מעשה, וואָס האָט זיך פאַרלאָפן
פאַר הונדערט פויפציק יאָר.
כעלם איז דעמאָלט אַ קליינער ישוב געווען, האָט נישט
געהאַט קיין אייגענעם חזן, קיין אייגענעם רב.
די וועלט האָט פון כעלם נישט געהערט.
כעלם האָט מיט הרוביעשאָוו פאַרקערט.
און ס'איז געווען גרויסע צרות:
שבת הגדול און שבת תשובה איז נישט געווען, ווער ס'זאָל
זאָגן אַ דרוש
האָט זיך געטראָפן אַ חתונה, איז הרוביעשאָוו געקומען נאָך
רח"ש.

און אויף אַ ברית-מילה ביי אַ בעל-הבית
איז נישט געווען, ווער ס'זאָל נעמען סנדקאות.
ס'איז נישט געווען וועמען דעם חמץ צו פאַרקויפן.
און מיט אַ שאלה --
האָט מען געדאַרפט קיין רוביעשאָוו לויפן.
ערגער פון ערגער איז אָבער געווען אַן בית-הקברות.
האָט זיך געמאַכט אַ בר-מנן,
האָט ער נעבעך געמוזט אָפקומען חבוט-הקבר מיט גלגול-
מחילות.

פאָרנדיק פון כעלם קיין הרוביעשאָווי איבער בערגער אין גריבער, אין זיך צעטרייסלעך און צעברעכן די ביינער מיט די גלידער. זענען זיך צונויפגעקומען אלע שטאַט-לייט אויף אַ גרויסע אַספה און גענומען טראַכטן:

בכּן, עס איז פאַר זיי אַ גרויסער חסרון, וואָס טויג זיי, זיי זאָלן דאַרפן אלע נאָכן טויט פאַרן? אז זיי וועלן האָבן אַן אייגענעם בית-הקברות, וועלן זיי דאָס אַליץ פאַרשפאַרן... הכּלל, האָבן זיי דערלאָנגט אַ בקשה צום גיבערנאַטאָר, ער זאָל זיי זיין מתיר:

בכּן, זיי זענען אויף גרויסע צרות, ווילן זיי האָבן אַן אייגענעם בית-הקברות. עס האָט אָפגעקאַסט פיל געלט. די חשובי-העיר האָבן זיך פאַר זיי געשטעלט, חדשים האָבן זיי מיט די שרייבערס געקערט און געפאַרעט; פאַליציי אַליין האָט זיך פאַר דעם געסטאַרעט, ביז מ'האָט באַקומען פון גיבערנאַטאָר די גוטע חתימה.

II

איז אין כעלם געוואָרן שמחה וששון. מ'האָט גענומען זינגען און טאַנצן אין די גאַסן. אַ קלייניקייט עפעס אַן אייגענעם בית-הקברות? דאַרף מען דאָך שוין גאַנץ הרוביעשאָווי אויף פפרות... באַלד האָט מען אויסגעזוכט אַ פרה אדומה, און דעם שוחט ר' יהודה, האָט זי געקוילעט אויף אַ גרויסער סעודה. אויף אַ גרויסן עולם האָט מען זיך געטון ריכטן, און ביים עסן האָט מען גענומען ברייט פאַרן בית-הקברות טראַכטן:

אויף וועלכן פלאץ וועט זיין פארן בית-הקברות בעסער?
 וואָס פאר אַ פאַרקאַן
 און וואָס פאַראַ שלעסער?
 איינער האָט געזאָגט, מען זאָל דעם בית-הקברות מאַכן
 אויפן שפיץ באַרג.

אַ צווייטער האָט פאַרגעלייגט — ביי אים אויפן גאַרן.
 אַ דריטער האָט אָנגעוויזן, אַז ס'וועט זיין אַ גרויסער חסרון:
 ווייל טאָמער וועט וועלן אַ מת קומען עמעצן צו חלום,
 וועט ער אַראָפּפאַלן און ברעכן דעם קאַרק...
 איז שוין גלייכער, זאָגט ער:

— אין מאַרק.

פונקט אין דער מיט.

פאַר יעדן נאָענט און גוט.

איטלעכער אויף זיין משפּחה.

וועט געבן השגחה.

מיט אַ גלעזל קאָווע,

מיט אַ גלעזל טיי,

און אויף אַ געלעגער —

אַ פּריש ביסל היי...

איינער איז געקומען מיט גאַר אַ נייעם חלום:

מען זאָל מאַכן צוויי

איינעם אויף אינדערוואַכן

און איינעם אויף שלש רגלים...

אַזוי האָט מען געטראַכט,

אַ האַלבע נאַכט,

געבראַכן די מוחות,

איבער די כוחות.

יעדער מיט זיין פּלאַן.

מיט זיין עצה.

פלוצלינג איז אַרויס אַ מאַן מיט אַן אויפטו אַ נייעם.

אַ ריכטיקע עאלה:

— ווי אזוי קאָן מען אויפשטעלן אַ בית-החיים?
 — ווי אזוי קאָן אַ ריין שטיקל פעלד דעם נאָמען בית-
 הקברות האָבן,
 אַז מ'האַט אויף דעם נאָך קיינעם נישט באַגראָבן?...
 — גערעכט! — האָבן אַלע געשריגן — גערעכט!
 עס לייגט זיך אויפן שכל...
 אָבער זייט מוחל —
 די שאלה איז זייער האַרב:
 ווי נעמט מען אַ מת צו דער ריכטיקער מינוט,
 אַז גראַד איצט וויל אין כעלם קיינער נישט מאַכן אַ שטאַרב!
 איז דאָך ווידער נישט גוט.
 איז מען געזעסן ווידער געטראַכט און געטראַכט,
 אַ גאַנצע נאַכט,
 און ס'איז געבליבן,
 אַז כעלם קאָן אויף אַ מת נישט וואַרטן.
 אַ בית-הקברות מוז מען באַלד האָבן
 אַי, וואו נעמט מען אַ מת צום באַגראָבן?
 דאַרף מען זיך געבן מי.
 און אויב ס'וועט נישט זיין הי,
 מען וועט נישט קריגן אַ היגן —
 דאַרף מען זען פון דער פרעמד פאַר געלט קריגן...

III

און אזוי איז געבליבן.
 האָט מען אויסגעקליבן
 צוויי פון די חשובי-העיר,
 געדינגען האָט מען אַ פּור,
 געלט האָט מען צונויפגעזאַמלט נאָך פריער.
 מען האָט גענומען ביי יעדערן.
 אַרעמע לייט האָבן געבראַכט אַפילו פון די קישנט די פעדערן.

ס'איז געווען אָן אַ שיעור אין אָן אַן ערך.
 און צדה לדרך.
 גאַנץ כעלם האָט זיי באַגלייט.
 און מיט אַ ניגון.
 ס'זענען מיטגעלאָפֿן קינדער פֿון די וויגן.
 און אָנגעוואונטשן האָט מען די לייט,
 זיי זאָלן זיין מצליח,
 אַז גאַרנישט ווייט
 אין ערשטן שטעטל זאָלן זיי אַ בר-מנן קריגן.

IV

הקיצור:
 זענען זיי געקומען אין אַ שטעטל,
 אַן עיר מצער.
 זיך דערפרעגט צו אַ מצבה-קריצער:
 צי ווייסט ער נישט עפעס אָן אופן,
 וואו ס'איז דאָ אַ מת צו קויפֿן.
 יענער איז נישט געווען קיין נאַר.
 פֿאַרשטאַנען באַלד, דאָס זענען כעלעמער קלוגע יונגען,
 און ווי פֿיל מען וועט זיך הייסן, וועלן זיי זיך נישט דינגען
 מאַכט ער צו זיי:
 — איר האָט געטראָפֿן פֿונקט ווי אין קאַרב,
 גראָד היינט האָט איינער געמאַכט אַ שטאַרב,
 אין קהל דאַרף דעם הקדש רעפּערירן,
 וועט מען אים אַוודאי לאָזן אַרױספֿירן.
 איר וועט אָבער פֿאַר אים דאַרפֿן צאָלן אויפֿן לױט.
 האָט עפעס אַ ווערט געלט אין אַ גרויסער נױט?
 האָבן די כעלעמער באַצאָלט, וויפֿיל מ'האַט פֿאַרלאָנגט.
 די נאַראַנים האָבן זיך אָבער נישט באַקלערט.
 אַז מען האַלט זיי פֿאַר פּערד,

אז מען האָט זיי אַ לעבעדיקן פאַר אַ טויטן פאַרשטעלט...
 אַבי ביי זיי אויסגענאַרט דאָס געלט...
 און פון גרויס גדולה
 האָבן זיי אים נישט אָנגעקוקט אפילו.
 און אַנטלאָפן, וואו דער פעפער וואַקסט
 מיט דעם שיינעם לאַקס...

V

ווי זיי זענען אָפגעפאַרן עטלעכע מייל,
 זענען זיי די הערצער אַוועק דערווייל.
 זענען זיי אַריין אין אַ קרעטשמע טרינקען אַ גלעזל אַקעוויט.
 דעם לעבעדיקן בר-מנן איז אויפן וואַגן אויך געוואָרן נישט
 גוט.

האָט ער זיך געטון טראַכטן:
 — איר וועט זיך דאָ אַ שוואַרץ יאָר אויסרעכטן.
 איך וועל אייך דאָ אָפקלאָגן,
 וועל אויסדרייען און אָפקראַצן מיט פעיד אין וואַגן.
 דערנאָך וועט איר מיך מעגן יאָגן
 אין צום ונתנה-תוקף קלאָגן...
 דער בחור האָט נישט לאַנג געקלערט
 און אויסגעדרייט און אָפגעקראַצט מיט וואַגן ין פערד...
 די כעלעמער קומען אַרויס,
 נישטאָ די פּוּר פאַרן הויז.
 פינסטער איז זייער וועלט,
 ס'האָט זיי אָפגעקאַסט אַזוי פיל געלט.
 ווי אַזוי קומט מען צו קהל?
 קרח מכאן און קרח מכאן...
 די לייט קומען צוריק מיט אַ געוואַלט אין קרעטשמע אַריין.
 איז דער קרעטשמער אויף זיי אויפגעזעסן ווי אויף אַ גע-
 פּגרטן פערד:

— א בר-מנן לאָזט מען איבער אליין?
 מען דארף אים היטן, ביז מען לייגט אריין טיף אין דער
 ערד...

מן הסתם האָט איר אים געלאָזט אליין איבער,
 האָט ער אָפגעקראַצט קיין קיר"ה אַריבער...

VI

די כעלעמער זענען אַוועק אַהיים אבֿל וחפוי ראש.
 אין כעלם קוקט מען אויף זיי אַרויס,
 ווי אויף משיחן.

קרים זיי זענען געקומען מיט די פיס צו קריכן,
 און דערציילט, וואָס מיט זיי האָט געטראָפן.
 מילדא איז געוואָרן אין כעלם אַ יאָמער און געוויין
 עד לשמים.

שלעכט:

זאָל מען ווידער קויפן אַזא העלד,
 איז נישטאָ קיין געלט.
 און צווייטנס — טאַמער מאַכט ער אויך אַ ויברת...
 און דאָ איז גרויסע צרות.

מען דארף עפענען דעם בית-הקברות —
 האָט מען געטראַכט און געטראַכט,
 דריי טעג מיט אַ נאַכט.

און מען איז געפאלן אויף אַ גוטן פלאַן:
 עס מוז פון די אייגענע שטאַט-לייט
 אַ בר-מנן זיין צו דער צייט...

נאָר אַזוי ווי קיין כעלעמער וויל אויף צו להכעיס פונקט
 איצט נישט שטאַרבן,

איז דאָ אַ פלאַן:

מען זאָל גוזר-תענית זיין.
 אנשים, נשים וטף זאָלן אַזוי לאַנג פאַסטן.

ביז עס וועט זיין א היימישער אריינצולייגן אין קאסטן...
 און געבליבן איז בהסכמ פולם :
 קודם-כל זאל מען אויסזאגן אכצן מאָל תהלים.
 און גאַנץ מעמדות אויסזאָגן,
 און די גאַנצע שטאַט זאל זיך לאָזן מלקות שלאָגן.
 און חברה נאַראָנים האָבן גענומען פאַסטן אזוי לאַנג,
 ביז איינער איז געוואָרן קראַנק.
 מילא איז געוואָרן אין שטאַט אַ שמחה מיט אַ פרייד
 די חברה קדישא איז געקומען גרייט.
 דער גבאי שטייט שוין מיט דעם „מעבר יבוק“,
 און טיילט דער גאַנצער חברה טאַבאַק.
 און איטלעכער באַזונדער האָט אים דעם דופק געטון טאַפן
 מען וואָלט שוין אים גערן פון בעט אַרויסכאַפן.
 איינער רופט זיך אָן:
 מען דאַרף שוין לייכט ברענען.
 אַ צווייטער שלעפט שוין פון קישן אַ פענע...
 הכלל, זיי זענען איבערן חוֹלה אזוי לאַנג געשטאַנען.
 ביז די נשמה איז אים אויסגעגאַנגען.
 זאָגט איינער :
 איך וועל אייך זאָגן שענער :
 אפשר וועט ער מאַכן אַ ויברח ווי יענער ?
 וועל איך אייך זאָגן אַ נייע מאָווע :
 מען זאל אים אַ האַנט צו אַ פוס צו קאָוען.
 וועט מען זיין בטוח,
 אַז ער וועט מוזן לייגן עד ביאת המשיח...
 האָט מען גענומען דעם פאַרטעט,
 אים אָנגעקאָועט אויף האַנט און פוס אַ פראַנזלעט.
 אים אָפגעטון זיין רעכט –
 און אַ גוטע נאַכט...

VII

ס'איז נישט אַוועקגעגאַנגען קיין אַכט טאָג -
אַ יאָמער אַ קלאָג.
פונקט צווישן מנחה און מעריב, אום שבעה עשר בתמוז.
דער טויטער איז געקומען אין בית-המדרש פון בית-הקברות.
אַ שרעק, אַ בהלה אויף גרויס און אויף קליין.
וואָס איז ?
עס איז אים נישט היימלעך, זאָגט ער, צו ליגן אליין...
און ער וועט נישט אַוועקגיין און וואַרטן,
ביז מען וועט אַ צווייטן אָנגרייטן.
איז מען זיך צעלאָפּן אין שרעק אַהיים.
אין לעכער און אין שפּאַלטן.
דער טויטער זיצט דריי טעג און גייט נישט אַוועק.
ער זעט, עס נעמט נישט קיין עק.
האַט ער זיך מיישב געווען אזוי:
האַט צוגענומען די צדקה-פּושקע מיטן „כל-בו“.
אויסגעטרונקען דעם בוימל פון נר-תמיד,
איבערגעדרייט דעם עמוד,
צוגענומען דעם שופר מיט די „שטיקעלעך“ פון דער גאַנצער
שטאָט...
און אַלע בעזעמלעך פון באָד
און איז נעלם געוואָרן אויף גיך.
איז געגאַנגען קהל און פאַרשריבן די מעשה אין פּנקס-בוך.
און געהאַלטן האָט מען דאָס בסוד,
אַז דער מת האָט אָפּגעקראַצט פון בית-הקברות
און פאַרפּאַלן ווי אין בראַד...
אַט אַזעלכע שרעק און צרות,
איז כעלם אויסגעשטאַנען ביים אָפּנעמען דעם ערשטן בית-הקברות.

צולֿיב אַ וואַנט-לוח

דער גבאי פון כעלעמער שול איז געווען אין בריסק וועגן מסחר האָט ער, דרך אַגב, איינגע-קויפט אַ גרויסן וואַנט-לוח פאַר דער שול, כדי דער עולם זאָל וויסן ווי אזוי זיך נוהג צו זיין אַ גאַנץ יאָר מיט לייכט-בענטשן, וויסן ווען דער מולד איז וכדומה.

איז אויך דער צווייטער גבאי געווען אין בריסק און האָט אויך דאָרט געקויפט אַ וואַנט-לוח פאַר דער שול.

איז געוואָרן אין כעלם אַ טומל: צוויי וואַנט-לוחות, צו וואָס דאַרף מען צוויי?

האָט מען געמאַכט אַן אַספה, געטראַכט דריי טעג מיט דריי נעכט און ס'איז געבליבן, אַז צולייב דעם, וואָס ס'איז דאָ אַן איבערי-קער וואַנט-לוח און ס'איז אַ שאַד געלָט, זאָל מען צום לוח צובויען אַ נייע שול.

און אזוי האָט מען געטון.

דער קלוגער רב און דער שכל מיט די שליסלען

דער כעלעמער רב איז געווען זייער אַ גרויסער חכם. ער האָט אַליין געוואוסט, אַז תמיד, ווען ער צערעדט זיך מיט מענטשן, רעדט ער אָפּט אַרויס גרויסע נאַרישקייטן. איז ער געפאַלן אויף אַ שכל: ער האָט אָפּגעמאַכט מיט דער רביצין, אַז תמיד, ווען מענטשן וועלן קומען און ער וועט זיך שטאַרק צע-רעדן, זאָל זי אַריינקומען און זאָגן: זאָל דער רב געבן די שליסלען פון קאַסטן – וועט ער זיך דערמאַנען, אז ער רעדט נאַרישקייטן און אויפהערן.

איינמאָל זענען זיך צונויפגעקומען צום רב חשובע בעלי-בתים פון שטאָט. דער רב האָט גערעדט און דוקא קלוג גערעדט אַזוי, אַז ער איז אַליין שטאַרק געווען צופרידן פון זיך. פּלוצלינג עפנט זיך די טיר, עס קומט אַריין די רביצין און גיט אַ זאָג: זאָל דער רב געבן די שליסלען פון קאַסטן.

– זאָגט מיר, איך בעט אייך – האָט דער רב זיך אָנגערופן צו די חשובע בעלי-בתים – וואָס אַזוינס פאַר אַ נאַרישקייט האָב איך דאָ גערעדט, וואָס די רביצין איז פּלוצלינג אַריינגעקומען און געהייסן, איך זאָל איר געבן די שליסלען פון קאַסטן? ...

פארוואָס מען האָט אָפּגעזאָגט דעם כעלעמער שומר אַ הוספה

כעלם האָט אַמאָל דערהערט, אַז משיח קומט, האָט מען מורא געהאַט, אַז ער וועט פאַרבייגיין נעבן כעלם און אין שטאָט נישט אַריינגיין. האָט מען געדינגען אַ שומר, וועלכער איז געשטאַנען טאָג ווי נאַכט אויפן כעלעמער באַרג און אַכטונג געגעבן אויף משיחן - אַז ער וועט דורכגיין, זאָל ער אים אַריינבעטן אין שטאָט.

דערווייַל האָט דער שומר זיך אַרומגעקוקט, אַז צען גילדן אַ וואָך איז צו ווייניק אויף צו קאָנען מפרנס זיין אַ ווייב מיט קינדער און ער איז געקומען בעטן פון דער קהלה אַן הוספה. האָט דער רב אים אָפּגעזאָגט צו געבן אַ הוספה. - אמת טאַקע - האָט דער רב געזאָגט - אַז צען גילדן אַ וואָך איז פאַרן שומר אַ קליינע שכירות, דערפאַר האָט ער אָבער אַן אייביקע שטעלע.

דער סימן אין באַד

4 כעלעמער האָט זיך געפאַרעט אין באַד. און אַזוי ווי ער האָט זיך אויסגעטון נאַקעט, האָט ער מורא געהאַט, ער זאָל זיך נישט פאַרבייטן מיט אַן אנדערן, האָט ער גענומען אַ רויט שטיקעלע וויליטשקע און זיך ארומגעבונדן די פיס, כדי ביים אַרויסגיין, אז ער וועט א קוק טון אויפן פוס און דערזען דעם רויטן פּאָדעם, וועט ער וויסן, אז דאָס איז ער. אז ער איז ארויף אויף דער הויכער באַנק זיך שמייסן, האָט זיך דער פּאָדעם צעווייקט און איז אראָפּגעפאלן. א צווייטער כעלעמער האָט אים אויפגעהויבן און מיט אים ארומגעבונדן זיין פוס.

ביים אַרויסגיין פון שוויץ-באַד אַנצוטון זיך די מלבושים, ער גיט אַ קוק – אַן אומגליק, נישטאָ דער רויטער פּאָדעם. מען האָט אים פאַרביטן.

האָט ער גענומען לויפן איבער דעם באַד זוכן זיך אַליין. ער גיט אַ קוק – איינער שטייט מיט אַ רויטן פּאָדעם אויפן פוס. ער לויפט צו צו אים און זאָגט:
– אַ גליק, וואָס דו טראָגסט דעם רויטן צייכן! איצט ווייס איך, אַז דו ביסט איך. ווען נישט דער צייכן, וואָלט איך אַוועקגע-
גאנגען אַהיים אַ פאַרביטענער...

בעדרויט די חופה

אין כעלם איז פאָרגעקומען אַ חופה. האָט מען זיך אַרומגעזען, אַז דער חתן מיט דער פֿלֶה שטיין מיט די פנימער צו מערב און דאָרפן שטיין מיט די פנימער צו מזרח.

האָט מען גענומען דרייען די חופה און וויפיל מען האָט געדרייט, איז חתן-פֿלֶה אַלץ געשטאַנען מיט די פנימער צו מערב, נישט צו מזרח.

— שוטים, וואָס איר זענט! — האָט זיך אָנגערופן אַ פרעם-דער — וואָס דרייט איר די חופה, דרייט אויס חתן-פֿלֶה! האָט מען אַזוי געטון און זיך אַרומגעזען, אַז דער פרעמדער איז גערעכט און מען האָט נישט אויפגעהערט איינער דעם צווייטן צו דערצייילן, וויפיל חכמה ס'איז נאָך דאָ אויף דער וועלט.

וואו זענען אַה נגעקומען די כעלעמער נאַראַנים

נײַשט ווייט פון כעלם הינטער
 דער שטאָט, האָט געוואוינט אישׁובניק זייער א קלוג יידל. בערל האָט
 מען אים גערופן, זענען אים די געשעפטן געגאנגען שלעכט. איז
 אים איינגעפאַלן א געדאַנק:

הנה, אזוי ווי ער האָט כעלם פאר דער נאָז – פארוואָס זאָל
 ער מיט זיין קלוג קעפל עפעס נישט קאָנען אויטראכטן אזעלכעס,
 ער זאָל פון כעלם קאָנען געהאָלפן ווערן?...

האָט ער זיך מישב געווען, געקויפט אַן אַלט מאָגער פערדל,
 אַריינגעפאַרן אין שטאָט, זיך אוועקגעשטעלט נישט ווייט פון שול,
 אויסגעשפאַנט דאָס פערדל און אוועקגעשטעלט מיטן קאָפּ צום ווע-
 געלע און מיטן הינטן אַרויס, און אַריינגעשטעקט דעם פערדל אונ-
 טערן עק אַ גאָלדענעם אימפעריאַל אַזוי, אַז ס'האָט האַלב אַרויס-
 געגלאַנצט... און אַליין האָט ער זיך אוועקגעזעצט אין דער
 זייט צוקוקן, וואָס ס'וועט זיין.

איז דורכגעגאַנגען אַ יידל פון דאווענען אין דערזען: אַ פערדל
 שטייט און פון זיין הינטן בלישטשעט אַרויס גאָלד... – איז אים גע-
 וואָרן טשיקאווע די זאַך, וואָס דאָס איז אַזוינס און ער איז צוגע-
 גאַנגען נענטער.

– וואָס וואונדערט איר זיך אַזוי, פעטער? – האָט בערל
 ישׁובניק זיך אָנגערופן – דאָס איז אַזאַ פערדל, וואָס אַז מען גיט
 אים פון איין זייט האַבער, גיט עס פון דער צווייטער זייט צוריק
 גאָלדענע אימפעריאַלן...

דערזען פאַר זיך אַזאַ אוצר, האָט ער באַלד גענומען אינטער-
 האַנדלען מיטן ישׁובניק, ער זאָל אים פאַרקויפן דאָס פערדל.

האָט דערזען אַ צווייטער, אַז מען דינגט זיך עפעס וועגן אַ פּערדל, איז ער אויך צוגעגאַנגען. דערוויסנדיק זיך פון דעם וואונדער-דער-פּערדל, האָט ער געזאָגט, אַז נאָר ער וויל דאָס קויפן. איז צוגעקומען אַ דריטער, אַ פּערטער, אַ פינפטער — ביז גאַנץ כעלם האָט זיך דערוואוסט פון פּערדל, וואָס אַז מען גיט דאָס פון איין זייט האָבער, גיט דאָס צוריק פון דער צווייטער זייט גאַלדענע אימפעריאַלן. ס'איז געוואָרן אַרום ישובניק אין זיין פּערדל אַ געוואַלטיקער אַג-לויף, אַ קריגעריי, אַן אַמפּעריי, יעדער איינציקער האָט דאָס געוואַלט פאַר זיך פאַקן און וויפיל איינער האָט געגעבן, האָט אַ צווייטער געגעבן מער, אַזוי לאַנג און אַזוי פּרייט, ביז מ'האָט זיך צעפאַטשט און אַראָפּגעבראַכט דעם רב אויפן פּלאַץ.

אַז דער רב איז געקומען אויפן פּלאַץ און דערזען, וואָס עס טוט זיך און איבער וואָס די גאַנצע מחלוקת קומט פאַר, האָט ער נישט לאַנג געטראַכט און אַרויסגעגעבן אַ פּסק, אַז דאָס פּערדל טאָר נישט געהערן צו קיין יחיד נאָר צו דער שטאַט-קהלה אַליין, פון וואָס מען וועט ציען די גאַנצע הכנסה פאַר צרכי-העיר, און האָט באַלד גענומען אונטערהאַנדלען מיטן ישובניק:

— וואָס ווילסטו, בערל, פאַרן פּערדל?

בערל האָט זיך געקווענקלט.

— ער וויל דאָס שוין גאַרנישט פאַרקויפן — זאָגט ער.

— דו מוזט דאָס, בערל, פאַרקויפן: אונזער שטאַט-קהלה איז אַרעם, גאָט אַליין האָט דיך צוגעשיקט — האָט דער רב אים גע-נומען איינרעדן.

— אויב אַזוי, טאָ וויל איך פאַר דעם פּערדל פינף הונדערט קערבלעך.

— דערהערט פינף הונדערט קערבלעך, האָט דער רב אים אָפּ-געסיליקט דאָס געלט און צוגענומען דאָס פּערדל.

באַלד האָט כעלם געמאַכט אַ גרויסע אַספה און גענומען טראַכטן, וואו מען שטעלט אַוועק דאָס פּערדל. איינער האָט געזאָגט, מען זאָל דאָס אַוועקשטעלן ביים רב אין שטוב; אַ צווייטער האָט פאַרגעלייגט, מען זאָל דאָס אַריינפירן אין דער

וויבערשער שול. הקיצור, מען האָט געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבן, אַז מען זאָל אויסגראָבן אויפן שול-הויף אַ טיפן גרוב, אַראָפּלאָזן אַהין דאָס פּערדל און מאַכן פון פּאַרנט אַן אָרט אויף אַראָפּשיטן האָבער און פון דער צווייטער זייט – אַ טיף אָרט אויף די אימפּעריאַלן...

האָט מען אַזוי געטון: אויסגראָבן אויפן שול-הויף אַ טיפן גרוב, אַראָפּגעלאָזט דאָס פּערדל און געוואַרט דריי טעג, אַז ס'זאָל זיך אָנקלײַבן אַ סך אימפּעריאַלן.

אויפן דריטן טאָג האָט מען געמאַכט ווידער אַן אַספה: וועמען מען זאָל אַראָפּלאָזן אין גרוב צונויפנעמען די אימפּעריאַלן, און ס'איז געבליבן, אַז קיין אַנדערן קאָן מען נישט פּאַרטרויען, נאָר דעם רב אַליין. האָט מען גענומען דעם רב און אַראָפּגעלאָזט אין גרוב אַריין.

דער רב האָט דאָרט געגראַבלט און געגראַבלט און איז אַרויס מיט גאָרנישט...

האָט מען אויפן רב נישט געוואַלט שטעלן און מען האָט אַראָפּגעלאָזט דעם ראש-הקהל אַליין. האָט ער דאָרט זיך געפּאַרעט אַ היפש שטיקל צייט און איז אויך אַרויס מיט גאָרנישט...

אַזוי די מעשה? – איז געוואָרן אין כעלם אַ טומל – איז בערל דער ישׁובניק אַ רמאי? אָפּגענאַרט גאַנץ כעלם? אַנו, צום ישׁובניק אַהיים! און דער רב מיט צוויי גבאים האָבן זיך אוועקגעלאָזט צום ישׁובניק אונטער דער שטאָט כד? אים עוקר מן השׁורש זיין...

II

דער ישׁובניק האָט גוט געוואוסט, וואָס אין כעלם קומט פּאַר, און אַז אַ ליאַדע מינוט וועט ער האבן ביי זיך דעם רב מיט די גבאים – האָט ער באַטראַכט אַ ניי שפיצל:

אַזוי ווי ער האָט געהאַט ביי זיך אין שטוב צוויי קראַליקעס, האָט ער איין קראַליק געגעבן דעם ווייב און איר אָנגעזאַגט, אַז באַלד ווי דער רב מיט די גבאים וועלן אַריינקומען אין שטוב און

פרעגן אויף אים, זאל זי נעמען דעם קראַליק, עפענען דאָס פענ-
סטער און זאָגן: לויף גיכער, קראַליק, אין וואַלד אַריין און רוף
בערלען אַהיים! און באַלד אין דער מינוט וועט ער אַריינקומען
פון דער צווייטער טיר מיטן צווייטן קראַליק, וועט דער רב מיט
די גבאים מיינען, אַז דאָס איז דער זעלבער קראַליק, וואָס דאָס
ווייב האָט אַרויסגעשיקט דורכן פענסטער אים רופן פון וואַלד, און
וועלן דערזען אַ פּרישן וואונדער פון קראַליק און פאַרגעסן אין דעם
פערד מיט די אימפעריאַלן...

און כך הוה:

אַזוי ווי דער רב איז אַריינגעקומען מיט די גבאים און אַ
פרעג געטון מיט כעס: וואו איז בערל? — האָט דאָס ווייב געכאַפט
דעם קראַליק, אים אַריינגעקוקט אין פנים אַריין און געזאָגט: לויף,
קראַליק, גיך אין וואַלד אַריין און רוף אַהיים בערלען! און אים
גיך אַרויסגעלאָזט דורכן פענסטער.

דער רב מיט די גבאים האָבן צוגעקוקט דאָס וואונדער, ווי
אַזוי דאָס ווייב האָט גערעדט צום קראַליק, אים געשיקט רופן בער-
לען, ווי אַזוי דער קראַליק איז גיך אַוועקגעשפּרונגען אין וואַלד אַריין,
און נאָך מער זענען זיי פאַרוואונדערט געוואָרן, אַז זיי האָבן דער-
זען, ווי בערל איז אַריינגעקומען מיטן קראַליק אויפן אַקסל פון
דער צווייטער טיר און אויסגעשריגן:

— אַט בין איך דאָ!

דער רב מיט די גבאים זענען נבהל ונשתומם געוואָרן פון
דעם, וואָס זייערע אויגן האָבן אַליין געזען...

האָבן זיי אינגאַנצן זיך געמאַכט נישט וויסנדיק פון פערד
מיט די אימפעריאַלן, און ס'איז זיי אַריין אַ נייער געדאַנק אין
קאָפּ: אַוועקהאַנדלען ביי בערלען דעם קראַליק...

— בערל! — האָט דער רב אָנגעהויבן — מיר זענען געקוי-
מען צו דיר, דו זאָלסט אויב פאַרקויפן דעם קראַליק, אוינזער קהל
איז אַרעם און קאָן קיין שמישים נישט אויסהאַלטן, זענען מיר גע-
קומען ביי דיר אַוועקקויפן דעם קראַליק און אים מאַכן פאַר
שטאַט-שמש...

בערל האָט זיך ווידער אָנגעהויבן קווענקלעך, אַז ער קאָן נישט, ער דאַרף אים אַליין האָבן אויף צו שיקן יעדעס מאָל אַ גאַנג... נאָר אַז דער רב מיט די גבאים האָבן זיך אויף אים שטאַרק אָנגעזעצט, האָט ער אויסגעפרעסט ביי זיי טויזנט קערבלעך און אוועקגעגעבן זיי דעם קראָליק.

דער רב מיט די גבאים האָבן צוגענומען דעם קראָליק און אַדעק מיט גרויס גדולה קיין כעלם.

— שוין, איצט דאַרף מען שוין קיין שמישים נישט, האָט מען זיך געפרייט, און אַז דער רב וועט שיקן רופן אויף אַן אספה, וועט דאָס נישט געדויערן שעהן לאַנג: דער קראָליק וועט שנעל ברענגען יעדן צו פירן און ס'וועט קאָסטן ביליקער אויך...

האָט קהל באַלד אָפגעזאָגט אַלע שמישים און געמאַכט דעם קראָליק פאַר שטאַט-שמש...

אויף מאַרגן האָט געדאַרפט פאַרקומען אַן אספה, האָט דער רב גענומען דעם קראָליק און אים געזאָגט: גיי, קראָליק, רוף אויף אַן אספה: ר' שאול'ן דעם גבאי ראשון, דודן דעם גבאי שני, מאיר שמחה דעם בעל טאַקסע, אלי דעם שוחט, מאיר קונציעס, יאַסלען דעם פאַטשטער, פייסיע דעם הזן, שכנה דעם ליכט-ציער, יואל קאַבאָן, הערשל קיפקע, שמאַניע דעם שניידער און זיסע האַלאָפּוז, נאָר אויף איין פּוס זאָלסטו דאָס מאַכן, דו הערסט? און האָט אים אַרויסגעלאָזט דורכן פענסטער.

ס'איז אוועק אַ שעה — נישטאָ דער קראָליק, צוויי שעה, דריי שעה, ס'איז שוין פאַרנאַכט — נישטאָ דער קראָליק. שוין נאָך מערב, עס דאַרף שוין פאַרקומען די אספה — נישטאָ קיין קראָליק און נישט קיין אספה...

אויב אַזוי, איז דאָך בערל דער ישובניק גאָר א געוואַלטיקער רמאי — האָט מען זיך אַרומגעקוקט — ווייניק וואָס ער האָט אָפּ-גענאַרט מיטן פערדל, וואָס מאַכט מיט אימפעריאַלן, האָט ער נאָך אַזוי מיאוס אַריינגענאַרט כעלם מיטן קראָליק דעם שטאַט-שמש... און דער רב מיט די גבאים האָבן זיך ווידער אוועקגעלאָזט

צוים ישובניק, אש להבה - זיך מיט אים אָפצורעכענען אזוי, ווי עס קימט אים פאַר אַזאַ רמאות...

בערל ישובניק האָט ווידער גוט געוואוסט, וואָס אין כעלם טוט זיך און האָט שוין אויסגעקוקט, אַז אַט-אַט קומט צו אים ווידער דער רב מיט די גבאים אים מקים פסק זיין און אָפצונע-מען ביי אים דאָס געלט - איז ער געפאלן אויף אַ פרישע המצאה און אָפגעמאַכט מיטן ווייב, אַז אזוי ווי מען וועט דערזען פון דערווייטנס דעם רב מיט די גבאים, זאָל זי זיך אַוועקלייגן אויף דער ערד טויט... ער וועט זי פאַוויינען דערנאָך וועט ער אַרויס-נעמען פון שענקל אן איי און וועט אָנקלאָפן מיט דעם איר אין שטערן, זאָל זי לעבעדיק ווערן און אויפשטיין... און אזוי איז געווען...

אזוי ווי דער רב מיט די גבאים זענען אַריינגעקומען צו בערלען אין שטוב פּוֹל גרימצאָרן, נאָר אים אַ לעבעדיקן צו צע-רייסן, האָבן זיי פּלוצלינג דערזען, אַ טויטער ליגט אויסגעצויגן אויף דער ערד איבערגעדעקט מיט אַ ליילעך, און בערל שטייט איבערגעבויגן איבער אים און קלאָגט מיט טרערן און שרייט:

— אזא ליכטיקע נשמה, טייערע חנה מיינע! אויף וועמען לאָטו מין איבער אויף דער נאַרישער וועלט?
ביים רב און די גבאים איז אָפגעשטאנען דער כּעס, גע-בליבן זענען זיי שטיין דערשראָקן, באַטראַכט דאָס טרויעריקע בילד און געהאָלפן בערלען וויינען.

פּלוצלינג האָט זיך בערל אויפגעהויבן און אויסגעשריגן:

— ניין, דו טאָרסט נישט שטאַרבן, דו האָסט נאָך דיינע זיבע-ציק יאָר נישט אויסגעלעבט! — ער איז צוגעגאַנגען צום שענקל אַרויסגענומען פון אַ קעסטעלע אַן איי, צוגעגאַנגען צום מת און אָנגעקלאָפּט מיט דעם אין שטערן פון מת, האָט זיך זיין ווייב

אויפגעהויבן און אַוועק א געזונטע און שטאַרקע גלייך אין קיך אַרײַן...

אַז דער רב האָט דאָס דערזען, האָט ער פאַרגעסן אין פּערדל מיט די אימפּעריאַלן און אינם קראַליק, דעם שטאַט-שמש – און האָט אַ זאַג געטון:

– בערל, דו ווייסט נאָך וואָס מיר זענען צו דיר געקומען? מיר ווילן דו זאָלט אונז פאַרקויפן דאָס איי, וואָס איז מחיה מתים... אונזער קהלה איז אַרעם און די שטאַט קאָן נישט אויסהאַלטן קיין דאָקטוירים מיט רופאים, פאַרקויף אונז בערל דאָס איי!

דער ישובניק האָט פאַרוואָרפן הענט און פיס: ניין, ער קאָן דאָס נישט, ער האָט דאָס בירושה פון עלטער-עלטער זיידן, וואָס האָט דאָס איבערגענומען פון זיין עלטער-עלטער זיידן און אַזוי כסדר. ס'שטאַמט נאָך פון די מרגלים. – ניין, איך קאָן דאָס נישט פאַרקויפן!

– דו מוזט דאָס אָבער טון, אויב נישט פאַר אונז, טאָ טו דאָס פאַר אונזער אַרעמער כעלעמער קהלה – האָט דער רב מיט די גבאים זיך געבעטן ביי אים רחמים.

– טאָ וויל איך דערפאַר גאנצע טויזנט קערבלעך! – האָט דער ישובניק ענדלעך אַרויסגעזאָגט זיין באַגער.

דערהערט טויזנט קערבלעך, האָט דער רב מיט די גבאים נישט געמאַכט קיין שהיות, אים געבראַכט די טויזנט קערבלעך און צוגענומען דאָס איי קיין כעלם.

אין כעלם איז געוואָרן ששון ושמחה. שוין! מ'האַט שוין קיין מורא נישט פאַרן מלאך-המות. אויף פפרות די רופאים מיט די פעלדשערס. ס'איז דאָ אַן איי, וואָס איז מחיה מתים...

באַלד האָט מען געמאַכט אַ גרויסע אספה אויף צו באַטראַכטן, ביי וועמען זאָל מען אַוועקלייגן דאָס איי און ס'איז געבליבן, אַז ביי קיינעם איז דאָס נישט אַזוי זיכער, ווי ביים רב אַליין און האַלטן זאָל ער דאָס אין דער זילבערנער פושקע, וואו ער האַלט סוכות דעם אתרוג...

און אַזוי האָט מען געטון.

פלוצלינג מאַכט זיך און עס ווערט קראַנק נישט מער און
 נישט ווייניקער ווי פייגעלע די רביצין אַליין. ס'איז געוואָרן אַ
 שמחה, אַ פרייד. מ'האַט נישט גערופן קיין פעלדשער, קיין רופא, קיינעם נישט. אַלעמען האָט מען געדאַרפט אויף כפרות, מ'האַט נאָר
 אָפגעוואַרט, זי זאָל שטאַרבן-וועט מען זי שוין דערנאָך מיטן איי
 מחיה מתים זיין...

און כך הוה:

זי איז אין אַ גוטער שעה געשטאַרבן. און באַלד ווי מען
 האָט זי אָפגעוואַרטן אויף דער ערד, האָט דער רב אַליין גענומען
 דאָס איי, צוגעגאַנגען און גענומען קלאָפן דער רביצין אין שטערן.
 זי רירט זיך נישט. האָט ער גענומען קלאָפן שטאַרקער -
 אַז זי טראַכט אפילו נישט זיך אַ ריר צו טון... האָט ער גענומען
 נאָך שטאַרקער קלאָפן אַזוי לאַנג, ביז דאָס איי האָט זיך אינגאַנצן
 צעבראַכן...

דערזען אַזאַ זאַך, איז די שטאַט שטאַרק אויפגעבראַכט געווען.
 אַזאַ רמאי, אַ שווינדלער! און באַלד ביי דער רביצינס קבורה אויפן
 בית החיים האָט מען באַשלאָסן: - „נפש תחת נפש"... און גיין
 צו בערלען זאָל שוין נישט דער רב, נאָר גאַנץ כעלם.

IV

אַז גאַנץ כעלם האָט באַלאַגערט בערל דעם ישובניקס שטוב
 האָט ער זיך שוין נישט געקאָנט אַרויסדרייען פון קהלס הענט.
 באַלד האָט מען געמאַכט אַ גרויסע אטפה צו באַטראַכטן, וואָס צו
 טון מיט אים.

סקילה, שרפה, הרג וחנק, שחטן, שטעכן, ברעכן, הענגען,
 שיסן, בראַטן, ציפן, רייסן, בייסן - אַזוי פיל מיתות האָט מען פאַר
 בערלען אויסגעטראַכט און צום סוף איז געבליבן, אַז קיין בלוט
 זאָל מען נישט פאַרגיסן, נאָר מען זאָל אים אריינלייגן אין אַ זאַק
 און אַריינוואַרפן אין טייך אַריין, וועט ער אַליין שטאַרבן...

און אזוי האָט מען געטון. מען האָט דעם חברה-מאַן אַרײַנגעלייגט אין אַ זאַק און אַוועקגעשלעפט צום טײך.

מען קומט צו צום טײך — פאַרפּרוּירן און ס'איז נישטאָ קײן לאַך אין אייז אויף אַרײַנצווואַרפּן אים.

וואָס טוט מען? דאַרף מען האָבן אַ האַק.

איז דאָך דאָס אָבער כעלם, איז גאַנץ כעלם אַוועק ברענגען אַ האַק און בערלען האָט מען דערווײל אַוועקגעלייגט אונטער דער בריק פאַרבונדן אין זאַק איינער אַלײן.

לייגנדיק אזוי אונטער דער בריק, הערט ער עס פאַרט דורך אַ פּרייך, איז ער געפאַלן אויף אַ המצאה און אָנגעהויבן שרייען פון זאַק אַרויס:

— נייע כצען ביטש קרוילעם? נייע כצען! (איך וויל נישט זײן קײן קײסער).

דער פּרייך האָט דערהערט, אַז עמעצער שרייט פון אונטער דער בריק אַרויס, האָט ער אָפּגעשטעלט דעם וואָגן, איז אַראָפּ אונטער דער בריק, אויפגעבונדן דעם זאַק און געפרעגט בערלען, וואָס דאָ קומט פאַר און וואָס ער שרייט אזוי: „נייע כצען ביטש קרוילעם“... דערצײלט אים בערל, אַז גאַנץ כעלם האָט זיך פאַרנומען אויף אים און מען וויל אים גאַר מאַכן פאַר אַ קײסער און אזוי ווי ער וויל נישט, האָט מען אים אַרײַנגעלייגט און פאַרבונדן דאָ אין זאַק, און אַלע צוויי שעה קומט מען צו און מען פרעגט אים, צי ער וויל שוין זײן אַ קײסער...

— און איך אויף דיין אַרט וואָלט יאָ געוואָלט ווערן קײסער — האָט דער פּרייך זיך אָנגערופן מיט חשק.

— ווייסטו זשע וואָס? טאָ קריך דו אַרײַן אין זאַק, איך וועל דיך פאַרבײַנדן און אַז מען וועט קומען און דיך פרעגן, צי דו ווילסט ווערן קײסער, זאָלסטו זאָגן: „כצען“, וועסטו ווערן קײסער.

— גוט! — האָט דער פּרייך מסכים געווען, אַרויסגעשלעפט בערלען און איז אַלײן אַרײַנגעקראָכן אין זאַק...

בער'ל האָט דעם זאָק גוט פאַרבינדן און האָט אָפּגעקראַצט מיט פּערד און וואָגן.
 אַז די כעלעמער זענען געקומען צוריק מיט דער האָק, האָבן זיי באַלד אויסגעהאַקט אין אייז אַ לאַך און אַריינגעוואָרען אַהין דעם זאָק מיטן פּריץ...

V

כעלם האָט זיך שוין געהאַט באַרוואַיקט. פּונקט אין אַ חודש אַרום, און ס'האָט זיך איבערן מאַרק באַוווּזן אַ פּיינע קאַרעטע מיט פּריציזשע פּערד. און פאַרפאַרן איז די קאַרעטע גלייך פאַרן רבס שטוב, פון דער קאַרעטע איז איינער אַרויסגעקראַכן און איז אַריין גלייך צום רב אין שטוב.

מ'קוקט זיך איין - בער'ל!

- ווי קומסטו אַהער, בער'ל, פון יענער וועלט?

עס איז געוואָרן אַ צונויפלוין: אנשים, נשים וטף. גאַנץ כעלם האָט באַלאַגערט דעם רבס שטוב, אַלע האָבן געוואָלט זען בער'לען דעם ישובניק, וואָס מ'האָט ערשט מיט אַ חודש צוריק אַריינגע-וואָרפן אין טייך אַריין, און הערן, וואָס ער דערציילט עפעס פון יענער וועלט.

דאָ האָט בער'ל זיך אַוועקגעשטעלט פאַר גאַנץ כעלם און גע-נומען דערציילן, וואָס מיט אים האָט פאַסירט: אַזוי ווי מ'האָט אים נאָר אַראָפּגעלאָזט אין טייך אַריין, האָט ער באַלד אָנגעטראָפן אויף אוצרות פון גאָלד און זילבער, טייערע שטיינער, ברייליאַנטן מיט דיאַמאַנטן און אַזוי ווי ער איז אַראָפּגעפלוין מיטן קאָפּ אַראָפּ האָט ער מיט די הענט געגראַבלט די טייערע אוצרות, וויפיל עס האָט זיך נאָר געלאָזט, אָנגעפאַקט פילע קעשענעס און דערנאָך איז ער בשלום אַרויסגעקראַכן דורך דער צווייטער זייט...

דערהערט אַזאַ מעשה, האָט מען געמאַכט אַ גרויסע אספה און ס'איז געבליבן, אַז אום צו באַזאָרגן די כעלעמער קהלה, זאָל גאַנץ

כעלם זיך לאָזן אויף יענער וועלט נאָך גאָלד מיט זילבער און
אבנים טובות...

און טאָקע באָלד צומאָרגנס האָט גאַנץ כעלם, פונם רב ביון
בעדער, זיך אַראָפּגעלאָזט אין טייך אַריין אונטערן אייז, כדי אָנצונעמען
זיך אויף יענער וועלט מיט גאָלד, זילבער און טייערע שטיינער
פאַר כעלעמער קהלה...

אַזוי אַרום זענען אומגעקומען און פאַרשוואונדן געוואָרן יענע
אַלטע באַליבטע כעלעמער נאַראַנים, פון וועלכע די וועלט דער-
ציילט זיך דאָס אָן אַזוי פיל שיינע מעשיות און פרעכטיקע פאַלקס-
לעגענדעס.

